

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนรายวิชาการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ สำหรับครูภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานผสมผสานกลวิธีซินเนคติกส์ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัยตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน
 - 1.1 ความเป็นมาและความหมายของการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน
 - 1.2 สมองและระบบการทำงานของสมอง
 - 1.3 แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน
 - 1.4 การสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน
2. แนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีซินเนคติกส์
 - 2.1 ความเป็นมาและความหมายของกลวิธีซินเนคติกส์
 - 2.2 แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับกลวิธีซินเนคติกส์
 - 2.3 การสอนภาษาไทยตามแนวคิดกลวิธีซินเนคติกส์
3. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์
 - 3.1 ความหมายและความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์
 - 3.2 หลักการเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์
 - 3.3 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์
 - 3.4 การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
4. แนวคิดเกี่ยวกับการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์
 - 4.1 ความรู้เกี่ยวกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์
 - 4.2 ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์
 - 4.3 การวัดและการประเมินผลการเขียนเชิงสร้างสรรค์

5. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ
 - 5.1 ความหมายของรูปแบบ
 - 5.2 ลักษณะของรูปแบบ
 - 5.3 องค์ประกอบของรูปแบบ
6. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอน
 - 6.1 ความหมายของรูปแบบการสอน
 - 6.2 การจัดประเภทรูปแบบการสอน
 - 6.3 องค์ประกอบของรูปแบบการสอน
 - 6.4 การสร้างและการพัฒนารูปแบบการสอน
 - 6.5 การนำเสนอรูปแบบการสอน
7. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ
 - 7.1 ความหมายของความพึงพอใจ
 - 7.2 หลักการเกี่ยวกับความพึงพอใจ
 - 7.3 การวัดความพึงพอใจ
8. หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ. 5 ปี) สาขาวิชาภาษาไทย
 - 8.1 รหัสและชื่อหลักสูตร
 - 8.2 ชื่อปริญญาและสาขาวิชา
 - 8.3 จำนวนหน่วยกิตที่เรียนตลอดหลักสูตร
 - 8.4 รูปแบบของหลักสูตร
 - 8.5 สถานภาพของหลักสูตรและการพิจารณาอนุมัติ/เห็นชอบหลักสูตร
 - 8.6 คำอธิบายรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 9.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการสอน
 - 9.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน
 - 9.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดกลวิธีชินเนคติกส์
 - 9.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์

แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน

สมองเป็นอวัยวะที่สำคัญที่สุดในร่างกายของมนุษย์ การที่มนุษย์สามารถรับรู้ ความรู้สึกต่าง ๆ ได้นั้นเป็นเพราะอาศัยสมองและระบบประสาทเป็นพื้นฐาน สมองมิได้มีหน้าที่แต่เฉพาะการรับรู้เพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นอวัยวะที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา อวัยวะทั้งหมดของร่างกายอีกด้วย ซึ่งรวมถึงการคิด การเรียนรู้ การจำ และพฤติกรรม ของมนุษย์ ด้วยเหตุนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงมีความจำเป็นที่ผู้สอนจะต้องมีความรู้ เกี่ยวกับสมองและระบบการทำงานของสมอง ทั้งนี้เพื่อจะได้วางแผนการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

1. ความเป็นมาและความหมายของการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน

1.1 ความเป็นมาของการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน

การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain Based Learning) เกิดจากแนว ความคิดของนักประสาทวิทยาและนักการศึกษากรกลุ่มหนึ่ง ซึ่งสนใจเรื่องระบบการทำงานของ สมอง และเริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้นเมื่อมีงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องสมองออกมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในทศวรรษ 1990 ซึ่งเรียกว่าเป็นทศวรรษแห่งสมอง (Decade of the Brain) (สถาบันวิทยาการการเรียนรู้, 2550, หน้า 2) จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสมองและการเรียนรู้ ของมนุษย์ของศาสตร์หลาย ๆ สาขา เช่น สาขาประสาทวิทยา ชีววิทยา จิตวิทยาคลินิก จิตวิทยาด้านการคิด ได้นำแนวความคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งนับเป็นการนำเอาความรู้ที่ใช้สมองเป็นฐานมาเชื่อมโยงกับการจัดการศึกษา โดยนำมา ประยุกต์ในลักษณะต่าง ๆ เช่น การนำหลักการเกี่ยวกับสมองไปใช้ในการจัดทำหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ การออกแบบเครื่องมือสื่อ การวัดผลประเมินผล ฯลฯ

สำหรับในประเทศไทย ได้เริ่มนำการเรียนการสอนโดยใช้สมองเป็นฐาน มาใช้ในการจัดการศึกษา เมื่อสถาบันวิทยาการการจัดการเรียนรู้ (National Institute for Brain-based Learning) ซึ่งเป็นหน่วยงานเฉพาะด้านของสำนักงานบริหารและพัฒนา องค์การความรู้ (องค์การมหาชน) ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งก่อตั้ง ขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช 2547 โดยมีพันธกิจที่สำคัญ คือ การสร้างขีดความสามารถของเด็ก และเยาวชนไทย ให้มีพัฒนาการด้านความรู้และคุณธรรม ได้นำแนวคิดนี้เข้ามาใช้ และ เพื่อให้การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวทาง BBL เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และพร้อมที่จะขยายขอบข่ายองค์ความรู้ให้แพร่หลายครอบคลุมทั่วประเทศ จึงจัดให้มี

โครงการวิจัยขึ้นหลายโครงการ อาทิ โครงการพัฒนาการจัดระบบการเรียนการสอนตามแนวคิด BBL โครงการพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนตามแนวคิด BBL และโครงการสังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับสมองและการจัดการเรียนรู้บนพื้นฐานสมอง (สถาบันวิทยาการการเรียนรู้, 2550, หน้า 1-2) ปัจจุบันการเรียนการสอนโดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ได้รับการยอมรับ เป็นที่รู้จัก และถูกนำมาบูรณาการใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกันอย่างกว้างขวาง

1.2 ความหมายของการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน

ได้มีนักการศึกษาให้ความหมายของการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานไว้หลายท่าน อาทิ

อัครภูมิ จารุภากร และพรพิไล เลิศวิชา (2550, หน้า 234) กล่าวว่า การเรียนการสอนโดยใช้สมองเป็นฐาน คือ การทำความเข้าใจหรือมีมุมมองต่อกระบวนการเรียนรู้โดยอาศัยความรู้ความเข้าใจจากการทำงานของสมอง ทิศนะต่อการเรียนรู้เช่นนี้ ทำให้การจัดการเรียนการสอนอยู่บนพื้นฐานของความสนใจและการใคร่ครวญว่าจะมีปัจจัยใดบ้างที่จะทำให้สมองมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, หน้า 15-16) ได้สรุปไว้ว่า การเรียนการสอนโดยใช้สมองเป็นฐาน เป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนาทางสมอง ด้วยการบูรณาการความรู้สองสาขาเข้าด้วยกัน ได้แก่ ความรู้ทางประสาทวิทยา (Neurosciences) กับแนวคิดหรือทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theories) ทำให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพิจารณาว่า มีปัจจัยใดบ้างที่จะทำให้สมองมีการเปลี่ยนแปลง สมองมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อการเรียนการสอนแบบใดและอย่างไร

Jensen, E. (2008, p. 8) ให้ความหมายว่า หมายถึงการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของสมอง เป็นการเรียนรู้ที่ต้องตอบคำถามที่ว่า อะไรบ้างที่ดึงดูดสมอง ดังนั้นจึงเป็นการเรียนรู้ที่ผสมผสานทักษะความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ เช่น ความรู้ทางเคมีศาสตร์ จิตวิทยา สังคมศาสตร์ พันธุศาสตร์ ชีววิทยา และประสาทวิทยา มาออกแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของสมองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นจึงมีคำที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 คำ คือ ข้อตกลง (Engagement) กลยุทธ์ (Strategies) และหลักการ (Principle)

จากที่กล่าวมาทำให้สรุปได้ว่า การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน หมายถึง การจัดการกระบวนการออกแบบเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมองของผู้เรียนแต่ละคน ด้วยการจัดสภาพแวดล้อม กิจกรรม การใช้สื่อตลอดจนการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ของสมอง

2. สมองและระบบการทำงานของสมอง

สมองเป็นอวัยวะที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการจำ การคิด และความรู้สึก สมอง ประกอบด้วย ตัวเซลล์ประมาณ 10-12 พันล้านตัวเซลล์ ตัวเซลล์เหล่านี้เรียกอีกอย่างว่า เซลล์ประสาท ซึ่งเซลล์ประสาทแต่ละตัวจะมีเส้นใยที่เรียกว่า แอกซอน (Axon) สำหรับ ให้กระแสไฟฟ้าเคมี (Electrochemical) แล่นผ่านถึงกัน การที่เราจะคิดหรือจดจำสิ่งต่าง ๆ ได้นั้นเกิดจากการเชื่อมต่อของกระแสไฟฟ้าในสมอง ถ้าหากกระแสไฟฟ้านี้หยุดไปเซลล์ ประสาทก็จะตายและจุดเชื่อมต่อระหว่างเส้นใยประสาทของเซลล์ที่ติดต่อกันนั้นก็ จะตายไปด้วย เซลล์ประสาทในสมองเปรียบเสมือนซิลิคอนชิปในเครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งใช้ สำหรับเก็บข้อมูลทุกชนิด (คันสนีย์ ฉัตรคุปต์, 2545, หน้า 18) เซลล์ประสาทจะเก็บข้อมูล และแปลงข้อมูลที่เข้ามาให้อยู่ในรูปคลื่นกระแสไฟฟ้าเพื่อเก็บไว้เป็นประสบการณ์ในสมอง คล้ายกับการเก็บข้อมูลในเครื่องคอมพิวเตอร์ซึ่งเราสามารถเรียกขึ้นมาใช้เมื่อไรก็ได้

สมองจะมีการพัฒนาทุกครั้งที่เราใช้ส่วนใดส่วนหนึ่งของประสาทสัมผัส ไม่ว่าจะเป็นการมอง การชิมรส การสัมผัส การฟัง และการดมกลิ่น ฉะนั้นการเชื่อมโยง ของเซลล์ประสาทในสมองเกิดขึ้นเมื่อเราได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างกันออกไป และถ้า ประสบการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก การเชื่อมโยงของเซลล์ในสมองก็จะยิ่งมากขึ้น การเชื่อมโยงเหล่านี้เป็นตัวทำให้เกิดความสามารถในการคิด เกิดความรู้สึก การกระทำ และการเรียนรู้

ปราณี อ่อนศรี (2552, หน้า 20) ได้ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างของสมอง พบว่า โครงสร้างของสมองของมนุษย์สามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ตามวิวัฒนาการ ของสมอง ดังนี้

1. สมองส่วนแรกเรียกว่า อาร์เบรน (R-brain) หรือเรปทิลเลียนเบรน (Reptilian brain) แปลว่า มาจากสัตว์เลื้อยคลาน หรือสมองสัตว์ชั้นต่ำ คือ สมองที่อยู่ที่แกน สมอง หรือก้านสมอง มีหน้าที่ขั้นพื้นฐานที่ง่ายที่สุดเกี่ยวกับการเต้นของหัวใจ การหายใจ ทำหน้าที่เกี่ยวกับประสาทสัมผัส และสั่งงานให้กล้ามเนื้อมีการเคลื่อนไหว สมองส่วนนี้ยัง

รับและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ของสมองหรือประสาทสัมผัสส่วนถัดไปและทำให้เกิดระบบตอบโต้อัตโนมัติขึ้น ทำให้เรามีปฏิกิริยาอย่างง่าย ๆ ปราศจากอารมณ์ ปราศจากเหตุผล เช่น สัญชาตญาณ การมีชีวิตเพื่อความอยู่รอด ความต้องการอาหาร และที่พักอาศัย

2. สมองส่วนที่สองเรียกว่า ลิมบิกเบรน (Limbic brain)

หรือโอลด์ แมมมาเลียนเบรน (Old Mammalian brain) คือ สมองของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมสมัยเก่า คือ สมองส่วนฮิปโปแคมปัส เทมโปราลโลบ และบางส่วนของ ฟรอนทอลโลบ มีหน้าที่เกี่ยวกับความจำ การเรียนรู้ พฤติกรรม ความสุข อารมณ์ขั้นพื้นฐาน ความรู้สึก เช่น ชอบ ไม่ชอบ ดี ไม่ดี โกรธ หรือมีความสุข เศร้า หรือสนุกสนาน รักหรือเกลียด สมองส่วนลิมบิกเบรนนี้จะทำให้คนเราปรับตัวได้ดีขึ้น มีความฉลาดมากขึ้นและสามารถเรียนรู้โลกได้กว้างขึ้น เป็นสมองส่วนที่สลับซับซ้อนมากขึ้น ทำให้คนเรามีความสามารถในการปรับตัว พฤติกรรมให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้มากขึ้น ถ้าหากมีสิ่งกระตุ้นที่ไม่ดีเข้ามา สมองส่วนนี้จะแปลข้อมูลออกมาเป็นความเครียด หรือไม่มีความสุข

3. สมองส่วนที่สามเรียกว่า นิวแมมมาเลียนเบรน (New Mammalian brain) หรือสมองของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมสมัยใหม่ คือ สมองใหญ่ทั้งหมด โดยเฉพาะบริเวณพื้นผิวของสมองที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด การเรียนรู้ สติสัมปชัญญะ และรายละเอียดที่สลับซับซ้อน มีขนาดใหญ่กว่าสมองอีก 2 ส่วนนั้นถึง 5 เท่า สมองส่วนนี้เป็นศูนย์รวมเกี่ยวกับความฉลาด ความคิดสร้างสรรค์ การคำนวณ ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความรักความเสน่หา เป็นสมองส่วนที่ทำให้มนุษย์รู้จักคิดหาหนทางเอาชนะธรรมชาติหรือควบคุมสิ่งแวดล้อมในโลกนี้

สมองของคนเราจะทำงานอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะหลับหรือตื่น แต่การทำงานในแต่ละส่วนจะแตกต่างกัน การทำงานของสมองขึ้นอยู่กับเซลล์ประสาทที่มีอยู่จำนวนแสนล้านเซลล์ดังที่ได้เกริ่นไว้ในเบื้องต้น เซลล์ประสาทเหล่านี้จะติดต่อเชื่อมโยงโดยใช้ระบบสารเคมีและประจุไฟฟ้า เซลล์ประสาทตัวที่หนึ่งอาจจะยับยั้งการทำงานของเซลล์ประสาทตัวที่สอง ในขณะที่เซลล์ประสาทตัวที่สามกลับกระตุ้นการทำงานของเซลล์ประสาทตัวที่สอง ไม่ว่าจะเป็นการกระตุ้นหรือยับยั้ง ก็จะทำให้เซลล์ประสาทส่งกระแสไฟฟ้าออกมา ผลลัพธ์อาจจะเป็นการกระตุ้นหรือยับยั้งก็ได้

เซลล์สมองที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้มี 2 อย่าง คือ นิวรอน (Neurons) และเกลียลเซลล์ (glial cells) ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ที่ส่วนบนของสมองชั้นนอก (Neocortex) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อเซลล์สมอง 2 เซลล์ติดต่อกัน โดยผ่านทางสายใยประสาท

ส่งผ่านข้อมูลซึ่งกันและกัน เซลล์สมองมีส่วนประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ ตัวเซลล์ (Cell body) โยประสาทตัวรับ (Dendrite) และใยประสาทตัวส่ง (Axon) ดังนั้นความฉลาดของมนุษย์ จึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนเซลล์ในสมอง แต่ขึ้นอยู่กับ การเชื่อมโยงกันของเซลล์ประสาท ที่ออกงยออกมาเป็นวงจรสมอง เปรียบเสมือนกิ่งก้านสาขาของต้นไม้ ถ้าสมองได้รับการกระตุ้นมาก วงจรสมองก็จะยิ่งมาก ถ้าได้รับการกระตุ้นน้อยการเชื่อมโยงของเซลล์ประสาทก็จะน้อยลงตามไปด้วย ดังนั้น สิ่งแวดล้อมและการเลี้ยงดูจึงมีความสำคัญ ต่อการกำหนดโครงสร้างและโปรแกรมวงจรในสมอง

3. แนวคิด ทฤษฎี และหลักการการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน

การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain Based Learning) เป็นการใช้ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสมองและระบบการทำงานของสมองมาใช้เป็นเครื่องมือ ในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างศักยภาพ สูงสุดในการเรียนรู้ของมนุษย์

ทีตินา แชมมณี (2558, หน้า 122) ได้อธิบายและสรุปถึงรายละเอียด เรื่องของสมองกับการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. คนเราเกิดมาพร้อมกับจำนวนเซลล์สมองที่เพียงพอต่อ การดำรงชีวิต
2. การขยายตัวของสมองไม่ได้มาจากการเพิ่มจำนวนเซลล์ ของสมอง แต่มาจาก “ใยประสาท”
3. สมองมีความยืดหยุ่น หากเราใช้สมองในการแก้ไขปัญหา สมอง ก็จะมีการสร้างใยประสาทเพิ่มขึ้น แต่ถ้าไม่ได้ใช้ใยประสาทก็จะถูกทำลายลงไป
4. อารมณ์มีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ โดยอารมณ์จะเป็น ตัวช่วยเราในการเรียกความทรงจำเดิมที่เก็บไว้ในสมอง
5. ภาวะของสมองที่เหมาะสมที่สุดต่อการเรียนรู้คือ ความตื่นตัว แบบผ่อนคลาย (Relaxed alertness)
6. การเรียนรู้จะประสบความสำเร็จที่สุดเมื่อกิจกรรมการเรียนรู้ เกี่ยวข้องโดยตรงกับประสบการณ์ทางกายภาพที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้
7. เราจะจำสิ่งต่าง ๆ ได้แม่นนำที่สุดเมื่อข้อเท็จจริงต่าง ๆ และ ทักษะต่าง ๆ ผังอยู่ในกิจกรรมของชีวิตจริงตามธรรมชาติ ดังนั้นจึงทำให้เกิดความจำและ เกิดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์

8. เราเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นโดยการปฏิบัติ หรือการฝึกทำ
9. สมองซึกซายคือตรรกะ ตัวเลข และการวิเคราะห์
10. สมองซึกชวาจะเกี่ยวข้องกับการสั่งการเกี่ยวกับ ศิลปะ ดนตรี

จินตนาการ และการสังเคราะห์

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2550, หน้า 112-113) กล่าวว่า การเรียนการสอนโดยใช้สมองเป็นฐานเป็นการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นการจัดกิจกรรมจึงมุ่งที่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ รู้จักศึกษาค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้หรือผลงานด้วยตนเอง โดยอาศัยกระบวนการศึกษาค้นคว้าในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในลักษณะของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งสามารถสรุปแนวคิดได้กว้าง ๆ ดังนี้

1. การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รู้จักวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยอาศัยกระบวนการศึกษาค้นคว้าในรูปแบบต่าง ๆ
2. การเรียนรู้โดยใช้ผังความคิด (Mind Map) สามารถช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ ทำให้เข้าใจและจดจำเรื่องที่เรียนได้ดี
3. การจัดกิจกรรมโดยใช้เกม เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือในอีกลักษณะหนึ่ง นำมาซึ่งผลของการเรียนรู้ที่สูงสุดได้
4. การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันในการศึกษาค้นคว้า ทำให้ได้มาซึ่งความรู้และผลงานที่ดี
5. การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เป็นการสอนย้ำ ซ้ำทวน ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย โดยมุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างเป็นระบบด้วยตนเอง

พรพิไล เลิศวิชา (2552, หน้า 71-79) ได้เสนอวิธีการเรียนการสอนโดยใช้สมองเป็นฐานให้มีประสิทธิภาพสูงไว้ต่อไปนี้

1. การกระตุ้นสมองสองตำแหน่งพร้อมกัน เช่น การกระตุ้นให้สมองรับรู้ภาพ และเสียงพร้อมกัน จะทำให้สมองเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. สมองเรียนรู้ได้ดีเมื่อสร้างแผนภาพความคิด (Graphic Organizers) แผนภาพความคิดเป็นการจัดระบบเชื่อมโยงความคิดของเราที่กระจัดกระจายขึ้นมาเป็นระบบ มีจุดตั้งต้นมีบทลงท้าย มีกระบวนการชัดเจน การคิดเป็นแผนภาพทำให้สิ่งที่กระจัดกระจายอยู่ถูกจัดระเบียบ ทำให้พัฒนาความคิดขึ้นสู่นามธรรมซับซ้อนได้

3. สมองเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีการปฏิบัติ การเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ เป็นการใช้ผัสสะรับรู้ข้อมูลทั้งในรูปของภาพ เสียง สัมผัส และยังประกอบด้วยประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนส่งเสริมการเชื่อมโยงของร่างแหเซลล์สมองมากกว่าเดิมได้หลายเท่า ยิ่งถ้าใช้ร่างแหเซลล์สมองพร้อม ๆ กัน (หลายผัสสะ) มากเท่าใด เสถียรภาพการเชื่อมโยงของวงจรก็เกิดได้เร็วขึ้นเท่านั้น และยังสามารถใช้วงจรเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างผัสสะพร้อมกับวงจรความจำเกี่ยวกับเหตุการณ์ ซึ่งเป็นวงจรความจำหลายมิติ ยิ่งทำให้ความจำในการเรียนรู้ตกผลึกเร็วขึ้น นอกจากด้านความจำแล้ว การลงมือปฏิบัติยังช่วยเสริมสร้างการคิดและวิธีคิด นอกจากนั้นในระหว่างการเรียนรู้ด้วยวิธีนี้ผู้เรียนย่อมจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วย การปฏิสัมพันธ์เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการขยายศักยภาพของสมองจากการใช้สมองหนึ่งสมองเป็นหลายสมอง

4. สมองเรียนรู้ได้ดีเมื่อไปอยู่ในเหตุการณ์ที่คล้ายจริง (สถานการณ์จำลอง) สถานการณ์จำลองที่ยกเป็นตัวอย่างมากที่สุด คือ เทคโนโลยีที่สร้างโลกตอบสนองเลียนแบบการปฏิบัติงานในประสบการณ์จริง เช่น ห้องจำลองขับเครื่องบิน เป็นต้น อันที่จริงสถานการณ์จำลองอาจเป็นไปได้อีกหลายแบบ สถานการณ์จำลองต้องมีลักษณะสำคัญ คือ เหตุการณ์ที่ผู้เรียนจะเข้าไปอยู่ในเวลานั้นต้องคล้ายจริงที่สุด สถานการณ์จำลองผ่านการฟัง การอ่านนิทานพร้อมทั้งชี้ภาพให้เด็กเล็กฟังอยู่ในประเภทนี้ ระหว่างที่อ่านนิทานพร้อมชี้ภาพให้เด็กดู เด็กไม่ได้ฟังความหมายของนิทาน แต่เด็กจะสร้างจินตนาการไปกับสิ่งที่เห็นและได้ยิน เป็นเสมือนว่าเด็กอยู่ในสถานการณ์จำลองจากจินตนาการที่เด็กสร้างขึ้นมานั้น เมื่อสมองเข้าไปอยู่ในสถานการณ์จำลองขณะอ่าน ตำราคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่ออกแบบมาเป็นอย่างดี จะสามารถสร้างความเข้าใจทางนามธรรมได้อย่างลึกซึ้ง

5. สมองเรียนรู้ได้ดีเมื่อท่องจำ-ทำซ้ำ-ฝึกทักษะ กระบวนการเรียนรู้ที่ใช้กลไกเหมือนกัน คือ ออกเสียง ท่องจำ ลงมือทำซ้ำ ๆ เจ้าของสมองได้ยินเสียงตัวเอง ได้ลงมือและเห็นสิ่งที่ตัวเองทำ สิ่งที่ปรากฏ กลายเป็นข้อมูลย้อนกลับเข้าไปในสมองใหม่อีก ถือว่าเป็นการลงมือสอนตัวเองด้วยตัวเอง (Use output from oneself to rein put to self) การทำเช่นนี้จะเสริมเส้นทางเดินของวงจรเซลล์สมองที่มีอยู่ก่อน ให้มีเสถียรภาพขึ้น อันเป็นเหตุให้จดจำได้และเกิดความชำนาญ

Renate Nummela Caine and Geoffrey Caine (1991, pp. 79–87)

ศาสตราจารย์ทางการศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ได้เสนอหลักการของการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานไว้ 12 ประการ (12 Brain/mind Learning Principles) ดังนี้

1. สมองเป็นตัวประมวลผลข้อมูลแบบคู่ขนาน (The Brain is a Parallel Processor) สมองมนุษย์ทำหน้าที่หลายอย่างได้ ในเวลาเดียวกันหรือขนานกันไป ตัวอย่างเช่น ในขณะที่อ่านหนังสือหน้านี้ อาจคิดถึงเรื่องอื่น ๆ ด้วย หรือเกิดความคิดขึ้นมาในใจทันทีว่า จะตอบคำถามโจทย์การบ้านที่อาจารย์ให้ไว้ได้อย่างไร เป็นต้น

2. การเรียนรู้ต้องใช้ทุกส่วนของร่างกาย (Learning engages the entire physiology) กล่าวคือ สมองจะเกิดการเรียนรู้ได้ถ้ามีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม (The brain/mind is social)

3. การค้นหาความหมายเป็นความต้องการของมนุษย์มาแต่กำเนิด (The search for meaning is innate) ดังนั้นการเรียนรู้ด้วยคำถาม และการสร้างความท้าทาย จึงเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้

4. การค้นหาความหมายเป็นกิจกรรมที่เป็นกระบวนการ มีส่วนเกี่ยวข้องและเกิดขึ้นอย่างมีแบบแผน (The search for meaning occurs through “Patterning”) สมองมนุษย์จึงเป็นนักคิดปะและนักวิทยาศาสตร์ ซึ่งพยายามค้นหาและทำความเข้าใจกับแบบแผน (Patterns) ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ตัวอย่างของการมีรูปแบบ เช่น การฝันกลางวัน การแก้ปัญหา และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น ซึ่งมนุษย์มีอิทธิพลในการชี้นำให้เกิดขึ้นได้

5. อารมณ์มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ (Emotion are Critical to Learning) การเรียนรู้โดยได้รับอิทธิพลจากอารมณ์และมีอารมณ์เป็นตัวจัดการ ผลกระทบทางอารมณ์ของบทเรียนหรือประสบการณ์ชีวิตจะมีผลต่อความรู้สึก หรือเจตคติต่อการเรียนรู้อย่างมหาศาลทีเดียว โดยหลักการพื้นฐานแล้ว สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ต้องมีลักษณะของการเคารพและการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน หรือนักเรียน นักศึกษา กับครูอาจารย์

6. สมองจะเกิดการเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน ทั้งที่เป็นส่วนย่อยและโดยรวม (The Brain processes parts and wholes simultaneously) ตามหลักความเชื่อเกี่ยวกับสมองซีกซ้ายและสมองซีกขวาแล้ว จะเห็นว่ามีข้อแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างสมองซีกซ้าย (Left Hemisphere) กับสมองซีกขวา (Right Hemisphere) สมองซีกซ้าย

ทำหน้าที่เกี่ยวกับตรรกะ (Linearity) การวิเคราะห์และเนื้อเพลง ส่วนสมองซีกขวาทำหน้าที่เสริมซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา ดนตรี ศิลปะ หรือคณิตศาสตร์

7. การเรียนรู้ของสมองสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งจากการตั้งจุดสนใจเฉพาะเรื่อง และกับการรับรู้ต่อสิ่งโดยรอบ (Learning involves both focused attention and peripheral perception) หรือการประมวลข้อมูลโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว สมองมนุษย์รับเอาข้อมูลและสัญญาณต่าง ๆ ที่อยู่นอกเหนือความตั้งใจจริงเฉพาะหน้า ซึ่งอยู่ข้างนอกรัศมีสายตาออกไป ข้อมูลที่อยู่โดยรอบ เช่น เสียงระฆัง รอยยิ้มของครู การเคลื่อนไหวร่างกาย คำขวัญหรือข้อความที่ติดอยู่ข้างฝาห้องเรียน หรือดนตรี และศิลปะอาจนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกหรือส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างได้ผล

8. การเรียนรู้มีกระบวนการรู้โดยรู้ตัว (มีจิตสำนึก) และการรู้โดยไม่รู้ตัว (จากจิตใต้สำนึก) (Learning is both conscious and unconscious)

9. สมองมีความจำอย่างน้อยสองประเภท คือ ความจำแบบมีระยะทางและความจำแบบท่องจำ ทุกคนมีความจำแบบมีระยะทาง (Spatial Memory) ตามธรรมชาติ ซึ่งช่วยให้มีความจำทันที (Instant Memory) ส่วนความจำแบบท่องจำ (Rote Memory) เป็นชุดระบบซึ่งออกแบบเป็นพิเศษโดยเฉพาะสำหรับเก็บข้อมูลที่ค่อนข้างจะไม่มี ความเกี่ยวข้องกันนัก ตัวอย่างทั่ว ๆ ไป เช่น ตำราสูตรคูณ เสียงของคำต่าง ๆ การสะกดคำ ข้อเท็จจริง และวันสำคัญทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น เป็นที่สังเกตว่า สมองเข้าใจและจดจำข้อเท็จจริงได้ดีที่สุด เมื่อข้อเท็จจริงและทักษะต่าง ๆ ผังลึกอยู่ในระบบการจำแบบมีระยะทาง

10. สมองของแต่ละคนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว (Each brain is unique) แม้ว่าทุกคนมีประสาทสัมผัสและอารมณ์พื้นฐานเหมือนกันก็ตาม การบูรณาการของสิ่งเหล่านี้ในแต่ละคนและแต่ละสมองไม่เหมือนกันเลย ดังนั้น การเรียนรู้จึงควรมีหลายด้าน เพื่อให้มีการแสดงออก วิธีการเรียนรู้ (Learning Styles) ที่แตกต่างกัน

11. การเรียนรู้ของสมองเป็นไปตามพัฒนาการ (Learning is developmental)

12. การเรียนรู้ที่สูงและซับซ้อนจะเรียนได้ดีในบรรยากาศที่ยั่วยุ และท้าทายให้เสี่ยง แต่ถ้ามีบรรยากาศเครียดและกดดันมาก ๆ จะทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้ (Complex learning is enhanced by challenge and inhibited by threat)

จากหลักการของแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานของเคน (Caine) ที่กล่าวมา Gulpina (2005, อ้างถึงใน รุ่งโรจน์ พงศ์กิจจิตร, 2554, หน้า 23) ได้สรุปและเสนอเป็นหลักการสำคัญเบื้องต้นของการจัดการเรียนการสอน 3 ประการ (The Three Elements of Great Teaching) ไว้ดังนี้

ประการที่ 1 หลักในการผ่อนคลาย (Relaxed alertness) หมายถึง การสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมรอบตัวของผู้เรียน ให้รู้สึกผ่อนคลาย ทำท่ายใด ๆ เรียนรู้ มีความรู้สึกเป็นกัลยาณมิตรต่อเพื่อน ๆ และผู้สอน

ประการที่ 2 หลักในการตระหนักรู้ (Orchestrated immersion) หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กับความสนใจและประโยชน์ที่ผู้เรียน จะได้รับ มีการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับสิ่งใหม่ ๆ ทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการที่จะค้นหาคำตอบหรือในการที่จะฝึกปฏิบัติ

ประการที่ 3 หลักในการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างประสบการณ์ที่เร้าใจ (Active Processing of Experience) หมายถึง กิจกรรมที่จัดให้เน้นเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์สามารถนำพาให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้อย่างเข้มแข็งได้ด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้สอนจึงควรคิดกิจกรรมที่มีความหมาย ทำท่าย กระตุ้นให้ผู้เรียนใคร่ที่จะค้นหาคำตอบ ด้วยการค้นคว้า คิดวิเคราะห์ พิสูจน์ หรือลงมือปฏิบัติ และสามารถถ่ายทอดสิ่งที่ค้นพบนั้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Jensen, E. (2008, pp. 170–171) ได้เสนอหลักการที่ดีที่สุดสำหรับการเรียนรู้ของสมองไว้ 5 ขั้น ดังนี้

1. Preparation การเตรียมสมองของผู้เรียนเพื่อให้มีความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม และสามารถซึมซับข้อมูลใหม่ (Priming and Pre-Exposure)

2. Acquisition การเตรียมสมองของผู้เรียนเพื่อซึมซับข้อมูลใหม่ กล่าวคือ สมองจะเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลเดิมกับข้อมูลใหม่ตามความเป็นจริงอย่างสร้างสรรค์ (Direct and Indirect Learning)

3. Elaboration การจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยใช้ข้อมูลและข้อคิดเห็น สนับสนุนเชื่อมโยงการเรียนรู้ และเพื่อการตรวจสอบแก้ไขข้อมูลที่ผิดพลาด (Error Correction and Depth)

4. Memory Formation สมอองจะทำงานภายใต้สถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการดึงข้อมูลจากการเรียนรู้รวมทั้งอารมณ์ สภาพร่างกายของผู้เรียนในเวลานั้นมาใช้ แบบไม่รู้ตัว เป็นการสร้างความจำให้เกิดขึ้นทั้งในขณะที่ผู้เรียนพักผ่อนและนอนหลับ (Association Encode Learning)

5. Functional Integration เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะประยุกต์ข้อมูลเดิมมาใช้กับสถานการณ์ใหม่ (Extended Usage)

ผลจากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมอองเป็นฐาน สามารถสรุปสาระสำคัญได้ว่า การเรียนรู้โดยใช้สมอองเป็นฐาน เป็นการนำเอาความรู้เรื่องสมอองและธรรมชาติการทำงานของสมอองมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน โดยให้ความสำคัญกับการมีปฏิสัมพันธ์ การโต้ตอบระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน การจัดสภาพแวดล้อม และการใช้เครื่องมือหรือสื่อเพื่อทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพของสมออง ภายใต้แนวคิดที่ว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้

จากแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมอองเป็นฐาน ที่นักการศึกษาได้เสนอไว้ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งมีทั้งส่วนที่คล้ายกัน หรือเหมือนกัน และส่วนที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อให้ได้เป็นหลักการ สำหรับนำไปใช้ในการวิจัยดังตาราง 1

ตาราง 1 การวิเคราะห์แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมอองเป็นฐานของนักการศึกษา

จำนวน 5 ท่าน

หลักการเรียนรู้โดยใช้สมอองเป็นฐาน	ทีตนา แชมมณี (2558)	วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2550)	พรพิไล เลิศวิธา (2552)	Caine & Caine (1991)	Jensen, E. (2008)	จำนวน นักการศึกษา ที่เห็นสอดคล้องกัน
อารมณ์ผ่อนคลายมีผลต่อการเรียนรู้	/	/	/	/	/	4
การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง	/	/	/	/		4
การฝึกฝน หรือกระทำซ้ำ	/	/	/			3
บรรยากาศและสิ่งแวดล้อม สนุกสนาน เร้าใจ	/	/		/		3
กิจกรรมท้าทาย ให้เสี่ยง		/		/	/	3
เรียนรู้จากสิ่งที่มีความหมาย			/		/	2
ใช้เกมและผังความคิด		/	/			2
การทำงานเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล		/		/		2
ใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย	/		/	/		3
กระตุ้นสมอองพร้อมกันหลาย ๆ จุด ด้วยการใช้สื่อและจัดกิจกรรมที่ตื่นเต้น	/	/	/		/	4

ตาราง 1 (ต่อ)

หลักการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน	ทิตินา แชมมณี (2558)	วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2550)	พรพิไล เลิศริษา (2552)	Caine & Caine (1991)	Jensen, E. (2008)	จำนวน นักการศึกษา ที่เห็นสอดคล้องกัน
เรียนรู้โดยใช้คำถามให้คิด				/		1
จำลองสถานการณ์	/		/		/	3
คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล		/		/		2
มีตัวอย่าง หรือตัวแบบให้ดู	/			/		1
ความรู้สึกลบลดภัย มั่นใจและอิสระ	/		/		/	3
เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่		/	/	/	/	4
การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา			/	/	/	3
สร้างผลงานด้วยกัน	/	/				2
มีการตรวจสอบความผิดพลาด					/	1
เรียนรู้จากชีวิตจริงตามธรรมชาติ	/		/	/	/	4
เน้นให้จำ และเข้าใจ						
เรียนรู้ได้ทั้งที่เป็นองค์รวมและส่วนย่อย				/		1
สรุปองค์ความรู้ร่วมกัน	/	/	/	/		4
กิจกรรม เนื้อหามีประโยชน์		/				1
ประยุกต์ใช้ความรู้เดิม					/	1

จากตาราง 1 จะเห็นได้ว่าแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานของนักการศึกษาชาวไทยและชาวต่างประเทศ จำนวน 5 ท่าน มีประเด็นที่เห็นสอดคล้องกันมากที่สุด ได้แก่ อารมณ์มีผลต่อการเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง กระตุ้นสมองพร้อมกันหลาย ๆ จุดด้วยการใช้สื่อและจัดกิจกรรมที่ตื่นเต้น ทำท่าย เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่และสรุปองค์ความรู้ร่วมกัน ส่วนประเด็นที่เห็นสอดคล้องรองลงมา ได้แก่ การฝึกฝนหรือการกระทำซ้ำ บรรยากาศผ่อนคลายสนุกสนาน เร้าใจ ใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน จำลองสถานการณ์ ความรู้สึกปลอดภัย มั่นใจและอิสระ การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และเน้นให้จำ และเข้าใจ เรียนรู้จากสิ่งที่มีความหมาย ใช้เกมและผังความคิด ทำงานเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคลสร้างผลงานด้วยตนเอง เรียนรู้จากชีวิตจริงตามธรรมชาติ และยังมีประเด็นที่เห็นแตกต่างกันอีกหลายประเด็น ผู้วิจัยได้นำประเด็นทั้งที่เห็นสอดคล้องกันและแตกต่างกันที่มีความถี่ตั้งแต่ 3 ขึ้นไป มาสังเคราะห์เพื่อสรุปเป็นหลักการของแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานสำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้ ดังนี้

1. จัดให้ผู้เรียนอยู่ในสภาวะอารมณ์ที่ผ่อนคลาย ด้วยการใช้อุปกรณ์และจัดกิจกรรมต่าง ๆ สร้างบรรยากาศให้สนุกสนาน ตื่นเต้นและท้าทาย
2. จัดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มีการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ด้วยวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย
3. กระตุ้นการทำงานของสมองพร้อมกันหลาย ๆ จุด ด้วยการให้ลงมือปฏิบัติ ฝึกฝน จดจำและเข้าใจ
4. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในบรรยากาศที่ปลอดภัยและอิสระ
5. จัดให้ผู้เรียนได้ร่วมสรุปองค์ความรู้

4. การสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน

ได้มีนักการศึกษากล่าวถึงการสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานเอาไว้ว่าสนใจหลายท่าน เช่น

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2550, หน้า 112-113) ได้นำแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานมาปรับใช้เป็นขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ 7 ขั้นตอน ซึ่งนับเป็นการจัดกิจกรรมแบบประสมประสานระหว่างการใช้กระบวนการกลุ่ม เกม ใฝ่ใจ ฟังความคิด ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเอง ฝึกฝน ค้นคว้า ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เข้าใจและจดจำได้แม่นยำยิ่งขึ้น มีรายละเอียด ดังนี้

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นที่ผู้สอนวางแผนสนทนากับผู้เรียนเพื่อเตรียมความพร้อมให้เข้าใจในสิ่งที่จะเรียน และสามารถโยงไปสู่เรื่องที่จะเรียนได้
2. ขั้นตกลงจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นขั้นที่ผู้สอนและผู้เรียนตกลงร่วมว่าจะต้องทำกิจกรรมใดบ้าง และจะมีการวัดประเมินผลอย่างไร
3. ขั้นเสนอความรู้ เป็นขั้นที่ผู้สอนจะต้องเชื่อมโยงความรู้หรือประสบการณ์เดิมของผู้เรียน มาสร้างองค์ความรู้ใหม่ คือ การสอนหรือการสร้างความคิดรวบยอดให้แก่ผู้เรียนจนเกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่เรียน
4. ขั้นฝึกทักษะ เป็นขั้นที่ผู้เรียนเข้ากลุ่มร่วมมือกันเรียนรู้และสร้างผลงาน ในขั้นนี้คำว่า ฝึกทักษะ หมายถึง การศึกษาค้นคว้า การฝึกปฏิบัติ การทดลอง การสังเกตจากสิ่งแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ การทำแบบฝึกและการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ จนประสบผลสำเร็จได้ผลงานออกมา ผลงานควรชัดเจน น่าสนใจ

5. ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นขั้นที่ตัวแทนกลุ่มที่ได้จากการจับสลาก ออกมานำเสนอผลงาน ที่ต้องจับสลากเพื่อให้คนเก่งช่วยฝึกฝนคนปานกลางและคนอ่อน ให้มีความรู้ใกล้เคียงกับตัวเอง

6. ชั้นสรุปความรู้ เป็นขั้นที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปองค์ความรู้ แล้วให้ผู้เรียนทำใบงานเป็นรายบุคคล แล้วเปลี่ยนกันตรวจ โดยผู้เรียนและผู้สอนร่วมกัน เฉลย ให้ผู้เรียนแต่ละคนปรับปรุงผลงานของตนเองให้ถูกต้อง ผู้สอนรับทราบและเก็บผลงาน ไว้ในแฟ้มสะสมผลงาน

7. ชั้นกิจกรรมเกม เป็นขั้นที่ผู้สอนนำข้อสอบมาให้ผู้เรียนทำเป็น รายบุคคลโดยไม่ซักถามกัน เสร็จแล้วส่งเป็นกลุ่ม เปลี่ยนกันตรวจเป็นกลุ่ม โดยผู้สอน และผู้เรียนร่วมกันเฉลย ให้แต่ละกลุ่มหาค่าเฉลี่ย ผู้สอนบันทึกแล้วประกาศผล กลุ่มใดได้ คะแนนเฉลี่ยสูงสุดกลุ่มนั้นเป็นกลุ่มชนะ

พรพิไล เลิศวิชา (2552, หน้า 17-22) กล่าวว่า การสอนภาษา โดยการสอนเป็นคำ เป็นประโยค และการสอนให้สะกดคำ นับว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็ก ที่เริ่มเรียน แต่ต้องวางรากฐานด้วยการเรียนรู้ผ่านนิทาน และเรื่องเล่าต่าง ๆ เพราะเรื่องเล่า จะสามารถกระตุ้นให้สมองเรียนรู้คำและการเชื่อมคำขึ้นเป็นภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักประสาทวิทยาอธิบายถึงการเรียนรู้ภาษาหรือการเข้าใจภาษาว่า สมองส่วนที่เกี่ยวข้อง กับการรับรู้ภาษา (Temporal lobe) นั้น ไม่ได้ทำงานแต่เพียงส่วนเดียวโดด ๆ ตามลำพังแต่มัน จะทำงานร่วมกับส่วนที่รับภาพ (Occipital lobe) ด้วย กล่าวคือ สมองจะประมวลผลข้อมูล จากเสียงที่ได้ยิน (Auditory Input) เช่น เมื่อได้ยินคำว่า ดาว นก ชุก ต้นไม้ สมองจะนำเสียง ที่ได้ยินนั้นไปเชื่อมกับภาพที่จำได้หรือภาพที่มองเห็น (Visual object recognition) จากนั้น สมองจะจัดเก็บข้อมูลเสียงและภาพที่เชื่อมโยงกันทั้งหมดเอาไว้ในความจำ (Memory)

ญาณี ไชยวงศา (2556, หน้า 115) กล่าวว่า การสอนภาษาโดยใช้ภาพ เป็นเครื่องมือสื่อความเข้าใจ จึงไม่ใช่เป็นเทคนิควิธีสอน แต่เป็นกระบวนการทางชีววิทยา ที่สมองเองเป็นผู้สร้างไว้ วิธีการเรียนรู้แบบนี้พัฒนามาจากวิวัฒนาการในประวัติศาสตร์ ของมนุษย์ สิ่งที่ผู้สอนจะทำได้เพื่อช่วยกระบวนการเรียนรู้ของสมอง คือ สอนโดยใช้ภาพ เพื่อสื่อความหมาย สอนโดยใช้เหตุการณ์ต่าง ๆ ช่วยสื่อความหมาย การทำเช่นนี้ จะช่วยให้ ผู้เรียนจับคู่เสียงกับคำบรรยาย นั่นคือ ทำให้ความหมายของเสียงนั้นสอดคล้องกับ ความสามารถและวิธีการเรียนรู้ของสมอง

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้สรุปได้ว่า การสอนภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้ การสอนโดยใช้สมองเป็นฐานนั้น ควรเริ่มด้วยการสร้างความสนใจ ให้ผู้เรียนมีความต้องการที่จะเรียน จากนั้นจึงให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความหมาย จากรูปธรรมไปหานามธรรม กระบวนการสอนภาษาไทยควรเริ่มจากขั้นตอนการฟัง สู่ขั้นตอนการอ่าน การเขียน และสู่ขั้นตอนการเข้าใจหลักภาษา โดยแต่ละขั้นตอนจะต้องสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน กระบวนการจัดการเรียนการสอนเช่นนี้จะช่วยให้สมองรับรู้ข้อมูลหรือเกิดการเรียนรู้ อย่างมีความหมาย และจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานดังกล่าวข้างต้น ทำให้ทราบว่า แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยใช้สมองเป็นฐาน เป็นแนวคิดที่สามารถนำมาเป็นแนวคิดพื้นฐานในการออกแบบรูปแบบการสอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียน การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับพัฒนาการ และระบบการทำงานของสมอง จะทำให้ผู้เรียนสามารถร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน ได้อย่างมีความสุข และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นได้

แนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีซินเนคติกส์

1. ความเป็นมาและความหมายของกลวิธีซินเนคติกส์

คำ “ซินเนคติกส์” เป็นคำทับศัพท์จากคำในภาษาอังกฤษว่า Synectics ซึ่งได้รากศัพท์มาจากภาษากรีก คือ Syn กับ Ectics คำว่า Syn หมายถึงการนำมารวมกัน ส่วน Ectics หมายถึง ส่วนประกอบที่หลากหลาย ฉะนั้นคำว่า Synectics จึงหมายถึง ความสามารถในการเชื่อมโยงส่วนประกอบที่หลากหลายให้เข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ไม่ยกเว้นแม้แต่ส่วนประกอบที่แตกต่างกันหรือตรงข้ามกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมหัศจรรย์ ของการทำงานของสมองมนุษย์ (Weaver & Prince, 1990, อ้างถึงใน นางนุช ชาญวิฑิตกุล, 2545, หน้า 17) ด้วยเหตุนี้ความหมายของ “ซินเนคติกส์” จึงเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียน การสอนที่มุ่งเน้นกระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์เป็นประเด็นสำคัญซึ่งมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ในทำนองคล้าย ๆ กัน อาทิ

นวลจิตต์ ชาวกีร์ติพงศ์ (2542, หน้า 40-42) กล่าวว่า ซินเนคติกส์ เป็นวิธีการสอนที่เน้นการแสดงความคิดและอารมณ์ผสมผสานกัน ทำให้เกิดการกระตุ้น ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเหมาะที่จะใช้เป็นวิธีการสอนเขียนเรื่อง โดยยึดความเห็นจากพื้นฐาน ประสบการณ์ของตัวเองและใช้แนวความคิดใหม่ที่ไม่เหมือนเดิม การสอนด้วยรูปแบบ

ซินเนคติกส์ ทำให้ผู้เรียนใช้ความคิด เปรียบเทียบและสมมุติตนเองเป็นสิ่งที่อื่นทำให้มีการคิด คำต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ โดยเมื่อมีการเปรียบเทียบมาถึงจุดหนึ่ง ผู้เรียนจะมองเห็นวิธีการ คิดคำใหม่ ๆ ได้หลากหลายและสามารถเลือกคำมาใช้ได้ถูกต้อง ทำให้ได้คำใหม่ ๆ ในการเขียนมากขึ้น เป็นผลให้เขียนเรื่องได้ดี

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2548, หน้า 9) นำเสนอไว้ว่า ซินเนคติกส์ หรือการสอนเพื่อการสร้างสรรค์ หมายถึง วิธีการสอนที่มุ่งเน้นพัฒนา ความสามารถในการคิดหรือพฤติกรรมสร้างสรรค์ของผู้เรียนในเรื่องของการกระตุ้น คือ กระตุ้นให้ผู้เรียนเชื่อมั่นในความสามารถของตน การจำแนกแยกแยะ คือ การให้ผู้เรียน ได้เห็นจุดเด่นและศักยภาพของตนเองและนำจุดเด่นไปสู่ความสำเร็จและการสนับสนุนให้ กำลังใจของอาจารย์ผู้สอน คือ การสร้างความตระหนักรู้ในตนเองและสร้างความภาคภูมิใจ ให้ผู้เรียนสร้างผลงานที่ดียิ่งขึ้น

สุภาพ ช่างสอน (2549, หน้า 65) ได้ให้ความหมายของซินเนคติกส์ ว่าเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาความคิดให้แก่ผู้เรียน โดยการนำเอาการเปรียบเทียบ มาให้ผู้เรียนได้คิดพิจารณา ซึ่งผู้เรียนจะสามารถเสนอบทเรียนในมุมมองที่ต่างออกไป ซึ่งสอดคล้องกับ สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545, หน้า 113) ที่กล่าวว่า ซินเนคติกส์ เป็นรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนและการคิดร่วมกัน เป็นกลุ่ม จัดกระบวนการเรียนรู้ตามลำดับขั้นที่กำหนดไว้ โดยอาศัยกระบวนการเปรียบเทียบ จึงจะสามารถเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนแต่ละคนและของกลุ่มได้

ตีตนา แคมมณี (2558, หน้า 252) เรียกกลวิธีการสอนนี้ว่าเป็นการสอน กระบวนการคิดสร้างสรรค์ (Synectics Instructional Model) เป็นรูปแบบที่ จอยล์ และวิล (Joyce and Weil, 1996) พัฒนาขึ้นจากแนวคิดของ กอร์ดอน (Gordon) ที่กล่าวว่าบุคคล ทั่วไปมักยึดติดกับวิธีคิดแก้ปัญหาแบบเดิม ๆ ของตน โดยไม่ค่อยคำนึงถึงความคิดของคน อื่น ทำให้การคิดของตนคับแคบและไม่สร้างสรรค์ บุคคลจะเกิดความเห็นที่สร้างสรรค์ แตกต่างไปจากเดิม หากมีโอกาสได้ลองคิดด้วยวิธีการที่ไม่เคยคิดมาก่อน หรือคิดโดย สมมุติตัวเองเป็นคนอื่นบ้าง

ชูสิทธิ์ ประกิจ (2559, หน้า 19) กล่าวว่า กระบวนการซินเนคติกส์ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนด้วยวิธีการ เชื่อมโยงที่แตกต่างกันหรือไม่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน โดยใช้กระบวนการเปรียบเทียบ เพื่อช่วย ในการสร้างผลงานที่สร้างสรรค์แปลกใหม่ไม่ซ้ำเดิม

Gordon (1972, อ้างถึงใน อติยศ สรรคบุรานุรักษ์ และธนาเทพ พรหมสุข, 2560, หน้า 2555–2566) กล่าวว่า ซินเนคติดิคส์เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน โดยการนำเอาการเปรียบเทียบมาให้ผู้เรียนได้พิจารณาและเปรียบเทียบอย่างละเอียดและเป็นระบบ เมื่อการเปรียบเทียบมาถึงจุดหนึ่ง ผู้เรียนจะสามารถเสนอบทเรียนหรืองานของเขาในมิติที่ต่างออกไปจากกรอบแนวคิดเดิม ๆ ได้อย่างเกิดผล เป้าหมายหลักของการสอน คือ การฝึกฝนให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในบทเรียน ในการแก้ปัญหาหรือการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาโดยใช้การเปรียบเทียบมาเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์

โดยสรุป ซินเนคติดิคส์ หมายถึงแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นในการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน โดยใช้การอุปมาอุปไมย (Metaphoric) และการเปรียบเทียบ (Analogy) เป็นหลักในการจัดกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานที่แปลกใหม่ไปจากเดิมได้

2. แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับกลวิธีซินเนคติดิคส์

จากความหมายของซินเนคติดิคส์ที่กล่าวไว้ในหัวข้อแรกทำให้ทราบว่า ซินเนคติดิคส์เป็นกลวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นฝึกกระบวนการคิดสร้างสรรค์อย่างแท้จริง อีกรูปแบบหนึ่ง ดังนั้นเพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้แบบซินเนคติดิคส์ที่จะกล่าวถึงในหัวข้อถัดไปยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงใคร่ขอนำข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี ของซินเนคติดิคส์ ที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้มานำเสนอเพื่อเป็นแนวทางในการสังเคราะห์เป็นหลักการต่อไป ดังต่อไปนี้

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2542, หน้า 168–169) กล่าวว่า การสอนแบบซินเนคติดิคส์ นั้นเป็นกลวิธีการสอนที่ใช้กิจกรรมการเปรียบเทียบ 3 แบบ ได้แก่ การเปรียบเทียบโดยตรง การเปรียบเทียบโดยสมมุติตนเองเป็นสิ่งอื่น และการเปรียบเทียบโดยใช้คำคู่ขัดแย้ง ซึ่งได้สรุปเป็นขั้นตอนในการจัดกิจกรรมไว้ ดังนี้

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนเขียนบรรยายเรื่องตามหัวข้อที่กำหนด
2. ผู้สอนยกคำขึ้นมาแล้วให้ผู้เรียนคิดคำต่อในเชิงเปรียบเทียบ เช่น แม่ ผู้เรียนต่อว่า แม่กับครู ครูกับรัฐบาล
3. ให้ผู้เรียนเปรียบเทียบตนเองกับสิ่งของ ซึ่งในตอนนี้จะได้อำนาจมาอีกมากมาย
4. ให้ผู้เรียนพิจารณาจับคู่คำที่มีความหมายขัดแย้ง เช่น โฟहनาว

5. ให้ช่วยกันเลือกคำคู่ขัดแย้งที่ผู้เรียนชอบมากเป็นพิเศษ 3-4 คำ
6. ผู้เรียนนำคำที่เลือกในข้อ 5 ไปปรับปรุงงานที่เขียนหรือบรรยายไว้ในข้อ 1

ในข้อ 1

สมศักดิ์ ภูวิภาตาวรรณ (2544, หน้า 106-108) กล่าวถึงหลักการของกลวิธีจินตคติศาสตร์ว่าเป็นวิธีการที่ต้องอาศัยกิจกรรมการเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยเป็นหลัก ซึ่งมีอยู่ 3 วิธีด้วยกัน ได้แก่

1. การเอาตัวเองไปเปรียบเทียบกับสิ่งอื่น (Personal Analogy)

การเปรียบเทียบแบบนี้ผู้เรียนต้องทำตัวเองเสมือนเป็นสิ่งที่ต้องการเปรียบเทียบ และบรรยายความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อตัวเองเป็นสิ่งนั้น สิ่งที่จะเปรียบเทียบอาจเป็น คน พืช สัตว์ หรือสิ่งของ เช่น ให้ผู้เรียนสมมุติตัวเองว่าเป็นเครื่องยนต์ในรถยนต์ แล้วบอกว่ารู้สึกอย่างไรเมื่อรถติดเครื่องในตอนเช้า หรือเมื่อไฟแบตเตอรี่หมด ฯลฯ การบรรยายความรู้สึกสามารถบรรยายออกมาได้หลายชั้น คือ

ขั้นที่ 1 บรรยายในรูปของข้อเท็จจริง ขั้นนี้จะไม่กล่าวถึงความรู้สึก การมีส่วนร่วม แต่จะมุ่งกล่าวถึงข้อเท็จจริงของสิ่งที่เปรียบเทียบ เช่น ในกรณีที่ให้เปรียบเทียบกับเครื่องยนต์ก็อาจบรรยายว่า “รู้สึกสิ้นน้ำมัน” “รู้สึกร้อน” เป็นต้น

ขั้นที่ 2 บรรยายถึงความรู้สึกร่วม แต่เป็นการรู้สึกที่ยังไม่มีอะไรแปลกใหม่ เช่น “รู้สึกมีพลัง”

ขั้นที่ 3 บรรยายถึงความรู้สึกร่วมในลักษณะเห็นอกเห็นใจว่าสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบกับนั้นเหมือนมีชีวิต

ขั้นที่ 4 บรรยายถึงความรู้สึกร่วมเห็นอกเห็นใจกับสิ่งที่เปรียบเทียบกับที่ไม่มีชีวิต ในขั้นนี้ต้องรู้สึกเป็นจริงเป็นจังในสิ่งที่เปรียบเทียบ และแสดงความรู้สึกเห็นอกเห็นใจในสิ่งนั้นอย่างแท้จริง เช่น “รู้สึกว่าคุณใช้อย่างไม่เป็นธรรม และไม่เคยได้ตัดสินใจเองว่าเมื่อไรจะเดินเครื่อง หรือเมื่อไรจะหยุดเครื่อง...” จุดประสงค์คือ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์จากการเปรียบเทียบกับสิ่งอื่นที่ใกล้ตัว

2. การเปรียบเทียบทางตรง (Direct Analogy) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างของ 2 สิ่ง หรือมากกว่า สิ่งทีนำมาเปรียบเทียบกับอาจเป็น คน สัตว์ พืช หรือสิ่งของของทีนำมาเปรียบเทียบกับไม่จำเป็นต้องเหมือนกันทุกประการ จุดประสงค์คือ เพื่อให้มองเห็นปัญหาในอีกแนวทางหนึ่ง หรือเพื่อให้เกิดความคิดใหม่ซึ่งอาจนำมาใช้แก้ปัญหาที่ต้องการได้

เช่น วิศวกรท่านหนึ่งหนึ่งเฝ้าสังเกตดูหนอนเจาะท่อนไม้เป็นรู ทำให้วิศวกรท่านนั้นเกิดความคิดสร้างท่ออุโมงค์ทำงานใต้น้ำขึ้นมาได้

3. การเปรียบเทียบโดยใช้คำคู่ที่มีความหมายขัดแย้ง (Compressed Conflict) เป็นการนำคำ 2 คำ ที่มีความหมายขัดแย้งกันหรือตรงข้ามกันมาอธิบายลักษณะของคน สัตว์ พืช หรือสิ่งของที่ต้องการ เช่น คำในภาษาอังกฤษ เช่น ก้าวร้าวอย่างเหนื่อยหน่าย (Tiredly Agressive) ศัตรูฉันมิตร (Friendly Foe) คำในภาษาไทย เช่น ฉลาดในเรื่องโง่ หรือสวยโทรม ๆ เป็นต้น

การจัดกิจกรรมการเปรียบเทียบทั้ง 3 แบบนี้ ต้องใช้คำถาม เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดเปรียบเทียบ เช่น

ตัวอย่างคำถามที่กระตุ้นการเปรียบเทียบทางตรง ได้แก่

ผลส้มเหมือนกับสิ่งที่มีชีวิตชนิดไหน

โรงเรียนเหมือนสลดผักหรือผลไม้ในแง่ไหน

อะไรเบากว่ากัน ระหว่างเสียงกระซิบกับชนลูกแมว

ตัวอย่างคำถามที่กระตุ้นการใช้ตัวเองเปรียบเทียบกับสิ่งอื่น

ได้แก่

ถ้าท่านเป็นก้อนเมฆ ขณะนี้ท่านอยู่ที่ไหนและกำลังทำอะไร

อยู่

ท่านจะรู้สึกอย่างไรเมื่อถูกแสงอาทิตย์เผาจนแห้งผาก

สมมุติว่าท่านเป็นหนังสือเล่มที่ท่านชอบที่สุด จงบรรยาย

ตัวเอง

ตัวอย่างคำถามที่กระตุ้นการเปรียบเทียบคำคู่ที่มีความหมาย

ขัดแย้งหรือตรงข้ามกัน ได้แก่

บอกได้ไหมว่า คอมพิวเตอร์มีลักษณะซ้ำๆแต่ก็ไม่ย่อหวั่นและ

ก้าวไปข้างหน้าอย่างไร

เครื่องมือหรือเครื่องไฟฟ้าชนิดไหนที่ชอบอึดและทำหน้าที่

ในขณะเดียวกัน

ทิตมา แคมมณี (2558, หน้า 253) ได้สรุปรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ไว้ 6 ขั้นตอน ซึ่งน่าสนใจมาก ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ผู้สอนให้ผู้เรียนทำงานต่าง ๆ ที่ต้องการให้ผู้เรียนทำ เช่น ให้เขียนบรรยาย เล่า ทำ แสดง วาดภาพ สร้าง ปั้น เป็นต้น ผู้เรียนทำงานนั้น ๆ ตามปกติที่เคยทำเสร็จแล้ว ให้เก็บผลไว้ก่อน

ขั้นที่ 2 ขั้นการสร้างอุปมาแบบตรง หรือเปรียบเทียบแบบตรง (Direct Analogy) เป็นขั้นที่ผู้สอนเสนอคำคู่ให้ผู้เรียนเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง เช่น ลูกบอลกับมะนาว เหมือนหรือต่างกันอย่างไร คำคู่ที่ผู้สอนเลือกมาควรให้มีลักษณะที่สัมพันธ์กับเนื้อหา หรืองานที่ผู้เรียนทำในขั้นที่ 1 ผู้สอนเสนอคำคู่ให้ผู้เรียนเปรียบเทียบหลาย ๆ คู่ และจดคำตอบของผู้เรียนไว้บนกระดาน

ขั้นที่ 3 ขั้นการสร้างอุปมาบุคคล หรือเปรียบเทียบบุคคลกับสิ่งของ (Personal Analogy) เป็นขั้นที่ผู้เรียนสมมติตัวเองเป็นสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และให้ผู้เรียนแสดงความรู้สึกออกมา เช่น ถ้าเปรียบเทียบผู้เรียนเป็นเครื่องซักผ้า จะรู้สึกอย่างไร ผู้สอนจดคำตอบของผู้เรียนไว้บนกระดาน

ขั้นที่ 4 ขั้นการสร้างอุปมาคำคู่ขัดแย้ง (Compressed Conflict) ผู้สอนให้ผู้เรียนนำคำ หรือวลีที่ได้จากการเปรียบเทียบในขั้นที่ 2 และ 3 มาประกอบเป็นคำใหม่ที่มีความหมายขัดแย้งกันในตัวเอง เช่น ไฟเย็น น้ำผึ้งขม มัจจุราชสีน้ำผึ้ง เชือดนิ่ม ๆ เป็นต้น

ขั้นที่ 5 ขั้นการอธิบายความหมายของคำคู่ขัดแย้ง เป็นขั้นที่ผู้สอนให้ผู้เรียนช่วยกันอธิบายความหมายของคำคู่ขัดแย้งที่ได้

ขั้นที่ 6 ขั้นการนำความคิดใหม่มาสร้างสรรค์งาน เป็นขั้นที่ผู้สอนให้ผู้เรียนนำงานที่ทำไว้เดิมในขั้นที่ 1 ออกมาทบทวนใหม่และลองเลือกนำความคิดที่ได้มาใหม่จากกิจกรรมขั้นที่ 5 มาใช้ในงานของตน เพื่อทำให้งานของตนมีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น

Gordon (1961, p. 345) ได้เสนอความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ไว้ 4 ประการ คือ

1. ความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้นอยู่เสมอ และมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์
2. กระบวนการของความคิดสร้างสรรค์ไม่ใช่สิ่งลึกลับซับซ้อน แต่สามารถอธิบายและฝึกฝนคนให้มีระดับความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น

3. การคิดสร้างสรรค์ที่เกิดในศาสตร์วิชาการสาขาต่าง ๆ มีลักษณะคล้ายคลึงกันไม่ว่าจะเป็นด้านศิลปะ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ หรือวิศวกรรมศาสตร์ ศาสตร์เหล่านี้จำเป็นต้องใช้กระบวนการทางสติปัญญาเข้ามาเกี่ยวข้องในการคิดสร้างสรรค์ทั้งนั้น

4. การคิดสร้างสรรค์ของคนคนเดียวหรือกลุ่มคนมีลักษณะใกล้เคียงกันมากทั้งกระบวนการคิดและผลงานที่ได้

ดังนั้นเขาจึงเสนอความเห็นที่ว่า หากบุคคลมีโอกาสได้ลองคิดแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่ไม่เคยคิดมาก่อน ไม่อยู่ในสภาพที่เป็นตัวเอง ให้ลองใช้ความคิดในฐานะที่เป็นคนอื่นหรือเป็นสิ่งอื่น สภาพการณ์เช่นนี้จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดใหม่ ๆ ขึ้นได้ กอร์ดอนเสนอวิธีการคิดเปรียบเทียบแบบอุปมาอุปไมยเพื่อใช้ในการกระตุ้นความคิดใหม่ ๆ ไว้ 3 แบบ คือ การเปรียบเทียบแบบตรง (Direct Analogy) การเปรียบเทียบบุคคลกับสิ่งของ (Personal Analogy) และการเปรียบเทียบคำคู่ขัดแย้ง (Compressed Conflict) วิธีการนี้มีประโยชน์มากเป็นพิเศษสำหรับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเขียนและการพูดอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งการสร้างสรรค์งานทางศิลปะ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. การเปรียบเทียบแบบตรง (Direct Analogy) เป็นการเปรียบเทียบทางตรงของของ 2 สิ่งหรือมากกว่า สิ่งที่น่ามาเปรียบเทียบอาจเป็นคน สัตว์ พืช หรือสิ่งของ โดยของที่น่ามาเปรียบเทียบไม่จำเป็นต้องเหมือนกันทุกประการ จุดประสงค์ก็คือ เพื่อให้มองเห็นปัญหาในอีกแนวหนึ่ง หรือเพื่อให้เกิดความคิดใหม่ ซึ่งอาจนำมาใช้แก้ปัญหาที่ต้องการได้ ตัวอย่างเช่น วิศวกรท่านหนึ่งเผ่าสังเกตดูหนอนเจาะท่อนไม้เป็นรูรูคล้ายอุโมงค์ ทำให้วิศวกรผู้นี้เกิดความคิดเริ่มสร้างอุโมงค์ทำงานใต้น้ำขึ้นมา

2. การเปรียบเทียบบุคคลกับสิ่งของ (Personal Analogy) การเปรียบเทียบแบบนี้ผู้เรียนต้องทำตนเสมือนเป็นสิ่งที่ต้องการเปรียบเทียบและบรรยายความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อตนเป็นสิ่งนั้นสิ่งที่จะเปรียบเทียบอาจเป็นคน พืช สัตว์ หรือสิ่งของ เช่น ให้ผู้เรียนสมมติตัวเองเป็นเครื่องยนต์ในรถยนต์แล้วบอกว่าผู้เรียนรู้สึกอย่างไร เมื่อรถติดเครื่องในตอนเช้าหรือเมื่อไฟเบตเตอร์หมดหรือเมื่อรถติดไฟแดง การที่ผู้เรียนต้องสมมติตัวเองเป็นสิ่งหนึ่งทำให้เหลือความเป็นตัวเองชั่วคราวและการต้องเปรียบเทียบจะทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดแปลกใหม่และความคิดสร้างสรรค์ขึ้นได้ บุคคลอาจเอาความรู้สึกของตนเองไปใส่ในสิ่งสมมติและบรรยายความรู้สึกออกมาได้

3. การเปรียบเทียบคำคู่ขัดแย้ง (Compressed Conflict) เป็นการใช้คำเปรียบเทียบ 2 คำ ที่มีความหมายขัดแย้งกัน หรือตรงกันข้ามมาอธิบายลักษณะของคน สัตว์ พืช หรือสิ่งของที่ต้องการยกตัวอย่างคำ เช่น ผลัดในเรืองโง่ หรือสวຍโทรม ๆ โฟเย็น การสอนแบบซินเนคติคส์ อาศัยกิจกรรมการเปรียบเทียบ 3 วิธีนี้ ตัวอย่างคำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดเปรียบเทียบ เช่น

3.1 ตัวอย่างคำถามที่กระตุ้นการเปรียบเทียบทางตรง ได้แก่ ผลส้มเหมือนหรือต่างกับลูกฟุตบอลอย่างไร อะไรเบาว่ากันระหว่าง เสี่ยงกระชากับ ขนลูกแมว

3.2 ตัวอย่างคำถามที่กระตุ้นการใช้ตัวเองเปรียบเทียบกับสิ่งอื่น เช่น ถ้าท่านเป็นก้อนเมฆขณะนี้ท่านอยู่ที่ไหน และกำลังทำอะไรอยู่ ท่านจะรู้สึกอย่างไร เมื่อถูกแสงอาทิตย์เผาจนแห้งผาก หรือสมมติว่าท่านเป็นหนังสือเล่มที่ท่านชอบมากที่สุด จงบรรยายความรู้สึกของตัวเอง

3.3 ตัวอย่างคำถามที่กระตุ้นการเปรียบเทียบด้วยคำคู่ขัดแย้ง หรือตรงกันข้าม เช่น บอกได้ไหมว่า เครื่องมือหรือเครื่องใช้ไฟฟ้าชนิดไหนที่ชอบยิ้ม และทำบึ้งตึงในขณะเดียวกัน

Joyce and Weil (1996, pp. 243–245) สรุปไว้ว่า หลักการการสอนแบบซินเนคติคส์ มี 2 แบบด้วยกัน คือ แบบที่ 1 ใช้เพื่อสร้างผลงานที่แปลกใหม่ และแบบที่ 2 ใช้เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับสิ่งที่ยังไม่รู้จักรัก การจะใช้แบบที่ 1 หรือแบบที่ 2 ย่อมขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการสอน กล่าวคือ

ซินเนคติคส์แบบที่ 1 เพื่อสร้างผลงานที่แปลกใหม่ มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 บรรยายสถานการณ์ ขั้นนี้ผู้สอนให้ผู้เรียนบรรยายสถานการณ์หรือหัวข้อตามที่ผู้เรียนมองเห็น

ขั้นที่ 2 การเปรียบเทียบตรง ขั้นนี้ผู้เรียนเปรียบเทียบทางตรง แล้วเลือกอันที่ดีที่สุดมาอธิบายให้กว้างขวางขึ้น

ขั้นที่ 3 การเปรียบเทียบกับตนเอง ขั้นนี้ผู้เรียนเปรียบเทียบกับสิ่งที่เลือกในขั้นที่ 2 กับตนเอง

ขั้นที่ 4 การหาคำคู่ที่มีความหมายขัดแย้งกันจากการบรรยายในขั้นที่ 2 และขั้นที่ 3 ผู้เรียนคิดหาคำที่มีความหมายต้านกันมาหลาย ๆ คู่ แล้วเลือกคู่ที่ดีที่สุด

ขั้นที่ 5 การเปรียบเทียบทางตรง ขั้นนี้ผู้เรียนคิดหาการเปรียบเทียบทางตรงโดยใช้คำคู่ที่เลือกในขั้นที่ 4

ขั้นที่ 6 ตรวจสอบปัญหาเริ่มแรกอีกครั้ง ขั้นนี้ผู้สอนให้ผู้เรียนหันกลับมาสำรวจปัญหาเริ่มแรก แล้วใช้การเปรียบเทียบขั้นสุดท้าย โดยใช้ประสบการณ์ทั้งหมดที่ได้จากกระบวนการชินเนตติคส์เข้าช่วย

ชินเนตติคส์แบบที่ 2 เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับสิ่งที่ยังไม่รู้จักร
มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การให้ข้อมูล ผู้สอนให้ข้อมูลเกี่ยวกับหัวข้อใหม่

ขั้นที่ 2 การเปรียบเทียบ ผู้สอนแนะนำการเปรียบเทียบทางตรงแล้วให้ผู้เรียนบรรยายถึงการเปรียบเทียบนั้น

ขั้นที่ 3 การเปรียบเทียบกับตนเอง ผู้สอนให้ผู้เรียนเปรียบเทียบหัวข้อใหม่กับตนเอง

ขั้นที่ 4 การบรรยายถึงความสัมพันธ์ในส่วนที่เป็นไปได้ ผู้เรียนอธิบายถึงการเปรียบเทียบในส่วนที่เหมือนกัน

ขั้นที่ 5 บรรยายถึงความสัมพันธ์ในส่วนที่เป็นไปไม่ได้ ผู้เรียนอธิบายว่าการเปรียบเทียบใช้ไม่ได้ในส่วนใด

ขั้นที่ 6 การสำรวจ ผู้เรียนสำรวจหัวข้อใหม่ที่ต้องการศึกษาอีกครั้ง

ขั้นที่ 7 การเปรียบเทียบระหว่างหัวข้อใหม่กับสิ่งที่คิดขึ้นมาด้วยตนเอง และบรรยายถึงส่วนของ 2 สิ่งคล้ายกัน และส่วนที่การเปรียบเทียบใช้ไม่ได้หรือเป็นไปไม่ได้

จากแนวคิด ทฤษฎีของกลวิธีชินเนตติคส์ของนักการศึกษาทั้งของไทยและต่างประเทศที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่ากลวิธีชินเนตติคส์เป็นกลวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนที่มุ่งเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เรียนโดยเฉพาะด้วยวิธีการเปรียบเทียบ 3 แบบ แต่จะมีความแตกต่างกันในรายละเอียดของวิธีการเปรียบเทียบ ผู้วิจัยจึงได้นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อให้ได้หลักการ สำหรับนำไปใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2 การวิเคราะห์แนวคิดกลวิธีซินเนคติกส์ของนักการศึกษา จำนวน 5 ท่าน

หลักการกลวิธี ซินเนคติกส์	ทัศนีย์ ศุภเมธี (2542)	สมศักดิ์ ภูวิภาดารวรรณ (2544)	ทีศนา แชมมณี (2558)	Gardon (1961)	Joyce & Weil (1996)	จำนวน นักการศึกษา ที่เห็นสอดคล้อง
1. การเปรียบเทียบแบบตรง	/	/	/	/	/	5
1.1 เขียนหรือ บรรยายสถานการณ์ หรือสภาพปัญหา	/	/	/	/	/	5
1.2 ใช้คำถามกระตุ้นให้เกิดการคิด		/	/	/		3
1.3 เก็บผลงานไว้	/	/	/		/	4
1.4 เสนอคำคู่เพื่อการเปรียบเทียบ	/		/	/	/	4
1.5 ผู้เรียนเปรียบเทียบของสองสิ่ง หรือมากกว่า	/	/	/	/	/	5
1.6 เปรียบเทียบสิ่งของที่เหมือนกัน หรือคล้ายกัน	/	/		/		3
1.7 เปรียบเทียบสิ่งของที่แตกต่างกัน		/		/		2
1.8 เลือกตัวเปรียบเทียบที่แปลกที่สุด		/				1
2. การเปรียบเทียบตนเองเป็นสิ่งอื่น	/	/	/	/	/	5
2.1 เสนอเหตุการณ์หรือสิ่งอื่น ๆ เพื่อการเปรียบเทียบ	/		/	/	/	4
2.2 บรรยายเฉพาะข้อเท็จจริงของสิ่ง ที่นำมาเปรียบเทียบ	/					1
2.3 บรรยายความรู้สึกร่วม ที่ยังไม่แปลกใหม่		/				1
2.4 บรรยายความรู้สึกร่วม ในเชิงเห็นอกเห็นใจ		/				1
2.5 บรรยายความรู้สึกร่วมที่เป็นจริง ในสิ่งเปรียบเทียบ	/	/	/	/	/	5
3. การเปรียบเทียบคำคู่ขัดแย้ง	/	/	/	/	/	5
3.1 ผู้เรียนคิดคำคู่ขัดแย้ง	/	/	/	/	/	5
3.2 เลือกคำคู่ขัดแย้งที่ชอบเป็นพิเศษ	/		/		/	3
3.3 อธิบายหรือทำความเข้าใจกับคำคู่ ขัดแย้ง	/		/		/	3
3.4 ย้อนกลับไปใช้การเปรียบเทียบ ทางตรงโดยยึดคำคู่ขัดแย้งที่เลือก เป็นหลัก	/	/	/		/	4
3.5 นำความคิดใหม่มาสร้างผลงาน	/	/	/		/	4
3.6 การตรวจสอบและประเมินผลงาน		/	/	/	/	4

จากตาราง 2 จะเห็นได้ว่านักการศึกษาทั้ง 5 ท่าน มีความเห็นว่ากลวิธีซินเนคติกส์ เป็นการเชื่อมโยงความคิดหรือกระตุ้นให้เกิดการคิดด้วยวิธีการเปรียบเทียบ 3 แบบเหมือนกัน คือ เปรียบเทียบแบบทางตรง เปรียบเทียบตนเองเป็นสิ่งที่อื่น และเปรียบเทียบคำคู่ขัดแย้ง โดยมีความเห็นที่สอดคล้องและแตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อยของการเปรียบเทียบแต่ละแบบ จำแนกได้ดังนี้

การเปรียบเทียบทางตรง มีความเห็นที่สอดคล้องกันมากที่สุด คือ การให้ผู้เรียนเปรียบเทียบของสองสิ่งหรือมากกว่า และการให้ผู้เรียนเขียนหรือบรรยายสถานการณ์หรือสภาพปัญหา ส่วนความเห็นที่รองลงไป คือ การเสนอคำคู่เพื่อการเปรียบเทียบ และการให้เก็บผลงานที่เขียนหรือบรรยายไว้

การเปรียบเทียบตนเองเป็นสิ่งที่อื่น ความเห็นที่สอดคล้องกันมากที่สุด คือ การบรรยายความรู้สึกที่เป็นจริงในสิ่งที่เปรียบเทียบ ส่วนความเห็นรองลงไป คือ การเสนอเหตุการณ์หรือสิ่งอื่น ๆ เพื่อการเปรียบเทียบ

การเปรียบเทียบคำคู่ขัดแย้ง ความเห็นที่สอดคล้องกันมากที่สุด คือ การให้ผู้เรียนคิดคำคู่ขัดแย้ง ส่วนความเห็นที่รองลงไป คือ การนำความคิดใหม่มาสร้างผลงาน การย้อนกลับไปใช้การเปรียบเทียบทางตรงอีกครั้งเพื่อปรับแก้ไขผลงาน และการตรวจสอบและประเมินผลงาน

ผู้วิจัยได้นำผลของการสังเคราะห์ข้อมูลข้างต้นมาสรุปเป็นหลักการของกลวิธีซินเนคติกส์เพื่อการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. กำหนดสถานการณ์หรือเงื่อนไขของงานที่สอดคล้องกับหัวข้อหรือเนื้อหาที่จะสอน
2. เชื่อมโยงความคิดและกระตุ้นให้เกิดการคิดด้วยการเปรียบเทียบ 3 แบบ โดยผู้สอนกำหนดสาร์ตเจอ (Theme) ของเรื่องไว้เพื่อให้การเปรียบเทียบเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การเปรียบเทียบ 3 แบบ ได้แก่
 - 2.1 เปรียบเทียบแบบตรงหรืออุปมาโดยผู้สอนเสนอคำคู่เพื่อการเปรียบเทียบทั้งในสิ่งที่เหมือนหรือคล้ายกัน และสิ่งที่แตกต่างกัน
 - 2.2 เปรียบเทียบตนเองเป็นสิ่งที่อื่นโดยผู้สอนกำหนดเหตุการณ์หรือสิ่งอื่น ๆ เพื่อการเปรียบเทียบกับตนเอง
 - 2.3 เปรียบเทียบคำคู่ขัดแย้งโดยให้ผู้เรียนคิดสร้างคำคู่ขัดแย้งและอธิบายคำคู่ขัดแย้ง

3. จัดให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นจากการเปรียบเทียบ

4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนตรวจสอบและประเมินผลงานทั้งของตนเองและของเพื่อน ๆ

3. การสอนภาษาไทยตามแนวคิดกลวิธีชินเนตติคส์

จากหลักการ ทฤษฎี และขั้นตอนการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีที่ได้ยกมา กล่าวไว้ในหัวข้อที่ 2 ได้มีนักวิชาการหลายท่านนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการเรียนการสอนแบบชินเนตติคส์ อาทิ

นลินี บำเรอราช (2540, หน้า 19 อ้างถึงใน ชัยวาฤทธิ์ สร้อยเงิน, 2552, หน้า 40) กล่าวถึงรูปแบบการสอนแบบชินเนตติคส์ไว้ว่า เป็นการสอนเพื่อมุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน และการคิดรวมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งจะต้องสอนตามลำดับขั้นที่กำหนดไว้ จึงจะสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม โดยอาศัยวิธีการพื้นฐาน ได้แก่ การเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่น่าจะเกี่ยวข้องกัน และไม่น่าจะนำมาเปรียบเทียบ เพราะการคิดในเชิงนี้จะทำให้เกิดความคิดใหม่ ๆ ขึ้นได้อย่างกว้างไกล จากเรื่องเดิมที่เคยมีอยู่ ซึ่งจะเป็นแนวทางที่ทำให้คิดสิ่งที่แปลกใหม่ขึ้นได้

นอกจากนี้ นवलจิตต์ ชาวกีรติพงศ์ (2542, หน้า 33-37) ยังให้ความเห็นเกี่ยวกับวิธีการสอนแบบชินเนตติคส์ไว้อีกว่า ผู้สอนต้องสอนให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักว่าการแก้ปัญหาต่าง ๆ นั้น มีวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้สอนสามารถสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยการจัดกิจกรรมที่ให้โอกาสในการคิดด้วยแนวทางที่ไม่เคยคิดมาก่อน หรือคิดสวมบทบาทเป็นคนอื่น ในขณะเดียวกันก็ให้ผู้เรียนได้รับรู้ความคิดของผู้อื่นในปัญหาเดียวกันด้วย

สุภาพ ช่างสอน (2549, หน้า 68) ได้กล่าวถึง รูปแบบการสอนแบบชินเนตติคส์ ว่าตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อ 3 ประการ ได้แก่

1. การนำกระบวนการคิดสร้างสรรค์มาใช้อย่างรู้ตัวผนวกกับการให้เครื่องมือเพื่อใช้ในการคิดสร้างสรรค์จะช่วยให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเกิดความคิดสร้างสรรค์ขึ้นได้

2. องค์ประกอบด้านความรู้สำคัญกว่าด้านสติปัญญา และการไม่มีเหตุผลสำคัญเท่ากับการใช้เหตุผลกล่าวคือ การไม่มีเหตุผลทำให้บุคคลไม่ติดอยู่กับกรอบและทำให้ใจเปิดกว้างยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ได้มากกว่า

3. ต้องรู้จักใช้อารมณ์และความไม่มีเหตุผลของตนเพื่อจะได้แก้ปัญหาได้ด้วยวิธีการที่แปลกใหม่ยิ่งขึ้น

วิไลวรรณ ฮ่านต้า (2552, หน้า 3) ก็ได้กล่าวย้ำให้เห็นชัดขึ้นว่า การสอนแบบซินเนคดิกส์นั้นเป็นรูปแบบการสอนโดยใช้กิจกรรมการเปรียบเทียบ 3 แบบ ได้แก่ การเปรียบเทียบโดยตรง การเปรียบเทียบโดยสมมุติตนเองเป็นสิ่งอื่น และการเปรียบเทียบโดยใช้คำคู่ขัดแย้ง โดยในขั้นตอนของการสอน ผู้สอนสามารถนำกิจกรรมเหล่านี้แยกไปใช้ต่างหากก็ได้ ซึ่งอาจใช้เพียงกิจกรรมเดียวหรือสองกิจกรรม หรือทั้งสามกิจกรรมเลยก็ได้ และอาจใช้เป็นการอุ่นเครื่องเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดที่ขยายตัวขึ้น นับเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการใช้สมองทั้งสองซีกอย่างแท้จริง

ทิตนา แคมมณี (2558, หน้า 253) ได้สรุปรูปแบบการสอนแบบซินเนคดิกส์ ไว้ 6 ขั้นตอน ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการสอนภาษาไทยได้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ผู้สอนให้ผู้เรียนทำงานต่าง ๆ ที่ต้องการให้ผู้เรียนทำ เช่น ให้เขียน บรรยาย เล่า ทำ แสดง วาดภาพ สร้าง ปั้น เป็นต้น ผู้เรียนทำงานนั้น ๆ ตามปกติที่เคยทำเสร็จแล้ว ให้เก็บผลไว้ก่อน

ขั้นที่ 2 ขั้นการสร้างอุปมาแบบตรง หรือเปรียบเทียบแบบตรง (Direct Analogy) เป็นขั้นที่ผู้สอนเสนอคำคู่ให้ผู้เรียนเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง เช่น ลูกบอลกับมะนาว เหมือนหรือต่างกันอย่างไร คำคู่ที่ผู้สอนเลือกมาควรให้มีลักษณะที่สัมพันธ์กับเนื้อหา หรืองานที่ผู้เรียนทำในขั้นที่ 1 ผู้สอนเสนอคำคู่ให้ผู้เรียนเปรียบเทียบหลาย ๆ คู่ และจดคำตอบของผู้เรียนไว้บนกระดาน

ขั้นที่ 3 ขั้นการสร้างอุปมาบุคคล หรือเปรียบเทียบบุคคลกับสิ่งของ (Personal Analogy) เป็นขั้นที่ผู้เรียนสมมติตัวเองเป็นสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และให้ผู้เรียนแสดงความรู้สึกออกมา เช่น ถ้าเปรียบเทียบผู้เรียนเป็นเครื่องซักผ้า จะรู้สึกอย่างไร ผู้สอนจดคำตอบของผู้เรียนไว้บนกระดาน

ขั้นที่ 4 ขั้นการสร้างอุปมาคำคู่ขัดแย้ง (Compressed Conflict) ผู้สอนให้ผู้เรียนนำคำ หรือวลีที่ได้จากการเปรียบเทียบในขั้นที่ 2 และ 3 มาประกอบเป็นคำใหม่ที่มีความหมายขัดแย้งกันในตัวเอง เช่น ไฟเย็น น้ำผึ้งขม มัจจุราชสีน้ำผึ้ง เชือดนิ่ม ๆ เป็นต้น

ขั้นที่ 5 ขั้นการอธิบายความหมายของคำคู่ขัดแย้ง เป็นขั้นที่ผู้สอนให้ผู้เรียนช่วยกันอธิบายความหมายของคำคู่ขัดแย้งที่ได้

ขั้นที่ 6 ขั้นการนำความคิดใหม่มาสร้างสรรค์งาน เป็นขั้นที่ผู้สอนให้
ผู้เรียนนำงานที่ทำไว้เดิมในขั้นที่ 1 ออกมาทบทวนใหม่และลองเลือกนำความคิดที่ได้มาใหม่
จากกิจกรรมขั้นที่ 5 มาใช้ในงานของตน เพื่อทำให้งานของตนมีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น

จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานดังกล่าวมาข้างต้นทำให้สามารถสรุป
สาระสำคัญของแนวคิดการสอนแบบซินเนคติกส์ ได้ว่า ซินเนคติกส์เป็นกลวิธีการสอน
อีกแบบหนึ่งที่มุ่งพัฒนาความคิดเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิด
ที่แปลกใหม่แตกต่างไปจากเดิมและสามารถนำความคิดใหม่นั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้
ซึ่งจะต้องสอนตามลำดับขั้นที่กำหนดไว้ โดยอาศัยวิธีการเปรียบเทียบพื้นฐาน ได้แก่
การเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่น่าจะเกี่ยวข้องกันและไม่น่าจะนำมาเปรียบเทียบกัน
เพราะในการคิดเชิงนี้จะทำให้เกิดความคิดใหม่ ๆ ขึ้นได้ เช่น การเปรียบเทียบตรง
การเปรียบเทียบบุคคลกับสิ่งของ และการเปรียบเทียบโดยใช้คำคู่ขัดแย้ง

แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

1. ความหมายและความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์เป็นศักยภาพที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน หากได้รับการพัฒนา
และนำไปใช้อย่างเหมาะสมจะเกิดประโยชน์อย่างมหาศาล สังคมใดมีประชากรมีคุณลักษณะ
เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์สูงย่อมเป็นแรงขับให้สังคมนั้นพัฒนาก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว
ดังที่ อารี พันธุ์มณี (2547, คำนำ) กล่าวว่า คนที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงจะเป็นบุคคล
ที่สังคมต้องการเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้การพัฒนาประชากรให้เป็นนักคิดสร้างสรรค์
จึงเป็นเป้าหมายสำคัญยิ่ง ด้วยคุณลักษณะที่สำคัญของความคิดสร้างสรรค์ดังกล่าวจึงได้มี
การศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้เกิดขึ้น

การศึกษาค้นคว้าเรื่องความคิดสร้างสรรค์ ได้กระทำกันอย่างแพร่หลาย
ในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะหลังจากที่กิลฟอร์ด (Guilford) ได้พัฒนาทฤษฎีโครงสร้าง
ทางสติปัญญาขึ้นมา (สมศักดิ์ ภาวธาวรรณ, 2544, หน้า 1) มีผู้ให้ความหมาย
ของความคิดสร้างสรรค์ไว้ในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ความคิดสร้างสรรค์คือความสามารถ
ที่จะประดิษฐ์หรือคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ หรือจัดองค์ประกอบแบบที่ไม่มีใครจัดมาก่อน ในวิถีทาง
ที่ทำให้เกิดสิ่งประดิษฐ์หรือแนวคิดที่มีคุณค่าและมีความงาม (Haimowitz & Haimowitz,
1973, อ้างถึงใน สมศักดิ์ ภาวธาวรรณ, 2544, หน้า 1)

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525, หน้า 4) ให้นิยามความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า เป็นความสามารถของบุคคลในการแก้ปัญหาอย่างลึกซึ้ง นอกเหนือไปจากระดับขั้นของการคิดปกติ เป็นลักษณะภายในของบุคคลในการที่จะคิดหลายแง่หลายมุมผสมผสานกันจนได้ผลผลิตใหม่ที่ถูกต้องสมบูรณ์

อารี รังสินันท์ (2532, หน้า 5) กล่าวถึงความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นกระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะอนเอกนัย อันจะนำไปสู่การคิดค้นพบสิ่งแปลกใหม่ด้วยการคิดดัดแปลง ประู่งแต่งจากความคิดเดิมผสมผสานกันไปกับความพยายามที่จะสร้างความคิดฝันหรือจินตนาการ เรียกว่า จินตนาการประยุกต์จึงทำให้เกิดผลงานจากความคิดสร้างสรรค์

อารี พันธุ์มณี (2547, หน้า 6-7) ได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ลักษณะกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ (Creative Process) หมายถึง ความรู้สึกไวต่อปัญหา และสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างมีขั้นตอนและเป็นระบบและนำผลไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในสิ่งใหม่ต่อไป

2. ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ (Creative Person) หมายถึง บุคคลที่มีความอยากรู้อยากเห็น กระตือรือร้น กล้าคิดกล้าแสดง มีความคิดริเริ่ม มีอารมณ์ขันมีจินตนาการ มีความยืดหยุ่นทั้งความคิดและการกระทำ และเป็นบุคคลที่มีความสุขกับการทำงาน หรือสิ่งที่ตนพอใจไม่หวังผลจากการประเมินภายนอก

3. ลักษณะของผลผลิต หมายถึง คุณภาพของผลงานที่เกิดขึ้น ตั้งแต่ขั้นต่ำที่แสดงผลที่เกิดจากความพอใจของตนที่แสดงออกซึ่งความคิดและการกระทำ จนกระทั่งพัฒนามาเป็นการฝึกทักษะและค่อยคิดได้เอง จนถึงระดับการคิดค้นทฤษฎีหลักการ และการประดิษฐ์คิดค้นต่าง ๆ

Guilford (1959, อ้างถึงใน สมศักดิ์ ภูวิภาดาพรรณ, 2544, หน้า 1-2) สรุปไว้ว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นเรื่องของความคล่อง (Fluency) ความยืดหยุ่น (Flexibility) และความแปลกใหม่ (Originality)

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นทำให้สรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการคิดแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบของบุคคล ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นหลักการ ทฤษฎีและสิ่งประดิษฐ์คิดค้นใหม่ ๆ ต่อไปได้

2. หลักการเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

นักจิตวิทยาได้นำเสนอหลักการ/แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ไว้หลายแนวคิดด้วยกัน ในที่นี้ขอนำมาสรุปไว้เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยเพียง 3 หลักการ ดังนี้

2.1 หลักการด้านจิตวิเคราะห์

หลักการนี้เป็นแนวคิดของฟรอยด์ (Freud) ซึ่งมีความเห็นว่าการความสามารถทางสร้างสรรค์ของมนุษย์เป็นกิจกรรมการทดแทนซึ่งแสดงออกโดยกลวิธานป้องกันตัว (Defense Mechanism) อันเกิดจากจิตไร้สำนึก ที่ควบคุมแรงขับทางเพศ หรือความก้าวร้าวของตน บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงจะเป็นผู้หนีโลกแห่งความเป็นจริงไปสู่ความคิดฝัน หรือปกป้องไม่ให้พลังจิตไร้สำนึกที่ไม่พึงปรารถนาได้แสดงออกมามีตัวอย่างเช่น ศิลปินจะใช้กิจกรรมทางศิลปะเพื่อทดแทนแรงขับทางเพศของเขา ในขณะที่บุคคลธรรมดาทั่วไปจะใช้วิธีสนองความต้องการด้วยการใช้กิจกรรมทางเพศ

2.2 หลักการด้านสิ่งแวดล้อม

นักสิ่งแวดล้อมนิยมมีความเห็นว่าการความสามารถทางสร้างสรรค์ของบุคคลเป็นผลที่เกิดจากธรรมชาติ จากบรรยากาศที่เหมาะสม ทอร์แรนซ์ (Torrance) ซึ่งเป็นผู้นำแนวคิดด้านนี้ ได้เสนอแนะวิธีเพิ่มความสามารถทางสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนว่า ผู้สอนควรยอมรับคำถามและความคิดแปลก ๆ ของผู้เรียน พร้อมทั้งแสดงให้เห็นว่าความคิดของเขานั้นมีคุณค่า ให้โอกาสและความเชื่อถือในความคิดของผู้เรียน โดยไม่เคร่งครัดกับระบบประเมินผลที่แน่นอนตายตัวเกินไป

2.3 หลักการด้านองค์ประกอบ

หลักการนี้เริ่มจากที่กิลฟอร์ด (Guilford) ได้เสนอโครงสร้างทางสติปัญญา ซึ่งประกอบด้วยสามมิติ ได้แก่

มิติที่หนึ่ง คือ กระบวนการคิด (Operation) แบ่งเป็น 5 ลักษณะ คือ การรู้จัก การจำ การคิดอเนกนัย การคิดเอกนัย และการประเมินผล

มิติที่สอง คือ เนื้อหาซึ่งเป็นสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดการคิด (Content) แบ่งเป็น 4 ลักษณะ คือ ภาพ สัญลักษณ์ ภาษา และพฤติกรรม

มิติที่สาม คือ ผลจากการคิด (Product) แบ่งเป็น 6 ลักษณะ คือ หน่วย จำพวก ระบบ ความสัมพันธ์ การแปลงรูป และการประยุกต์

3. องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

จากทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ด (Guilford) เชื่อว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้กว้างไกลหลายทิศทาง หรือเรียกว่า ลักษณะการคิดนอกเนกนัย หรือคิดแบบกระจาย (Divergent Thinking) ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 9-10) ได้แก่

3.1 ความคิดริเริ่ม (Originality)

ความคิดริเริ่ม เป็นลักษณะความคิดแปลกใหม่แตกต่างจากความคิดธรรมดา อาจเกิดจากการนำเอาความรู้เดิมมาดัดแปลงและประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น เช่น การคิดประดิษฐ์เครื่องบินได้สำเร็จ ซึ่งได้แนวคิดมาจากการทำเครื่องร่อน เป็นต้น เราสามารถอธิบายลักษณะของความคิดริเริ่มได้ตามลักษณะดังต่อไปนี้

1. ลักษณะของกระบวนการ คือ เป็นกระบวนการคิดและสามารถแตกความคิดจากของเดิมไปสู่ความคิดแปลกใหม่ที่ไม่ซ้ำกับของเดิม
2. ลักษณะของบุคคล คือ บุคคลที่มีความคิดริเริ่มจะเป็นบุคคลที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง เชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าลอง กล้าแสดงออก ไม่ขลาดกลัวต่อความไม่แน่นอน แต่เต็มใจและยินดีที่จะเผชิญ และเสี่ยงกับสภาพการณ์ดังกล่าว บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นบุคคลที่สุขภาพจิตดี
3. ลักษณะของผลผลิต คือ ผลงานที่เกิดจากความคิดริเริ่มจะเป็นงานที่แปลกใหม่ไม่เคยปรากฏมาก่อน มีคุณค่าทั้งต่อตนเองและเป็นประโยชน์ต่อสังคม คุณค่าของงานจึงมีตั้งแต่ระดับต้น เช่น ผลงานที่เกิดจากความต้องการแสดงความคิดอย่างอิสระ ซึ่งเกิดจากแรงบันดาลใจของตนเอง ทำเพื่อสนองความต้องการของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพของงาน แล้วค่อย ๆ พัฒนาขึ้นโดยเพิ่มทักษะบางอย่าง จนสามารถพัฒนาชิ้นงานนั้น ๆ ขึ้นได้ถึงขั้นสูงสุด

3.2 ความคิดคล่อง (Fluency)

ความคิดคล่องหมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และมีปริมาณคำตอบที่มากพอในเวลาจำกัด แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย ๆ 4 ด้าน ได้แก่

1. ความคิดคล่องทางด้านถ้อยคำ (Word Fluency) เป็นความสามารถในการใช้ถ้อยคำได้อย่างคล่องแคล่ว

2. ความคล่องแคล่วในด้านการโยงสัมพันธ์ (Associational Fluency) เป็นความสามารถที่คิดหาถ้อยคำที่เหมือนกันหรือคล้ายกันให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ในเวลาที่กำหนด

3. ความคล่องแคล่วด้านการแสดงออก (Expressional Fluency) เป็นความสามารถในการใช้วลีและประโยค คือ ความสามารถที่จะนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็วเพื่อให้ได้ประโยคตามที่ต้องการ

4. ความคล่องแคล่วในการคิด (Ideational Fluency) เป็นความสามารถในการที่จะคิดสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด เป็นความสามารถอันดับแรกในการที่จะพยายามเลือกเฟ้นให้ได้ความคิดที่ดีและเหมาะสมที่สุด จึงจำเป็นต้องคิด คิดออกมาให้ได้จำนวนมาก ๆ และแตกต่างกัน แล้วจึงนำเอาความคิดทั้งหมดมาพิจารณาแต่ละอย่างเปรียบเทียบกับกันว่าความคิดอันใดจะเป็นความคิดที่ดีที่สุด

3.3 ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility)

ความคิดยืดหยุ่น หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้หลายประเภทและหลายทิศทาง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นทันที (Spontaneous Flexibility) เป็นความสามารถที่จะพยายามคิดได้หลายอย่างอย่างอิสระ
2. ความคิดยืดหยุ่นทางด้านการดัดแปลง (Adaptive Flexibility) เป็นความสามารถที่จะคิดได้หลากหลายและสามารถดัดแปลงจากสิ่งหนึ่งไปเป็นหลายสิ่งได้

3.4 ความคิดละเอียดลออ (Elaboration)

ความคิดละเอียดลออ คือ ความสามารถในการคิดหารายละเอียดเพื่อตกแต่งหรือขยายความคิดหลักให้ได้ความหมายที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ความคิดละเอียดลออเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นยิ่งในการสร้างผลงานที่มีความแปลกใหม่ให้สำเร็จ พัฒนาการของความคิดละเอียดลออขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้

1. อายุ คนที่มีอายุมากจะมีความคิดละเอียดลออมากกว่าคนที่มีอายุน้อย
2. เพศ เพศหญิงจะมีความคิดละเอียดลออมากกว่าเพศชาย
3. การสังเกต คนที่มีความสามารถในการสังเกตสูงจะมีความสามารถในการคิดละเอียดลออสูงด้วย

4. การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

4.1 ลักษณะพัฒนาการของความคิดสร้างสรรค์

จากการวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์หลายฉบับพบว่า ลักษณะความคิดริเริ่มในวัยเด็กจะมีพัฒนาการสูงกว่าในวัยผู้ใหญ่ แต่ถึงกระนั้น นักการศึกษาหลายท่านก็มีความเห็นว่า ความคิดริเริ่มเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้น ความคิดสร้างสรรค์จึงสามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นช่วงวัยใดก็ตาม (Gale, 1969; Lowenfeld & Britten, 1987; Rogers, 1996, อ้างถึงใน นรินทร์ สุทธิศักดิ์, 2550, หน้า 23) นอกจากนี้ นีรัช สุตสังข์ (2544, บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยกับนักศึกษาและบุคคลทั่วไป โดยใช้กิจกรรมฝึกความคิดสร้างสรรค์พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการฝึกความคิดสร้างสรรค์สามารถทำคะแนนในแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ได้สูงขึ้นเป็นอย่างมาก

Ribot (1906, อ้างถึงใน อารี พันธุ์มณี, 2547, หน้า 48) เป็นผู้ที่ใช้คำว่า “จินตนาการ” แทน “ความคิดสร้างสรรค์” ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับพัฒนาการของความคิดสร้างสรรค์หรือพัฒนาการของจินตนาการของบุคคลโดยเปรียบเทียบกับพัฒนาการทางด้านความมีเหตุผลมีผลว่า พัฒนาการทางจินตนาการจะเจริญก้าวหน้าขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงจุดที่ความมีเหตุผลจะได้เริ่มขึ้น ซึ่งจะเริ่มต้นช้ากว่า จากนั้น จินตนาการของบุคคลก็จะลดลง ทั้งนี้อาจจะเป็นผลสืบเนื่องจากความมีเหตุผลเป็นตัวที่เข้ามาสกัดกั้นก็อาจเป็นได้ จึงเป็นเรื่องที่น่าคิดและน่าศึกษาในอีกระดับหนึ่งสำหรับพัฒนาการของจินตนาการหรือความคิดสร้างสรรค์

4.2 ลักษณะพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์

ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีบุคลิกภาพแตกต่างจากบุคคลโดยทั่วไป อารี พันธุ์มณี (2547, หน้า 75) กล่าวว่าคนที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีบุคลิกภาพประจำตนแตกต่างจากคนทั่ว ๆ ไป ซึ่งสังเกตได้จากพฤติกรรมต่อไปนี้

1. อยากรู้อยากเห็น มีความกระหายใคร่รู้อยู่เป็นนิจ
2. ชอบเสาะแสวงหา สำนวญศึกษาค้นคว้าและทดลอง
3. ชอบซักถามและถามคำถามแปลก ๆ
4. ช่างสงสัย เป็นเด็กที่มีความรู้สึกแปลกประหลาดใจในสิ่งที่

พบเห็น

5. ช่างสังเกตุ มองเห็นลักษณะที่แปลกผิดปกติ หรือช่องว่างที่ขาดหายไปได้ง่ายและเร็ว

6. ชอบแสดงออกมากกว่าที่จะเก็บกด ถ้าสงสัยสิ่งใดก็จะถามหรือพยายามหาคำตอบโดยไม่รีรอ

7. อารมณ์ขัน มองสิ่งต่าง ๆ ในแง่มุมที่แปลกและสร้างอารมณ์ขันอยู่เสมอ

8. สมาธิในสิ่งที่ตนสนใจ

9. สนุกสนานกับความคิด

10. สนใจสิ่งต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

11. มีความคิดเป็นของตัวเอง

จะเห็นได้ว่าบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์นั้นมักจะเป็นผู้ที่ชอบการเปลี่ยนแปลง มีความกระตือรือร้น ชอบทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ ถ้าคิดกล้าแสดงออก มีความสามารถในการคิดได้หลายแง่มุม

4.3 หลักในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวคนทุกคนและสามารถส่งเสริมให้พัฒนาขึ้นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรง ได้แก่ การสอน การฝึกฝน การอบรม ส่วนทางอ้อม ได้แก่ การสร้างสภาพบรรยากาศและการจัดสิ่งแวดล้อม ฮารี พันธุ์มณี (2547, หน้า 89) กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์ไม่สามารถบังคับให้เกิดขึ้นได้ แต่สามารถส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้ด้วยการจัดสภาพการณ์ เทคนิควิธีที่เหมาะสมและถูกต้อง โรเจอร์สได้เสนอแนะการสร้างสถานการณ์เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไว้ Rogers (1996, อ้างถึงใน นรินทร์ สุทธิศักดิ์, 2550, หน้า 26) ดังนี้

1. ความรู้สึกปลอดภัยทางจิตใจ สามารถสร้างได้ด้วยวิธีการที่สัมพันธ์กัน 3 อย่าง ได้แก่

1.1 ยอมรับในคุณค่าของแต่ละบุคคลอย่างไม่มีเงื่อนไข ทุกคนที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น พ่อ แม่ พี่น้อง ครู เพื่อนฝูง ต้องยอมรับในความสามารถของคนนั้นและเชื่อมั่นในตัวคนนั้นอย่างไม่มีเงื่อนไข เพราะจะทำให้บุคคลคนนั้นเกิดความรู้สึกปลอดภัย มั่นคง และมั่นใจในตนเองซึ่งจะนำไปสู่การคิดแบบสร้างสรรค์เกิดขึ้น

1.2 สร้างบรรยากาศที่ไม่ต้องมีการวัดผลและประเมินผลจากภายนอก การสร้างบรรยากาศในลักษณะนี้ให้เกิดขึ้น จะทำให้รู้สึกเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเองและกล้าที่จะแสดงออกทั้งทางความคิดและการกระทำอย่างสร้างสรรค์ได้

1.3 ความเข้าใจ เป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับการสร้างความรู้สึกปลอดภัย ถ้าเราเข้าใจความรู้สึกของบุคคลอื่นที่ร่วมงานกับเราและเห็นใจเขาจะทำให้เรารู้สึกปลอดภัย บรรยากาศเช่นนี้จะทำให้บุคคลยอมรับตัวตนของเขาและการแสดงออกในกิจกรรมต่าง ๆ ของเขา ซึ่งนั่นหมายถึงรวมถึงการสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ของเขาด้วย

2. ความเป็นอิสระทางจิต การที่คนเราได้รับการยอมรับในการแสดงออกอย่างเป็นอิสระจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ย่อมหมายถึงการส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เพราะเป็นการให้ความเป็นอิสระในการกล้าคิด กล้าแสดงออก ซึ่งลักษณะดังกล่าวถือเป็นส่วนหนึ่งของความคิดสร้างสรรค์

Torrance (1959, อ้างถึงใน อารี รังสินนท์, 2532, หน้า 76-77) ได้เสนอหลักในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยมุ่งเน้นที่การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. การส่งเสริมให้ผู้เรียนถามและให้ความสนใจต่อคำถามที่แปลก ๆ ของผู้เรียน
2. ตั้งใจฟังและสนใจต่อความคิดแปลก ๆ ของผู้เรียนด้วยใจเป็นกลาง เมื่อผู้เรียนแสดงความคิดเห็น แม้จะเป็นความคิดที่ไม่เคยได้ยินได้ฟังมาก่อน ก็ควรปล่อยให้ผู้เรียนได้แสดงออกให้เต็มที่อย่าด่วนตัดสินว่าดีหรือไม่ดี
3. แสดงความกระตือรือร้นต่อคำถามที่แปลก ๆ ของผู้เรียน ผู้สอนควรแสดงความกระตือรือร้นด้วยการตอบคำถาม หรือชี้แนะคำตอบให้กับผู้เรียนอย่างมีชีวิตชีวา
4. กระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตัวเอง ผู้สอนควรเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะ และยกย่องเมื่อผู้เรียนค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดริเริ่มกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตัวเองมากขึ้น
5. กระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง อยู่เสมอ โดยไม่ต้องมีการวัดผลหรือเอาคะแนนมาเป็นตัวชี้วัด
6. ผู้สอนควรพึงระลึกอยู่เสมอว่า การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นั้น จะต้องใช้เวลาแบบค่อยเป็นค่อยไป

7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้จินตนาการอย่างเต็มที่และยกย่องชมเชย เมื่อผู้เรียนมีจินตนาการที่แปลกใหม่และมีคุณค่า

จากหลักการหรือแนวคิดดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์นั้นสามารถกระทำได้โดยบุคคลทั้งในส่วนที่เป็นพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และทุกคนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะครูหรือผู้สอน ซึ่งมีความใกล้ชิดและมีบทบาทที่มีพลังมากกว่าบุคคลอื่น ๆ โดยมุ่งเน้นที่การสร้างความรู้สึกลบลดภัย ความมีอิสระ ในการยอมรับ การแสดงออก การกระตุ้นและส่งเสริม เป็นสำคัญ

4.4 ทักษะทางการคิดที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

ฮารี พันธมณี (2547, หน้า 92) ได้กล่าวถึงทักษะทางการคิดที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า คุณลักษณะของความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 ประการ ที่กล่าวไว้ในตอนต้นนั้นเป็นสิ่งที่มียู่ในตัวของคุณบุคคล แต่อาจจะแตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อย เช่น บางคนสามารถคิดได้เป็นจำนวนมาก บางคนคิดได้น้อย บางคนคิดได้เร็ว บางคนคิดได้ช้า เป็นต้น

Stanish (1988, อ้างถึงใน นรินทร์ สุทธิศักดิ์, 2550, หน้า 26) กล่าวว่า ลักษณะของสื่อที่เอื้อต่อการส่งเสริมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนนั้น ประกอบด้วย ทักษะพื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่

1. การจินตนาการทางภาพและภาษา ความสามารถด้านนี้เป็นองค์ประกอบของกระบวนการสร้างสรรค์ และเป็นส่วนประกอบของจิตสำนึกของการสร้างสรรค์ ซึ่งหมายถึงว่า ผู้เรียนจะต้องมีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และมีจินตนาการที่ถูกต้องในข้อมูลข่าวสารนั้น ๆ
2. การต่อเติมเสริมแต่ง เป็นกระบวนการของความรู้สึกลบลดภัย โดยสัญชาตญาณ ผู้ที่มีความสร้างสรรค์สูงจะสามารถแยกแยะและมองเห็นถึงความแตกต่างของสิ่งหนึ่งสิ่งใด จนสามารถต่อเติมเสริมแต่งสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. การโยงความสัมพันธ์และการอุปมา หมายถึง ความสามารถในการคิดเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่พบเห็นเข้าด้วยกันได้ สามารถดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้เป็นสิ่งใหม่ที่มีคุณภาพมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งความสามารถในข้อนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกข้อหนึ่งของความคิดสร้างสรรค์

จากแนวคิดนี้ชี้ให้เห็นว่าความคิดสร้างสรรค์สามารถสอนกันได้ แต่อย่างไรก็ตามความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้จะต้องมีสภาวะที่เป็นอิสระด้วย กล่าวคือ การรู้สึกว่าคุณมีความปลอดภัย ได้รับการยอมรับ มีเสรีภาพในการแสดงออก โดยจะไม่ถูกวิพากษ์วิจารณ์หรือถูกประเมิน ซึ่งผู้สอนจะต้องตระหนักในประเด็นดังกล่าวนี้

จากการศึกษาหลักการหรือแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 ประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาในระดับปริญญาตรีในงานวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากความคิดสร้างสรรค์เป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันให้เกิดการเขียนเชิงสร้างสรรค์

แนวคิดเกี่ยวกับการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์

การเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นการเขียนที่แสดงให้เห็นถึงความรู้ความสามารถของผู้เขียนโดยตรง เพราะผลงานที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นการเขียนเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างแท้จริงนั้น จะต้องมีความโดดเด่นแสดงความเป็นตัวของตัวเองของผู้เขียน ไม่มีความซ้ำซ้อนหรือลอกเลียนผลงานของผู้อื่นใด มีความแปลกใหม่ที่ได้เห็นได้อย่างชัดเจนทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหา การใช้ภาษา การเรียบเรียงหรือการนำเสนอ ดังนั้นผู้ที่ฝึกฝนการเขียนเชิงสร้างสรรค์จึงควรมีความรู้ความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์

1.1 ความหมายของการเขียนเชิงสร้างสรรค์

การเขียนสร้างสรรค์ หรือการเขียนเชิงสร้างสรรค์ เป็นศัพท์บัญญัติที่แปลมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า Creative Writing มีนักการศึกษาและนักวิจัยได้ให้ความหมายของ “การเขียนเชิงสร้างสรรค์” เอาไว้หลายท่าน อาทิ

เจือ สตะเวทิน (2517, หน้า 18) อธิบายว่า หมายถึง งานเขียนที่ใช้ความคิดของผู้เขียนเอง เพื่อแสดงให้เห็นว่าเขาจะทำการอย่างหนึ่งที่แสดงสติปัญญาของตนเอง ไม่เขียนตามแบบใคร ไม่คัดลอกใคร เขากลับแสดงความคิดเห็น เขาแสดงบุคลิกภาพของเขาอย่างเต็มที่ ข้อเขียนที่นับว่าเป็นการเขียนเชิงสร้างสรรค์อาจจะเป็นเรื่องสมมุติก็ได้ เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น บทความ บทละคร บทวิทยุ บทภาพยนตร์ คอลัมน์ต่าง ๆ

สุภาพ ช่างสอน (2549, หน้า 51) อธิบายว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง การถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการที่แปลกใหม่ออกมาเป็นภาษาที่ สละสลวย อันสื่อออกมาให้เห็นถึงความเป็นตัวของตัวเอง และในขณะเดียวกันก็สามารถ ให้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ แก่ผู้อ่านด้วย

นันทนา ลีลาชัย (2550, หน้า 33) กล่าวว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์ เป็นทักษะการสื่อสารโดยการเขียนเพื่อการเสนอแนวคิด จินตนาการ ความรู้สึกนึกคิด ผสมผสานกับประสบการณ์ ความคิดริเริ่มที่เน้นความแปลกใหม่ของตนเอง ด้วยภาษา ที่ถูกต้องเหมาะสม สละสลวย เพื่อถ่ายทอดให้ผู้อ่านเข้าใจสาระ ความรู้สึก อารมณ์ หรือให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งตามผู้เขียน รวมทั้งสามารถสร้างสรรค์งาน เขียนที่มีคุณค่า เอื้อประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

กุสุมา เสนานาค (2552, หน้า 28) ให้ความหมายว่า การเขียนเชิง สร้างสรรค์ หมายถึง การเขียนที่เกิดจากจินตนาการของผู้เขียน มีความคิดริเริ่มแปลกใหม่ ไม่ลอกเลียนแบบอย่างของผู้อื่น มีความงดงามทางภาษา เนื้อหามีความเหมาะสมกับวัย และพัฒนาการของผู้เรียน มีความคิดสร้างสรรค์ทั้งรูปแบบ กลวิธีการนำเสนอ พร้อมกับ ส่งเสริมคุณค่าทางจิตใจ การมองโลกในแง่ดี

ชัยวาทย์ สร้อยเงิน (2552, หน้า 32) กล่าวว่า การเขียนเชิง สร้างสรรค์ หมายถึง การถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการที่แปลกใหม่ออกมา เป็นภาษาที่สละสลวย อันสื่อออกมาให้เห็นถึงความเป็นตัวของตัวเอง และในขณะเดียวกัน ก็สามารถให้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ แก่ผู้อ่านได้อีกด้วย

จริยา แก้วศรีนวม (2557, หน้า 45-46) ได้สรุปความหมาย ของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่า เป็นทักษะการสื่อสารโดยการเขียนเพื่อการเสนอแนวคิด จินตนาการ ความรู้สึกนึกคิด ผสมผสานกับประสบการณ์ ความคิดริเริ่มที่เน้นความแปลก ใหม่ของตนเอง ด้วยภาษาที่ถูกต้อง สละสลวย เพื่อถ่ายทอดให้ผู้อ่านเข้าใจสาระ ความรู้สึก อารมณ์ หรือให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งตามผู้เขียน รวมทั้งสามารถสร้างสรรค์ งานเขียนที่มีคุณค่า เอื้อประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

Westcott & Smith (1973, pp. 267-271) กล่าวถึงลักษณะของการ เขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้ ซึ่งสรุปได้ว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นงานเขียนที่มีองค์ประกอบ ที่สำคัญอยู่ 4 ประการ คือ ความจริงใจ อารมณ์ ความคิดริเริ่ม และการสร้างประสบการณ์

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า นักการศึกษาและนักวิจัยล้วนมีความเห็นคล้ายคลึงกันว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นทักษะหรือกลวิธีการเขียนที่มีความเกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งผู้เขียนจะถ่ายทอดความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่นั้นออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรที่มีความแปลกใหม่ แสดงคุณค่าแห่งความงามในการใช้ภาษา และเนื้อหาสาระ มีความเป็นตัวของตัวเอง ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้ ความคิด หรืออารมณ์ ความรู้สึกอาจจะอย่างไร้หรือหลายอย่าง ผลงานเช่นนี้จึงมีความประณีต มีคุณค่าทางความคิดริเริ่มที่เด่นชัด

1.2 ความสำคัญของการเขียนเชิงสร้างสรรค์

เนื่องจากผลงานที่จัดว่าเป็นการเขียนเชิงสร้างสรรค์เกิดจากความคิดที่เป็นอิสระและถ่ายทอดออกมาอย่างมีศิลปะของผู้เขียนดังกล่าวมาข้างต้น ดังนั้น การเขียนเชิงสร้างสรรค์จึงมีความสำคัญและมีคุณค่าต่อทั้งชีวิตส่วนบุคคลและสังคมโดยรวม

Applegate (1994, pp. 32-40) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้น่าสนใจว่า สถานศึกษาควรบรรจุรายวิชาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้ในโปรแกรมการเรียนด้วย โดยให้เหตุผลไว้ 5 ประการ คือ

1. เป็นเครื่องมือทางสังคมที่จำเป็น
2. เป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผู้สอนเข้าใจผู้เรียน
3. เป็นโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างอิสระ
4. ทำให้ผู้เรียนภาคภูมิใจที่สามารถสร้างงานเขียนด้วยตนเองได้
5. เป็นหนทางที่จะทำให้ผู้สอนได้ค้นพบความสามารถและ

กระตุ้นพรสวรรค์ที่มีอยู่ในตัวผู้เรียน

Burn (1974, pp. 189-192) ได้กล่าวถึงคุณค่าและความสำคัญของการเขียนสร้างสรรค์ว่ามีต่อผู้สอนและผู้เรียนอย่างมาก ดังนี้

คุณค่าต่อผู้เรียน ได้แก่

1. ทำให้จิตใจกล้าแข็ง คิดอย่างรวดเร็ว
2. ทำให้ได้แสดงออกถึงความรู้สึกสะท้อนอารมณ์

และมีสุนทรียภาพ

3. เป็นการเปิดโอกาสให้ได้ทดลองความสามารถทางด้าน

การเขียน

4. เป็นการเปิดโอกาสให้ได้แสดงความคิด ความเข้าใจและ
แสดงปฏิกิริยาต่อสิ่งเร้าที่ได้พบเห็น

ส่วนในด้านที่มีต่อผู้สอน ได้แก่

1. เป็นวิธีการที่จะช่วยให้เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล
ของผู้เรียน

2. เป็นวิธีที่จะช่วยให้เกิดความคุ้นเคยและเข้าใจผู้เรียน

เป็นรายบุคคล

3. เป็นวิธีที่จะช่วยให้เข้าใจประสบการณ์ของผู้เรียน

บุญเสนอ ตรีวิเศษ (2554, หน้า 5) ได้สรุปความสำคัญและคุณค่า
ของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

ความสำคัญต่อชีวิต ได้แก่

1. เกิดภูมิปัญญาด้านสำนวนภาษาใหม่ ๆ สำหรับการติดต่อ
สื่อสารได้ทันโลกทันเหตุการณ์

2. เกิดอาชีพใหม่ ๆ จากการใช้ภาษาเชิงสร้างสรรค์ เช่น
นักโฆษณา นักเขียน พิศกร โฆษก นักโต้วาที การแสดงเดี่ยว (ทอล์กโชว์) นักแปล และ
นักเขียนบทวิทยุ โทรทัศน์

3. เกิดการสืบสานรากเหง้าทางวัฒนธรรม ได้แก่ การพูด
การฟัง การอ่าน การเขียน การแสดง ซึ่งเป็นทั้งสาระและความบันเทิง

ความสำคัญต่อบุคคล ได้แก่

1. พัฒนาสมองซีกขวาในเรื่องของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
ใหม่ ๆ

2. ทำให้เกิดภูมิปัญญาในด้านต่าง ๆ ด้วยตนเอง อาทิ
ภูมิปัญญาด้านภาษา ภูมิปัญญาด้านเหตุผล ภูมิปัญญาด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ
และวัฒนธรรม

ความสำคัญต่อสังคม ได้แก่

1. เกิดรูปแบบใหม่ ๆ ในการติดต่อสื่อสารของคนในสังคม
และระหว่างสังคมต่อสังคม เกิดวัฒนธรรมและอารยธรรมใหม่ ๆ ในการติดต่อสื่อสาร

2. เป็นการจุดประกายความคิดทำให้เกิดสิ่งแปลกใหม่ขึ้น
ในสังคม ที่ได้มาจากการนำเสนอในรูปแบบของการเขียนเชิงสร้างสรรค์

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์มีความสำคัญและมีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลทั้งในการส่วนตัว และสังคม ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดให้มีการเรียนการสอนเพื่อฝึกฝนให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพในด้านนี้ให้จงมากในสถานศึกษาทุกระดับชั้น

1.3 องค์ประกอบของการเขียนเชิงสร้างสรรค์

สุมิตรา บุตรศรีเมือง (2550, หน้า 31-32) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้ ดังนี้

1. มีจินตนาการหรือความคิดคำนึง หมายถึง ผู้เขียนจะต้องสร้างจินตนาการ หรือความนึกคิดให้เกิดเป็นภาพขึ้นในใจแล้วถ่ายทอดออกมาในข้อเขียนเพื่อให้ผู้อ่านเกิดภาพในใจให้ได้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านได้รับอารมณ์และความรู้สึกคล้ายตามเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับผู้เขียน

2. ใช้สำนวนภาษาที่ดี กล่าวคือผู้เขียนจะต้องเลือกเฟ้นถ้อยคำ วลี และสร้างสรรค์ประโยคให้สละสลวย น่าอ่าน ก็นใจ ให้ความเพลิดเพลินใจและมีที่ว่างทำนองในการเขียนที่ดี ไม่มีลักษณะกระทบกระเทือนหรือเสียดสีผู้หนึ่งผู้ใด

3. มีคุณค่าทางจิตใจและสติปัญญา หมายความว่า ข้อเขียนดังกล่าวนั้นนอกจากจะให้ความเพลิดเพลินใจแก่ผู้อ่านแล้ว ควรปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม ทำให้ผู้อ่านมีความรู้สึกนึกคิดไปในทางบวก ก่อให้เกิดความประเทืองปัญญาและเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมด้วย

West (1991, pp. 267-271) กล่าวว่า การเขียนทั้งหลายเป็นการสร้างสรรค์เรื่องเก่า ๆ หรือความคิดเก่า ๆ หากผู้เขียนนำมาเขียนหรือแสดงออกในรูปแบบใหม่ เสริมความคิดใหม่ ๆ เข้าไป ผลงานที่ได้ก็จะเป็นผลงานใหม่ที่สมบูรณ์และมีคุณค่าได้ขอเพียงให้ผลงานนั้นออกมาจากตัวของผู้เขียนเอง หรือมีความเป็นตัวของตัวเองอย่างแท้จริง West ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่ามีอยู่ 4 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ความจริงใจ ความจริงใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอันดับแรก เพราะถ้างานเขียนขาดความจริงใจคุณค่าของงานเขียนชิ้นนั้นจะด้อยลงไปทันที เนื้อความก็ดูจะไม่สมจริง ขาดใจความสำคัญที่ควรจะต้องกล่าวถึง ซึ่งยังผลให้ผู้อ่านรู้สึกได้ถึงความเป็นจริง

2. อารมณ์ การเขียนเชิงสร้างสรรค์ที่ดีนั้น ผู้เขียนจะต้องให้ความสนใจในการเสนอจินตนาการมากกว่าข้อเท็จจริง งานเขียนที่ให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงอย่างละเอียดลออมากกว่าการพรรณนาจึงไม่ใช่การเขียนเชิงสร้างสรรค์ การพรรณนาเป็นการทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ความรู้สึกหรือจินตนาการที่กว้างไกลออกไป แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า การเขียนแบบบรรยายจะเป็นการเขียนเชิงสร้างสรรค์ไม่ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้เขียนว่าจะมีความสามารถทางศิลปะการใช้ภาษามากน้อยเพียงใด

3. ความคิดริเริ่ม ผู้เขียนแต่ละคนจะมีลักษณะเฉพาะของตนเอง มีความนึกคิดและความสามารถอยู่ในตนเองแตกต่างกัน ฉะนั้นจึงควรพยายามค้นหาความแตกต่างที่แปลกใหม่นั้นเพื่อสร้างผลงานใหม่ ๆ ออกมาอย่ามัวคิดริษยาหรือพยายามลอกเลียนแบบผู้อื่น คนที่ประสบความสำเร็จคือคนที่นับถือตัวเอง รู้จักคิด รู้จักสร้างสรรค์ ความแปลกใหม่ในทางที่เป็นประโยชน์ เพราะ “ความริษยาเป็นความเขลาและการลอกเลียนแบบเป็นการฆ่าตัวตาย”

4. การสร้างประสบการณ์ การเขียนเชิงสร้างสรรค์ต้องการประสบการณ์มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ทั้งนี้เพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบในการเขียน ถ้อยคำเป็นสัญลักษณ์แทนเสียง และเสียงนั้นจะใช้แทนประสบการณ์ ดังนั้นจึงไม่ควรใช้คำที่เป็นนามธรรมมากเกินไป เพราะนามธรรมจะไม่สามารถให้ความรู้สึกแก่ผู้อ่านได้เท่าที่ควร ผู้เขียนอาจเพิ่มบทสนทนา ใช้ภาษาและเสียงของภาษาถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดไปสู่ผู้อ่านด้วยวิธีใดก็ได้ที่สามารถทำให้ผู้อ่านเกิดภาพในความนึกคิดและติดตามเรื่องของเราไปโดยตลอด และให้สามารถสร้างประสบการณ์ใหม่ให้แก่ผู้อ่านได้ด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์จะต้องประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม เขียนจากจินตนาการ สร้างประสบการณ์ใหม่ให้แก่ผู้อ่าน ก่อให้เกิดความรู้สึกนึกคิดที่ดั่งาม ให้ความเพลิดเพลินใจ ให้สารประโยชน์ ด้วยการเลือกใช้ถ้อยคำภาษาและท่วงทำนองที่ดงาม น่าอ่าน และประทับใจ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ผู้วิจัยจะพิจารณานำไปเป็นข้อมูลในการประเมินผลการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนต่อไป

1.4 รูปแบบหรือประเภทของการเขียนเชิงสร้างสรรค์

ผลงานที่เกิดจากการเขียนเชิงสร้างสรรค์ เป็นผลงานที่ได้รับยกย่องว่ามีคุณค่า และให้ประโยชน์แก่ผู้อ่านอย่างมากมาย ในการจำแนกประเภทของการเขียนเชิงสร้างสรรค์นั้นได้มีนักวิชาการหลายท่านจัดจำแนกไว้ ดังนี้

ประกาศรี สืออำไพ (2543, หน้า 73-110) ได้กล่าวถึงประเภทของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้ 6 ประเภท ได้แก่

1. เรียงความ/ความเรียง (Essay or Composition Writing)

การใช้คำทั้งสองคำนี้ยังสับสนกันอยู่ แต่เดิมนิยมใช้ว่าเรียงความเป็นวิชาหนึ่งในเรื่องของการใช้ภาษาไทยในโรงเรียน ในปัจจุบันเรานิยมใช้ว่า ความเรียง ซึ่งหมายถึง การเรียงคำให้เป็นความเพื่อแสดงความคิด ความรู้สึก ความเข้าใจ ของผู้เขียนให้ผู้อ่านทราบ ประโยคแต่ละประโยคที่มีเนื้อเรื่องติดต่อกันรวมเป็นข้อความใหญ่เรียกว่าความเรียงหนึ่งเรื่อง มีหลักของการเขียนในเบื้องต้นก็คือ ต้องมีเอกภาพ (unity) ความเป็นหนึ่งเดียว มีใจความมุ่งไปสู่ประเด็นสำคัญเพียงอย่างเดียว มีสัมพันธภาพ (coherence) คือความเชื่อมโยงเป็นลำดับต่อเนื่องกันอย่างชัดเจน และมีสารัตถภาพ (emphasis) คือเน้นใจความที่สำคัญเด่นชัดเป็นแกนสำคัญของการเขียน

2. บทความ (Article Writing) เป็นการเขียนที่มีการใช้ภาษาและวิธีการเป็นพิเศษผิดแผกไปจากการเขียนความเรียง เป็นการเขียนที่มีรูปแบบเป็นทางการ เพื่อนำเสนอความรู้ ความคิด มีการอ้างอิงหลักฐาน ข้อเท็จจริง ผู้เขียนแทรกข้อเสนอแนะเชิงวิจารณ์สร้างสรรค์เอาไว้ด้วย บทความเป็นอาหารทางสมองของผู้อ่าน เป็นเรื่องจริงจังที่ผู้เขียนต้องมีความรับผิดชอบในข้อเท็จจริงที่ถูกต้องสมบูรณ์

3. เรื่องสั้น (Short Story) คือ วิกฤตการณ์ที่มีเหตุสัมพันธ์ต่อเนื่องไปสู่ผล ซึ่งเรียกว่าจุดสุดยอดของเรื่อง มีลักษณะการดำเนินเรื่องที่มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียว มีผลอย่างเดียว ใช้เวลาในการดำเนินเรื่องสั้นรวดเร็ว มีความยาวประมาณ 4-5 พันคำ มีทั้งเรื่องสั้นขนาดยาวและเรื่องสั้นขนาดสั้น มีโครงเรื่องและตัวละครฉากและบทสนทนาที่รัดกุมกระชับ ไม่มีรายละเอียดมากนัก

4. นวนิยาย (Novel) เป็นเรื่องสมมุติ (fiction) ที่เขียนเป็นร้อยแก้ว เน้นความสมจริงตามเค้าโครงเรื่อง มีจุดมุ่งหมายเพื่อความบันเทิงใจผู้อ่าน มีความยาวประมาณหนึ่งหมื่นคำขึ้นไป มีตัวละคร เหตุการณ์และปัญหาตามจินตนาการของผู้เขียน ถ่ายทอดความรู้สึกออกมาให้ผู้อ่านสะท้อนอารมณ์เมื่อถึงจุดสุดยอดของเรื่อง นวนิยายมีองค์ประกอบสำคัญคือ มีโครงเรื่อง (plot) ฉาก (scene) ตัวละคร (characters) แนวคิดหรือแก่นเรื่อง (theme) ตลอดจนสำนวนภาษา (style)

5. เรื่องสำหรับเด็ก หรือวรรณกรรมสำหรับเด็ก เป็นงานเขียนที่จัดทำขึ้นเพื่อเด็กโดยเฉพาะ วิธีเขียนจึงต้องมีความเรียบง่าย ใช้ถ้อยคำภาษาที่สร้างแรงจูงใจให้คล้อยตาม เพิ่มความอยากรู้อยากเห็น เป็นเพื่อนแก้เหงา ให้ความอบอุ่นใจตามความต้องการตามธรรมชาติของเด็ก

6. บทละครพูด เป็นการเขียนสร้างสรรค์เพื่อการแสดงบนเวที ในการเขียนจึงต้องคำนึงถึงเทคนิคการประพันธ์ ซึ่งมีวิธีการที่จะทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจทั้งภาษาถ้อยคำและท่าทางที่ตัวละครแสดงออกมา

ส่วน กรรณิการ์ พวงเกษม (2541, หน้า 39) ได้กำหนดรูปแบบการสอนเขียนเรื่องโดยใช้จินตนาการเชิงสร้างสรรค์ไว้ 21 รูปแบบ ได้แก่

1. จัดหมู่เขียนเรื่องงบนกระดาน
2. ให้เขียนประโยค 2-3 ประโยคแล้วให้นักเรียนเรื่องต่อเอง เป็นเรื่องสั้น ๆ อาจจะมีประมาณ 5-8 ประโยค ความยาวของเรื่องนั้นขึ้นอยู่กับชั้นและวัย
3. เขียนบรรยายภาพ
4. ให้เขียนรูปที่ผู้เรียนรู้จัก ให้ผู้เรียนเขียนเรื่องเกี่ยวกับภาพ
5. ให้คำที่มีความหมายเป็นคำที่นักเรียนรู้จักตามวัยของเขา แล้วนำคำนั้นมาเขียนเรื่อง ในขั้นต้นผู้สอนอาจจะกำหนด 5-8 ประโยค ในขั้นสูงขึ้นไปผู้สอนกำหนดความยาวให้มากขึ้นซึ่งอยู่ในดุลยพินิจของครู โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถและประสบการณ์ทางภาษาของผู้เรียน
6. ให้ภาพให้คำแล้วให้ผู้เรียนเขียนเรื่องเกี่ยวกับภาพ และนำคำที่ให้มาเขียนให้อยู่ในเรื่องเดียวกับภาพ
7. ให้ภาพ ให้ชื่อเรื่อง ให้ข้อความมา 2-3 ประโยค ให้ผู้เรียนเขียนเรื่องต่อให้จบ
8. ให้ประโยคหลาย ๆ ประโยคที่มีความสัมพันธ์ ให้ผู้เรียนเขียนต่อให้จบ และตั้งชื่อเรื่องด้วย ประโยคที่ให้มาอาจจะให้ได้ 3 ลักษณะ ดังนี้
 - ลักษณะที่ 1 ให้ประโยคตอนต้นและตอนท้ายมา ให้ผู้เรียนแต่งตรงกลางที่หายไป
 - ลักษณะที่ 2 ให้ประโยคตอนต้นมา แล้วให้เขียนเรื่องต่อให้จบ
 - ลักษณะที่ 3 ให้ประโยคตอนท้ายมา แล้วให้เขียนเริ่มต้นเรื่องให้สัมพันธ์ต่อกับข้อความหรือประโยคตอนท้ายที่กำหนดไว้

9. ให้ภาพมาแล้วให้เขียนแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับภาพ
10. ให้ภาพแล้วให้เขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพ
11. ให้เขียนแสดงความต้องการ
12. ให้เขียนเล่าประสบการณ์
13. ให้เขียนโฆษณาสิ่งของต่าง ๆ ตามความพอใจของผู้เขียน
14. ให้เขียนคำขวัญเกี่ยวกับภาพ หรือเขียนคำขวัญประกอบ

ภาพ

15. ให้ชื่อเรื่อง แล้วให้ผู้เรียนเขียนเรื่องจากชื่อเรื่องนั้น
ความสั้นยาวขึ้นอยู่กับระดับชั้นและวัย
16. เขียนข้อความในลักษณะการอวยพร เช่น อวยพรวันเกิด
อวยพรวันขึ้นปีใหม่ หรือออกแบบบัตรเชิญ การเขียนอาจเขียนในลักษณะร้อยแก้ว
หรือร้อยกรองประเภทกลอนก็ได้

17. เขียนกลอนง่าย ๆ บรรยายสิ่งต่าง ๆ ได้แก่ กลอนสี่
กลอนดอกสร้อย เช่น ชมความงามของดอกไม้ ปลา นก ฯลฯ

18. เขียนนิทานกลอนสั้น ๆ
19. เขียนเพื่อประโยชน์ในการติดต่อสื่อสาร
20. เขียนบทบาทสมมุติสั้น ๆ เพื่อใช้ในการแสดง
21. เขียนความรู้สึกอย่างมีวิจารณ์ญาณ

สมพร ตอยยีปี (2554, หน้า 21) สรุปไว้ว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์
สามารถแบ่งออกได้ตามรูปแบบการเขียนเป็น 2 ประเภทกว้าง ๆ ได้แก่ ร้อยแก้ว
และร้อยกรอง

สมพิศ พิมพ์วงศ์ (2554, หน้า 45) ได้รวบรวมรูปแบบของการสอน
เขียนเชิงสร้างสรรค์เอาไว้ 11 แบบ ดังนี้

1. แบบความเหมือน
2. แบบประโยชน์ของสิ่งของ
3. แบบพวกเดียวกัน
4. แบบความคล่องแคล่วในการใช้คำ
5. แบบผลที่จะตามมา
6. แบบการสร้างคำจากอักษรในคำที่กำหนดให้

7. แบบการหาคำที่มีความหมายคล้ายกัน
8. แบบความหมายของภาพ
9. แบบความสัมพันธ์
10. แบบการตั้งชื่อเรื่อง
11. แบบการแต่งเรื่องสั้น

แจ่มจันทร์ สุวรรณรงค์ (2556, หน้า 1-3) กล่าวถึงรูปแบบหรือประเภทของงานเขียนเชิงสร้างสรรค์เอาไว้ว่า โดยทั่วไปนั้นงานเขียนสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภทกว้าง ๆ คือ ร้อยแก้ว (Prose) และร้อยกรอง (Poetry) ร้อยแก้วหมายถึง งานเขียนประเภทที่ไม่มีข้อบังคับหรือฉันทลักษณ์ใด ๆ ในการเขียน สามารถจำแนกออกได้เป็นประเภทย่อย ๆ ได้อีก คือ สารคดี บันเทิงคดี และหัตถคดี ส่วนร้อยกรองหมายถึง การเขียนที่มีข้อบังคับหรือมีฉันทลักษณ์ เช่น มีการกำหนดจำนวนคำในแต่ละวรรค มีสัมผัส และอาจมีข้อบังคับอื่น ๆ อีก ทั้งนี้แล้วแต่ชนิดของบทร้อยกรองนั้น ๆ จำแนกเป็นชนิดย่อย ๆ ได้อีกเช่นกัน ได้แก่ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และร่าย

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า รูปแบบของการเขียนเชิงสร้างสรรค์นั้นสามารถกำหนดขึ้นมาได้อย่างหลากหลายทั้งนี้โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับระดับชั้นเรียนและวัยของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งหากจะจำแนกตามรูปแบบอย่างกว้าง ๆ แล้วสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ ร้อยแก้ว และร้อยกรอง โดยแต่ละประเภทก็สามารถจำแนกเป็นประเภทย่อย ๆ ได้อีก

1.5 ศาสตร์และศิลป์แห่งการเขียนเชิงสร้างสรรค์

แจ่มจันทร์ สุวรรณรงค์ (2538, หน้า 96-141) และวัฒนะ บุญจับ (2541, หน้า 4-28) กล่าวถึงความเป็นศาสตร์และศิลป์แห่งการเขียนเอาไว้ ผู้วิจัยขอสรุปมานำเสนอไว้ ณ ที่นี้พอสังเขป ดังนี้

ศาสตร์แห่งการเขียนเชิงสร้างสรรค์หมายถึง องค์ความรู้อันเป็นข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการเขียน ซึ่งผู้เขียนควรที่จะต้องทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติการฝึกเขียน องค์ความรู้ที่สำคัญ ได้แก่

1. การใช้คำ ผู้เขียนที่จะประสบความสำเร็จในการเขียน

มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้คำ กล่าวคือ ต้องรู้จัก “ความหมายของคำ” และ “การเลือกใช้คำให้ถูกต้องเหมาะสม”

1.1 ความหมายของคำ คำในภาษาไทยส่วนใหญ่จะจำแนกความหมายออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ความหมายโดยตรง หมายถึงความหมายที่ปรากฏตรงตามรูปของคำนั้น ๆ เป็นความหมายที่ผู้รับสารเข้าใจและรับรู้ตรงกันโดยทั่วไป ความหมายเหล่านี้จะกำหนดไว้แล้วในพจนานุกรม และความหมายโดยนัย หมายถึงความหมายที่แฝงเร้นอยู่ในคำนั้น ๆ อีกชั้นหนึ่ง เป็นความหมายที่เลื่อนหรือกลายไปจากความหมายเดิม อาจนำเอาคุณสมบัติหรือลักษณะเด่นของคำเดิมนั้นมาเชื่อมโยงไปสู่ความนึกคิดอื่น ๆ เช่น คำว่า “สิง” หากเป็นความหมายตรง หมายถึง สัตว์ชนิดหนึ่ง ชอบห้อยโหนอยู่บนต้นไม้ แต่ถ้านำมาใช้ในความหมายโดยนัย อาจจะหมายถึง ความซุกซน ไม่สุภาพ หรือทำกริยาน่ารำคาญ

1.2 การเลือกใช้คำให้ถูกต้องเหมาะสม คำที่มีความหมายทั้ง 2 ลักษณะดังกล่าว เมื่อนำไปใช้ในการเขียน ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงความถูกต้องเหมาะสมด้วย กล่าวคือ

1.2.1 ถูกต้องตรงตามความหมายของคำ คำที่มีความหมายตรงบางคำอาจมีความหมายได้หลายความหมาย เช่นคำว่า ชัน เลีย ฉัน เพราะ ฯลฯ ฉะนั้นในการเขียนจึงต้องใช้ถ้อยแวดล้อม หรือคำบริบทให้ชัดเจน มิเช่นนั้นอาจทำให้การสื่อความหมายคลาดเคลื่อนหรือไม่ชัดเจนได้ เช่น

ฉันไม่เห็นชันเลย

แม่เลียแล้ว

ประโยคแรก “ฉันไม่เห็นชันเลย” อาจหมายถึง ไม่เห็นคนชื่อชัน หรือไม่เห็นภาชนะตักน้ำ หรือไม่รู้ลึกขบขัน ก็ได้

ส่วนประโยคที่ 2 “แม่เลียแล้ว” อาจหมายถึง แม่ตายแล้ว หรือแม่เสียเงินหรือจ่ายเงินให้แล้ว

1.2.2 การใช้คำให้เหมาะสม เนื่องจากคำในภาษาไทยมีลักษณะพิเศษอีกอย่างหนึ่ง คือ คำแต่ละคำจะมีศักดิ์สูง-ต่ำ แตกต่างกัน ดังนั้น จึงต้องเลือกใช้ให้เหมาะสม ซึ่งจำแนกเป็นประเด็นกว้าง ๆ ได้ดังนี้

1.2.2.1 ใช้ให้เหมาะสมกับกาละ และเทศะ หมายถึง ใช้ให้เหมาะสมกับโอกาส และเหมาะสมกับสถานที่ โอกาสในการใช้คำในงานเขียน โดยทั่วไปจะแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ โอกาสที่เป็นทางการ (เป็นแบบแผน) กับโอกาสที่ไม่เป็นทางการ (ไม่เป็นแบบแผน)

1.2.2.2 ใช้ให้เหมาะสมกับบุคคล เนื่องจากสังคมไทย มีวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกัน ให้ความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน ทั้งนี้โดยยึดด้วย คุณวุฒิ และฐานะตำแหน่งทางสังคม ดังนั้นเราจึงมีการกำหนดชั้นของบุคคลไว้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ พระมหากษัตริย์ เชื้อพระวงศ์ พระสงฆ์หรือนักบวช และสุภาพชน

บุคคลในกลุ่มแรก มีคำใช้โดยเฉพาะกลุ่ม เราเรียกว่า “คำราชาศัพท์” ส่วนกลุ่มที่สอง คำที่ใช้จะมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ คำเฉพาะกลุ่ม ซึ่งมีไม่มากนัก เช่น คำว่า จำวัด อาพาธ มรณภาพ ฉันทน์ ประเคน เป็นต้น และใช้คำเช่นเดียวกับ สุภาพชนโดยทั่วไป สำหรับกลุ่มที่สาม ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลกลุ่มใหญ่ในสังคมนั้น แม้จะไม่มี คำใช้เฉพาะกลุ่ม แต่เราก็ต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมเช่นเดียวกัน โดยคำนึงถึง เพศ วัย คุณวุฒิ และฐานะตำแหน่งทางสังคม เช่น

ตามหมายกำหนดการคุณพ่อจะมาถึง

สกลนครบ่ายนี้

เมื่อสมชายรู้เรื่องก็โกรธกระพืดกระพืด

ทั้งสองประโยคนี้จะเห็นว่าใช้คำไม่เหมาะสม

คำว่า *หมายกำหนดการ* ใช้สำหรับกำหนดการของพระมหากษัตริย์ ถ้าเป็นสุภาพชนควรใช้ ว่า *กำหนดการ* และคำว่า *กระพืดกระพืด* ควรใช้กับผู้หญิง ไม่ใช่ผู้ชาย ในที่นี้จึงควร เลือกใช้ว่า *โกรธปึงปึง* หรือ *โกรธเป็นฟืนเป็นไฟ* จะเหมาะสมกว่า

2. การแต่งประโยคหรือการผูกประโยค การแต่งประโยค

หมายถึง การเรียบเรียงคำอย่างน้อยตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกัน แล้วทำให้เกิดใจความ ที่ชัดเจนว่า ใคร? ทำอะไร? การเรียบเรียงคำเข้าเป็นประโยคมีความสำคัญที่ผู้เขียนจะต้อง คำนึงถึง เพราะหากเรียงลำดับคำผิดที่ ผิดหลักเกณฑ์ จะทำให้ความหมายผิดไปด้วย เช่น

แม่ไม่ชอบคนใช้ฉัน

ฉันไม่ชอบคนใช้แม่

แม่คนใช้ไม่ชอบฉัน

แม่ฉันไม่ชอบคนใช้

คนใช้ไม่ชอบแม่ฉัน

ฉันไม่ชอบแม่คนใช้

การแต่งประโยคมีหลักที่ควรคำนึง ดังนี้

2.1 ถูกต้องตามไวยากรณ์ หมายถึง การเรียงคำให้ถูกต้องตามตำแหน่งและหน้าที่ของคำคำนั้น เช่น คำขยายควรวางไว้หลังคำที่ถูกขยาย เป็นต้น

2.2 แต่งประโยคให้จบกระแสความ หมายถึง ประโยคนั้นจะต้องให้ความหมายครบถ้วนว่า ใคร? ทำอะไร? ลองพิจารณาประโยคต่อไปนี้

ครูประจำชั้นที่เอาใจใส่และกวดขันนักเรียนเป็นอย่างดี
จะเห็นว่าประโยคนี้นี้เป็นประโยคที่ไม่จบใจความ

หรือไม่จบกระแสความผู้อ่านจะขบขันใจว่า ครูประจำชั้นคนนั้น ได้รับผลจากการปฏิบัติหน้าที่เช่นนั้นอย่างไร

2.3 แต่งประโยคให้กะทัดรัด ประโยคกะทัดรัด หมายถึง ประโยคที่ใช้คำน้อย แต่ได้ความหมายชัดเจนตามที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อ ลองพิจารณาประโยคต่อไปนี้

เมื่อคืนเขาคอนอยู่ในสภาพที่มึนเมามาก
อาจารย์กำลังทำการสอนวิชาภาษาไทยอยู่
ทั้งสองประโยคนี้นี้ สามารถแก้ไขให้เป็นประโยคที่

กะทัดรัดได้ ดังนี้

เมื่อคืนเขาเมามาก
อาจารย์กำลังสอนวิชาภาษาไทย

2.4 แต่งประโยคให้ได้ความชัดเจน หมายถึง ประโยคที่ให้ ความหมายเป็นที่เข้าใจตรงกันระหว่างผู้เขียน (ผู้ส่งสาร) กับผู้อ่าน (ผู้รับสาร) ลักษณะของ ประโยคที่ไม่ชัดเจน ได้แก่ ประโยคที่ให้ความหมายกำกวม สามารถแปลความหมายได้ หลายอย่าง เช่น

คนจับเชือกควรจะเป็นคนสาว
เขาชายที่คืนพี่

2.5 แต่งประโยคให้สละสลวย การแต่งประโยคที่สละสลวย เป็นศิลปะที่จะทำให้ผู้รับสารฟังไม่ขัดหู มีหลักให้คำนี้หลายประการ เช่น

2.5.1 คำนี้ถึงเสียงของคำ ในภาษาไทยนิยมซ้อนคำเป็น 2 พยางค์ หรือ 4 พยางค์ แต่ไม่นิยมซ้อน 3 พยางค์ ลองพิจารณาประโยคต่อไปนี้

มีคนบาดเจ็บตายเป็นอันมากจากอุทกภัยครั้งนี้
 ประโยคนี้ ผู้เขียนใช้คำซ้อนว่า “บาดเจ็บตาย”
 จึงทำให้ฟังชัดหู ควรแต่งว่ามีคนบาดเจ็บล้มตายเป็นอันมากจากอุทกภัยครั้งนี้

2.5.2 คำนี้ถึงจำนวนคำอย่าให้ขาดหาย เช่น

เพราะเขาไม่อยู่ฉันจึงต้องเหนื่อยอย่างนี้

ประโยคนี้เป็นประโยคความรวม เมื่อมีคำว่า “เพราะ”

เป็นคำเชื่อมจึงต้องใช้คู่กับ “จึง” ฉะนั้นจึงควรแต่งว่า เพราะเขาไม่อยู่ฉันจึงต้องเหนื่อย
 อย่างนี้

2.5.3 ไม่ควรใช้คำซ้ำซาก เช่น

ศาสตร์หรือความรู้ต่าง ๆ ในโลกนี้ศิลปะวิทยาการ
 ต่าง ๆ ในทางวิชาการต่าง ๆ หรือในด้านต่าง ๆ ก็ดีย่อมมีประโยชน์ต่อบุคคลทั่ว ๆ ไป
 ถ้าเขาเหล่านั้นพยายามศึกษาหาความรู้ในด้านต่าง ๆ

2.5.4 ใช้คำให้คงที่ การใช้คำไม่คงที่อาจไม่ทำให้

ความหมายเปลี่ยนไป แต่ความไพเราะสละสลวยในการเขียนจะลดน้อยลง เช่น

ไม่มีใครรู้ว่าอาจารย์คนนั้นเป็นครูอยู่ที่ไหน

2.5.5 ใช้คำให้เหมาะสมระดับกัน เช่น

สตรีก็มีความเข้มแข็งไม่แพ้ผู้ชาย

องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์ยังมีอีกมาก เช่น
 หลักการเขียนย่อหน้า หลักการเขียนข้อเขียนในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การเขียนบรรยาย
 การเขียนพรรณนาความ การเขียนจดหมาย การเขียนนิทาน การเขียนบทความ การเขียน
 เรื่องสั้น การเขียนนวนิยาย การเขียนคำกล่าวอวยพร การเขียนคำไว้อาลัย การเขียน
 คำกราบบังคมทูล การเขียนบทสดุดีพระเกียรติคุณ ตลอดจนการเขียนบทร้อยกรองชนิด
 ต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถจะนำมาเสนอไว้ให้ครบถ้วนได้ แต่อย่างไรก็ตามผู้สอนสามารถ
 นำไปสอนหรือแนะนำแก่ผู้เรียนได้เมื่อจะต้องฝึกการเขียนในรูปแบบนั้น ๆ

1.6 แนวคิดและหลักการการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ไม่ว่าจะเป็น
 ชั้นเรียนในระดับใด ผู้สอนนับเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการกระตุ้นหรือสร้างแรง
 บันดาลใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน บันลือ พุกกะวัน (2539, หน้า 7-8) กล่าวถึงแนวคิด
 ในการสอนการเขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้ ดังนี้

1. ครูต้องสร้างบรรยากาศ โดยเป็นผู้ที่มีความรักความเมตตา มีความสัมพันธ์กับผู้เรียนอย่างใกล้ชิด มีความเข้าใจให้ความเห็นอกเห็นใจผู้เรียนของตน โดยให้กำลังใจ ยกย่องชมเชยให้มาก และงดเว้นการตำหนิ
2. ควรให้อิสระแก่ผู้เรียน และให้อิสระในการทำงานแก่เด็ก ให้ผู้เรียนกล้าที่จะคิด กล้าที่จะทำ ใช้การยืดหยุ่นทั้งด้านเวลาและระเบียบหรือรูปแบบ
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริงจากการศึกษา สภาพแวดล้อมและจัดให้มีวัสดุการอ่าน หนังสือหลาย ๆ ประเภทให้เลือกอ่านอย่างมีอิสระ เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์
4. ควรจัดให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยการเล่ารายงาน อภิปรายและสรุปผลการทำงาน อย่างสม่ำเสมอ
5. กระตุ้น ชี้แนะให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น สร้างความแปลกใหม่ จัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนุกสนาน

กรณีการ พวงเกษม (2541, หน้า 34) ก็กล่าวถึงปัจจัยหรือหลักการ สำคัญของการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้ในทำนองเดียวกันว่า

1. บรรยากาศและสภาพการณ์ ผู้เรียนจะต้องรู้สึกสบายใจ อบอุ่นใจ เป็นตัวของตัวเอง มีความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนและผู้สอน ผู้เรียนจะไม่กล้า แสดงออกเลยถ้าหากเขาไม่ได้รับความเห็นใจและถูกเฟงเล็งจากเพื่อน ๆ หรือผู้สอน จนเกินไป ต้องเปิดโอกาสให้เขาแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ
2. ประสบการณ์ ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจจาก ประสบการณ์โดยตรงที่ตนได้รับ เช่น จากการเดินทาง ผู้เรียนต้องการประสบการณ์ ที่แท้จริงอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นจึงควรสร้างความสนใจ และมีอุปกรณ์ที่พร้อมเพรียง
3. ความเอาใจใส่ของผู้สอน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียน ประสบความสำเร็จในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ผู้สอนควรปลูกฝังความช่างสังเกต ความมหัศจรรย์ และความสำคัญต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันในตนเองให้มากที่สุดจะได้ เป็นผู้ที่สามารถมองเห็นอะไรได้แจ่มแจ้ง มีชีวิตจิตใจ

อัจฉรา ชิวพันธ์ (2548, หน้า 3-6) กล่าวว่าเจตคติและพฤติกรรมของผู้สอนมีอิทธิพลต่อผู้เรียน ดังนั้นผู้สอนจึงควรปฏิบัติตน ดังนี้

1. มีบุคลิกสร้างสรรค์ หมายถึงการได้แสดงให้เห็นว่า ผู้สอนมีความเป็นนักประชาธิปไตย เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียนโดยจะเห็นได้จาก

- 1.1 จัดกิจกรรมเร้าใจใหม่ ๆ
- 1.2 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกในด้านต่าง ๆ
- 1.3 รับฟังความคิดเห็นของทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน
- 1.4 ใช้คำถามที่ทำให้เกิดคำตอบได้หลาย ๆ อย่าง
- 1.5 กระตุ้นให้แสดงความคิดเห็น
- 1.6 ชมเชยและให้กำลังใจ

2. สร้างบรรยากาศศรัทธาใจ การสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองทำให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลาย ไม่เคร่งเครียดจะเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนรักในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ เช่น การสร้างแบบฝึกหัดหรือใบกิจกรรมที่มีลักษณะท้าทายให้ผู้เรียนอยากทำ

3. เริ่มจากสิ่งใกล้ตัว การให้ผู้เรียนได้เริ่มเขียนจากเรื่องที่ใกล้ตัวเขาจะช่วยปลุกเร้าให้เกิดแรงบันดาลใจในการเขียนที่ง่ายขึ้น ซึ่งเมื่อผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเขียนเสียตั้งแต่เริ่มต้นย่อมเป็นพลังที่จะสร้างสรรค์การเขียนในขั้นต่อไป เช่น ความประทับใจที่ลืมไม่ลง เหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ครุ่นในดวงใจ เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว

4. ยั่วยุให้เกิดความคิดที่แตกฉาน การจัดกิจกรรมสำหรับการเขียนเชิงสร้างสรรค์ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดพิจารณาไตร่ตรอง และสามารถแสดงออกได้อย่างหลากหลาย และมีอิสระในการนำเสนอความคิดริเริ่ม

5. สนุกสนานในการเขียน การจัดกิจกรรมการเขียนเชิงสร้างสรรค์ควรเป็นกิจกรรมที่มีชีวิตชีวา ผู้เรียนรู้สึกสนุกกับการเขียน และพร้อมที่จะสร้างสรรค์ผลงานอย่างไม่รู้สึกลำบาก

6. ฝึกให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ความสำเร็จของการเขียนไม่ได้ขึ้นอยู่กับสวรรค์หากแต่อยู่ที่การฝึกฝน ถ้าผู้เรียนได้รับการฝึกฝนที่ถูกต้อง และหมั่นปฏิบัติย่อมเกิดความชำนาญขึ้นได้ ข้อควรปฏิบัติเพื่อฝึกฝนให้เกิดทักษะในการเขียนมีดังต่อไปนี้

6.1 ฝึกให้เป็นผู้ที่รักการศึกษาค้นคว้า ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้จากการอ่านหรือการฟังนั้น จะช่วยให้ผู้เรียนมีข้อมูลหรือวัตถุดิบทางด้านเนื้อหาสาระอย่างหลากหลาย ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำมาอ้างอิงหรือนำมาเป็นแนวทางในการเขียน

6.2 ฝึกตนเองให้รู้จักใช้ความคิดพิจารณาไตร่ตรอง ข้อมูลหรือวัตถุดิบที่ได้จากการค้นคว้านั้น หากได้นำมาพิจารณาไตร่ตรองจะทำให้เกิดความรู้แตกฉานมากขึ้น นับเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสร้างสรรค์ผลงาน

6.3 ฝึกให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง การที่บุคคลมีความมั่นใจในตนเองไม่หวั่นไหวต่อสิ่งใด ๆ ย่อมทำให้สามารถเขียนเชิงสร้างสรรค์ได้ดียิ่งขึ้น ความเชื่อมั่นในตนเองเกิดจากการที่ผู้เขียนมีเนื้อหาสาระต่าง ๆ พร้อมทั้งจะเขียน

6.4 ฝึกตนเองให้มีความตั้งใจจริง การฝึกฝนตนเองให้มีความตั้งใจในการเขียนทุกครั้งจะเป็นการปมเพาะนิสัยหรือวินัยที่ดีให้กับตนเอง ซึ่งจะทำให้การเขียนมีพัฒนาการดียิ่งขึ้น

6.5 ฝึกตนเองให้มีใจกว้าง ความเป็นคนใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็น หรือข้อติชมจากคนอื่นนับเป็นข้อควรปฏิบัติอีกประการหนึ่ง เพราะจะได้นำข้อติชมเหล่านั้นมาปรับปรุงผลงานในครั้งต่อไปได้

เสรี วงษ์มณฑา (2544, หน้า 485-486) กล่าวถึง แนวทางการสร้างสรรค์งานเขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่า การเป็นนักเขียนจะต้องรู้จักที่จะสำรวจค้นคว้าหาทางที่จะแสดงออก ต้องรู้ความกลัว ความประหม่า และต้องไม่ให้ผู้ใดมาเขียนกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เอาไว้ จนกลายเป็นทางตันในการสร้างสรรค์งานเขียนเพราะกฎเกณฑ์นั้นจะบังคับให้เขียนสร้างสรรค์ไม่ได้

ณภัทร สารประเทศ (2544, หน้า 22-24) กล่าวว่า การสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ให้ได้ผลดีนั้น ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ สิ่งจูงใจในการเขียน อันได้แก่ บรรยากาศอบอุ่นเป็นกันเอง กิจกรรมการเรียนการสอนที่สนุก สื่อการสอนที่เร้าใจ และที่สำคัญคือตัวครูผู้สอนต้องสนใจและเอาใจใส่ในการช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเขียนสร้างสรรค์อย่างจริงจัง โดยเสนอแนวทางในการสอนไว้สรุปได้ ดังนี้

1. ให้นักเรียนได้แสดงแนวความคิดใหม่และมีความหมาย เพราะถือเป็นการกระทำที่สร้างสรรค์

2. การเขียนสร้างสรรค์ควรมีหลายแบบตามความต้องการ
ของผู้เรียน ผู้สอนควรยอมรับในระยะแรก ๆ แม้จะเป็นการเขียนเพียงประโยคเดียว

3. สร้างบรรยากาศให้อบอุ่น สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เขียนอย่างอิสระ

4. กระตุ้นให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมมาเขียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 316) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ช่วยให้
การสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพไว้ ดังนี้

1. ความรักและความสนใจ คนที่จะเขียนได้ดีต้องมีความรัก
และมีความสนใจที่จะเขียน ไม่ย่อท้อที่จะแก้ไข ให้ความสำคัญกับปัจจัยข้อนี้เป็นสิ่งสำคัญ
ต่อการพัฒนาการเขียนอย่างยิ่ง
2. การอ่านและฟังให้มาก การอ่านและฟังความคิดของคนอื่น
จะช่วยให้ผู้เขียนมีความคิดกว้างขวางและมีข้อมูลพอที่จะเขียนได้ โดยเฉพาะการอ่าน
จะช่วยผู้เขียนได้แนวทางการเรียบเรียงความคิด การใช้สำนวนภาษา หรือหลักฐาน
ประกอบการอ้างอิง
3. การเก็บบันทึกข้อมูล นักเขียนที่ดีต้องหัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ไว้
รู้จักบันทึก ถ่ายสำเนาหรือเก็บเอกสารที่ดี ๆ ไว้ เพราะการงานเขียนที่ดี ๆ มาอ้างอิง
จะทำให้ข้อเขียนของตนมีน้ำหนักน่าเชื่อถือและมีความกระชับชัดเจนน่าสนใจมากขึ้น
4. การสังเกตและจดจำ การเป็นคนช่างสังเกตจะช่วยให้ผู้เขียน
เป็นคนละเอียดอ่อน เข้าใจเลือกเนื้อหาสาระ เลือกถ้อยคำ ตลอดจนแนวทางในการเขียน
มาพัฒนาการเขียนได้อย่างน่าสนใจมากขึ้น
5. การฝึกฝนการเขียนบ่อย ๆ ผู้เขียนที่หมั่นฝึกฝนจะทำให้เกิด
ความชำนาญในการคิด การเรียบเรียงเนื้อหาสาระ การใช้ถ้อยคำสำนวน ซึ่งจะทำให้
สามารถแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองได้อยู่อย่างเสมอ ๆ
6. นิษัยรักการท่องเที่ยว การเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ
ทำให้มีประสบการณ์มากขึ้น ทำให้ได้พบเห็นสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เหล่านี้จะเป็นข้อมูลที่
ดีสำหรับนำมาปรับใช้ในการเขียน
7. การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ผู้เขียนที่มีมนุษยสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ
ที่ต่างฐานะต่างความคิด ต่างประเพณีวัฒนธรรม จะทำให้เป็นคนเข้าใจโลก เข้าใจคน
ได้ข้อคิด ได้บทเรียน นับเป็นข้อมูลที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการเขียนได้

Smith (1973, p. 9) ได้เสนอหลักการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้

หลายประการ เช่น

1. จะต้องเป็นสิ่งใหม่ ๆ แตกต่างกันไป หรือมีลักษณะเฉพาะตัว
สิ่งแรกที่ต้องคำนึง คือ ผลผลิตกระบวนการที่ใช้มันต้องใหม่ เช่น การสอนเขียน
เชิงสร้างสรรค์เรื่องโคลงกลอน ผู้เรียนจะต้องผลิตโคลงกลอนใหม่ ๆ ขึ้นมาด้วยตนเอง
2. เน้นความคิดแบบอนกนัย (Divergent thinking) การคิดแบบนี้
ผู้เรียนจะต้องนำความรู้ ความเข้าใจ ความคิดรอบยอดต่าง ๆ มาใช้ในลักษณะใหม่
ซึ่งก่อให้เกิดคำตอบใหม่ ๆ หลาย ๆ คำตอบ
3. การสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ต้องการแรงจูงใจ เพราะแรงจูงใจ
ก่อให้เกิดกระบวนการคิด เช่น บรรยายภาคที่ไม่เคร่งเครียด การชมเชย การกระตุ้นให้
ผู้เรียนคิด เป็นต้น
4. ไม่ควรกำหนดคำตอบตายตัวไว้ในใจของผู้สอน ครูผู้สอนไม่ควร
ตัดสินว่า ผลงานของผู้เรียนผิดหรือถูก ผู้สอนเพียงแต่เป็นผู้ช่วยตรวจ แก้ไขปรับปรุงการใช้
ภาษาเท่านั้น
5. ควรใช้คำถาม หรือสร้างสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดคำตอบหลาย ๆ
ประการ เพื่อเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดไปได้หลาย ๆ แนว และผู้สอนควรยอมรับ
ความคิดเห็นของทุกคน โดยไม่มีการตำหนิความคิดของใครว่าใช้ไม่ได้ หรือโง่
6. ให้ผู้เรียนอ่านเรื่องและเขียนเชิงสร้างสรรค์หลาย ๆ แนว
จะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักแนวทางในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ได้ดียิ่งขึ้น
7. กระบวนการสอนควรเป็นประชาธิปไตย สร้างกฎในการเรียน
ร่วมกัน
8. การสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ คือการกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดง
ความคิดเห็นของตนออกมาด้วยการเขียน ผู้สอนควรเน้นและชมเชยความแตกต่าง
ลักษณะเฉพาะตัว ความเป็นตัวของตัวเอง และความคิดริเริ่มของผู้เรียน

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การสอน
เขียนเชิงสร้างสรรค์นั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 2 ประการ ประการแรกที่เด่นชัดที่สุด
คือ ตัวผู้สอน และประการที่สอง ได้แก่ ตัวของผู้เรียนเอง ซึ่งนักศึกษามีความเห็น
ในรายละเอียดทั้งในส่วนที่สอดคล้องกันและแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์และสังเคราะห์

เพื่อหาความสัมพันธ์สอดคล้อง ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดเป็นหลักการของการสอนเขียน
เชิงสร้างสรรค์ของผู้วิจัยในลำดับต่อไปดังต่อไปนี้

ตาราง 3 การวิเคราะห์หลักการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักการศึกษา จำนวน 5 ท่าน

หลักการการสอนเขียน เชิงสร้างสรรค์	บันลือ พฤษภาคม (2539)	กรรณิการ์ พฤษภาคม (2541)	ณภัทร सारประเทศ (2544)	อัจฉรา ชีวพันธ์ (2548)	Smith, J.A. (1973)	จำนวน นักวิชาการที่ เห็นสอดคล้อง
1. ด้านผู้สอน						
1.1 มีความเป็นประชาธิปไตย		/		/	/	3
1.2 มีความเป็นกัลยาณมิตร สนใจ และเข้าใจผู้เรียน	/	/	/	/	/	5
1.3 สนับสนุนให้ผู้เรียนมีความคิด ที่หลากหลาย		/		/	/	3
1.4 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการตรวจผลงานทั้งของตนเอง และของเพื่อน	/		/	/	/	4
1.5 มีศิลปะในการใช้คำถาม				/	/	2
1.6 มีความรอบรู้	/	/		/		3
1.7 มีอารมณ์ขัน		/	/		/	3
1.8 สามารถใช้สื่อและจัดกิจกรรม ได้ดีมีชีวิตชีวา	/	/	/	/	/	5
1.9 ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้าและเห็นความสำคัญ ของความรับผิดชอบ	/		/	/	/	4
1.10 รู้จักสร้างแรงจูงใจหรือ กระตุ้นผู้เรียนให้เกิดแรงบันดาลใจ ด้วยการชมเชยหรือให้รางวัล	/	/	/	/	/	5
2. ด้านผู้เรียน						
2.1 มีความรับผิดชอบ	/	/		/	/	4
2.2 ขยัน และหมั่นฝึกฝน			/	/	/	3
2.3 ยอมรับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น	/			/	/	3
2.4 รู้จักทำงานเป็นกลุ่ม	/		/		/	3
2.5 ชอบการศึกษาค้นคว้า		/	/	/	/	4
2.6 ผู้เรียนมีความคิดเอहनัย				/	/	2

จากตาราง 3 จะเห็นว่า มีประเด็นที่นักการศึกษา มีความเห็นสอดคล้อง หรือให้ความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ผู้สอนมีความเป็นกัลยาณมิตร สนใจและเข้าใจผู้เรียน มีความสามารถในการใช้สื่อและจัดกิจกรรมที่มีชีวิตชีวา รู้จักสร้างแรงจูงใจหรือกระตุ้น ผู้เรียนให้เกิดแรงบันดาลใจด้วยการชมเชยหรือให้รางวัล ประเด็นรองลงมา ได้แก่ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตรวจผลงานทั้งของตนเองและของเพื่อน เน้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการค้นคว้าและมีความรับผิดชอบ จากความเห็นที่สอดคล้อง หรือสัมพันธ์กันของนักศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นหลักการในการสอน เขียนเชิงสร้างสรรค์ได้ ดังนี้

1. มีความเป็นกัลยาณมิตร ให้ความสนใจและเข้าใจกันระหว่าง ผู้สอนกับผู้เรียน
2. มีความสามารถในการใช้สื่อและจัดกิจกรรมได้ดีมีชีวิตชีวา
3. รู้จักสร้างแรงจูงใจหรือกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดแรงบันดาลใจ ในการเขียน ด้วยการชมเชยหรือให้รางวัล
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและเน้นให้เห็นความสำคัญ ของความรับผิดชอบ
5. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตรวจและประเมินผลงานทั้งของตนเอง และของเพื่อน ๆ

ผลการวิเคราะห์แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน แนวคิดกลวิธี ซินเนคติกส์ และแนวคิดการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ สรุปเป็นหลักการได้ดังตาราง 4 ต่อไปนี้

ตาราง 4 หลักการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน หลักการกลวิธีซินเนคติกส์และหลักการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์

หลักการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน	หลักการกลวิธีซินเนคติกส์	หลักการสอนเขียน เชิงสร้างสรรค์
1. จัดให้ผู้เรียนอยู่ในสภาวะอารมณ์ที่ผ่อนคลาย ด้วยการใช้สื่อและจัดกิจกรรมต่าง ๆ สร้างบรรยากาศให้สนุกสนาน ตื่นเต้นและท้าทาย 2. จัดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มีการเชื่อมโยงความรู้อีกกับความรู้ใหม่ด้วยวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย 3. กระตุ้นการทำงานของสมองพร้อมกันหลาย ๆ จุด ด้วยการให้ลงมือปฏิบัติ ผักผ่อน จดจำและเข้าใจ 4. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ในบรรยากาศที่ปลอดภัยและอิสระ 5. จัดให้ผู้เรียนได้ร่วมสรุปองค์ความรู้	1. กำหนดสถานการณ์หรือเงื่อนไขของงานที่สอดคล้องกับหัวข้อหรือเนื้อหาที่จะสอน 2. เชื่อมโยงความคิดและการกระตุ้นความคิดด้วยการเปรียบเทียบ 3 แบบ โดยกำหนดสาระดตะ (Theme) ของเรื่อง เพื่อให้การเปรียบเทียบเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การเปรียบเทียบ 3 แบบ ได้แก่ 2.1 เปรียบเทียบแบบตรงหรืออุปมา 2.2 เปรียบเทียบโดยสมมุติตนเองเป็นสิ่งอื่น 2.3 เปรียบเทียบคำคู่ขัดแย้ง 3. จัดให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นจากการเปรียบเทียบ 4. ตรวจสอบและประเมินผลงาน	1. มีความเป็นกัลยาณมิตรให้ความสนใจ และเข้าใจกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน 2. มีความสามารถในการใช้สื่อและจัดกิจกรรมได้ดีมีชีวิตชีวา 3. รู้จักสร้างแรงจูงใจหรือกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดแรงบันดาลใจในการเขียน ด้วยการชมเชยหรือให้รางวัล 4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้าและเน้นให้เห็นความสำคัญของความรับผิดชอบ 5. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตรวจและประเมินผลงานทั้งของตนเองและของเพื่อน ๆ

2. ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์

ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการรังสรรค์ผลงานอันเกิดจากการเขียน ซึ่งผู้เขียนจะต้องแสดงให้เห็นถึงความรอบรู้ทั้งในด้านที่เป็นศาสตร์แห่งการเขียนและด้านที่เป็นศิลป์แห่งการเขียน ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2546, หน้า 58) กล่าวว่า ผู้อ่านจะทราบว่าคุณเขียนมีความสามารถในการเขียนมากน้อยเพียงใดย่อมดูได้จากผลงานชิ้นนั้น ๆ ของเขา นักเขียนแต่ละคนย่อมมีความสามารถ

ไม่เหมือนกัน บางคนถนัดด้านการเลือกสรรคำมาใช้ได้อย่างสละสลวย บางคนมีความคิดริเริ่มที่แปลกแหวกแนวได้อย่างประหลาดและประทับใจ

นอกจากนั้น การใช้คำมีรส ซึ่งหมายถึงการใช้คำที่มีความหมายที่กินความกว้างโดยไม่ต้องอธิบายอะไรมาก แต่ผู้อ่านหรือผู้ฟังสามารถมองเห็นภาพและให้ความรู้สึกชัดเจนได้ ก็เป็นอีกลักษณะหนึ่ง que แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของผู้เขียน พระออบ โปษะกฤษณะ (2544, หน้า 57) เรียกคำในลักษณะนี้ว่า “คำรูปธรรม” เช่น คำว่า ฟ้าสีคราม ทูรนทุราย อ่อนพลิ้ว โบกสะบัด เช่นเดียวกับ ดวงใจ ไทยอุบุญ (2554, หน้า 121-125) ที่กล่าวว่า นักเขียนจะใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของตน ทั้งนี้โดยขึ้นอยู่กับประสบการณ์การเขียนหรือความชำนาญในการเขียนของแต่ละคน ซึ่งผู้เขียนจะต้องมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ มากมาย เช่น ความรู้เกี่ยวกับไวยากรณ์ ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบของงานเขียน ความรู้เกี่ยวกับความงามเชิงวรรณศิลป์ เช่น การหลีกคำตลอดจนการเป็นคนช่างสังเกต มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความเพียรพยายามในการฝึกฝน

จากที่กล่าวมาทำให้สรุปได้ว่า ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ย่อมพิจารณาได้จากผลงาน ซึ่งอาจพิจารณาจากศิลปะในการใช้คำ การใช้ประโยค การใช้สำนวนโวหาร การเรียบเรียง ความรู้สึกนึกคิด กลวิธีการเขียนหรือชั้นเชิงในการเขียน que มีความถูกต้องเหมาะสม

3. การวัดและการประเมินผลการเขียนเชิงสร้างสรรค์

เนื่องจากการเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นทักษะการใช้ภาษาที่มีความยุ่งยากซับซ้อน ดังกล่าวมาข้างต้น การวัดและการประเมินผลจึงถือเป็นเรื่องสำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะจะมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพในการเขียนของผู้เรียน เมานส์ (Meams, 1958, p. 86 อ้างถึงใน ทศพล ชาวอุทัย, 2559, หน้า 132) กล่าวว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์นั้นหากมิได้มีการประเมินและแจ้งผลให้ทราบ จะทำให้ความคิดสร้างสรรค์ด้านจินตนาการของผู้เรียนถดถอยลง ดังนั้นจึงควรให้ผู้เรียนทราบเพื่อจะได้ช่วยพัฒนาความคิดและจินตนาการของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น

มานัส กิจเกิด (2545, หน้า 37-38) ได้กำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้ 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความคิดริเริ่ม มีวิธีการตรวจและให้คะแนน ดังนี้

1.1 การให้คะแนนความคิดริเริ่ม ข้อ 1-9 กำหนดให้เขียนตอบข้อละ 10 คำตอบ หากตอบเกินไม่นำมาคิดคะแนน โดยให้คะแนนเต็มคำตอบละ 4 คะแนน รวมเป็น 360 คะแนน ส่วนข้อ 10 กำหนดให้เขียนตอบ 8 คำตอบ คะแนนเต็มคำตอบละ 4 คะแนน รวมเป็น 32 คะแนน รวมคะแนนความคิดริเริ่มทั้งหมดเท่ากับ 392 คะแนน

1.2 การตรวจให้คะแนนความคิดริเริ่ม กำหนดไว้คือ คำตอบที่ซ้ำกัน 12% ขึ้นไปให้ 0 คะแนน คำตอบซ้ำ 6-11% ให้ 1 คะแนน คำตอบซ้ำ 3-5% ให้ 2 คะแนน คำตอบซ้ำ 2% ให้ 3 คะแนน และคำตอบซ้ำ 1% ให้ 4 คะแนน

2. ด้านความคิดคล่อง มีวิธีการตรวจ และให้คะแนน ดังนี้

2.1 การให้คะแนนความคิดคล่อง คือ ข้อ 1-9 กำหนดให้เขียนตอบข้อละ 10 คำตอบ ถ้าตอบเกินไม่นำมาคิดคะแนน ให้คะแนนเต็มคำตอบละ 1 คะแนน รวมเป็น 90 คะแนน ส่วนข้อ 10 กำหนดให้เขียนตอบ 8 คำตอบ ให้คะแนนเต็มคำตอบละ 1 คะแนน รวมเป็น 8 คะแนน รวมคะแนนความคิดคล่องทั้งหมดเท่ากับ 98 คะแนน

2.2 การตรวจให้คะแนนความคิดคล่อง คือ พิจารณาคำตอบที่เป็นไปได้ตามเงื่อนไขของคำถาม และให้คะแนนคำตอบที่เป็นไปได้คำตอบละ 1 คะแนน

3. ด้านความคิดยืดหยุ่น มีวิธีการตรวจและให้คะแนน ดังนี้

3.1 การให้คะแนนความคิดยืดหยุ่น คือ ข้อ 1-10 จัดประเภทคำตอบข้อละ 3 ประเภท คือ คำนาม คำกริยา และคำขยาย โดยให้คะแนนประเภทละ 1 คะแนน รวมคะแนนความคิดยืดหยุ่นทั้งหมดเท่ากับ 30 คะแนน

3.2 การตรวจให้คะแนนความคิดยืดหยุ่น คือ นำคำตอบของแต่ละคนมาจัดประเภทตามที่กำหนด แล้วนับจำนวนประเภท และให้คะแนนประเภทละ 1 คะแนน

กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 63-64) ให้หลักในการวัดและประเมินผลการเขียนเชิงสร้างสรรค์เอาไว้ ดังนี้

1. ให้ความคิดแปลกใหม่ หมายถึง ความคิดของงานเขียนชิ้นนั้นไม่ซ้ำแบบใคร ไม่ลอกเลียนความคิดของผู้อื่น หากแต่เป็นความคิดของผู้เรียนเองอย่างแท้จริง หรือหากจะดัดแปลงก็ดัดแปลงมาอย่างแนบคายด้วยภูมิปัญญาของตนเอง

2. การใช้ภาษาคมคายกะทัดรัด แต่ทั้งนี้จะต้องเป็นการใช้ภาษาที่ไม่ผิดแผกไปจากระเบียบของภาษาซึ่งเป็นที่ยอมรับกัน

3. สามารถเร้าความรู้สึกของผู้รับสาร กล่าวคือ ผลงานชิ้นนั้นจะต้องสามารถทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างได้ เช่น ความรู้สึกขบขัน ความหวาดเสียว ความรู้สึกเศร้า ความปลื้มปิติยินดี ความพิศวง ความห้วนไหว เป็นต้น

4. เป็นประโยชน์ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม เช่น ให้ข้อคิดที่เป็นคติในการดำรงชีวิต ชี้ให้เห็นคุณและโทษ แนะนำให้รู้จักสังเกตและพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบคอบ ก่อให้เกิดจินตนาการในทางที่ดีงาม หรือให้ความเพลิดเพลินแก่จิตใจในลักษณะของบันเทิงนาการ เป็นต้น

Heaton (1990, p. 108) ได้เสนอวิธีการตรวจให้คะแนนในการประเมินงานเขียนไว้ 3 วิธีที่น่าสนใจ ดังนี้

1. วิธีการนับคำผิด (The Error-count Method) ให้นับคำที่ผู้เรียนเขียนผิด โดยพิจารณาจากคำทั้งหมดที่ให้เขียน และที่สำคัญจะต้องไม่ละเลยในส่วนของเนื้อหา การใช้ภาษา จุดมุ่งหมายในการเขียนมาประกอบการให้คะแนนด้วย

2. วิธีวิเคราะห์ (Analytic Method) วิธีนี้จะแยกรายละเอียดตามที่เราต้องการให้คะแนน คือ ความคล่องแคล่วในการใช้ภาษา ไวยากรณ์ คำศัพท์ เนื้อหา การสะกดคำ ในแต่ละหัวข้อให้คะแนนข้อละ 5 คะแนน มีรายละเอียดในการให้คะแนน ดังนี้ ตาราง 5 แสดงการให้คะแนนการเขียนด้วยวิธีวิเคราะห์ของ Heaton

รายการประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน
2.1 ความคล่องแคล่วในการใช้ภาษา (Fluency)	
2.1.1 ใช้ภาษาในการเขียนสื่อความหมายได้ต่อเนื่อง เข้าใจง่าย ใช้ทั้งประโยคความซ้อน และประโยคความเดียว สมเหตุสมผลมาก	5
2.1.2 ใช้ภาษาในการเขียนสื่อความหมายมีข้อบกพร่องน้อยมาก ส่วนมากเข้าใจง่าย ใช้ประโยคซับซ้อนเล็กน้อย สมเหตุสมผล	4
2.1.3 ใช้ภาษาในการเขียนสื่อความหมายได้พอสมควรเป็นส่วนมาก	3
2.1.4 ใช้ภาษาในการเขียนสื่อความหมายได้น้อย ใช้ประโยคสั้นส่วนใหญ่อธิบายง่าย ๆ ใจความเดียว	2

ตาราง 5 (ต่อ)

รายการประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน
2.1.5 ใช้ภาษาในการเขียนสื่อความหมายได้น้อยมาก จับใจความไม่ได้ ใช้ประโยคง่ายทั้งหมด ใช้ประโยคสับสน ใช้คำว่า “และ” เป็นคำเชื่อมมากเกินไป	1
2.2 ไวยากรณ์ (Grammar)	
2.2.1 การใช้ไวยากรณ์มีข้อผิดพลาดในประโยคย่อย 1-2 ที่	5
2.2.2 การใช้ไวยากรณ์มีข้อผิดพลาดในประโยคย่อย ทั้งคำบุพบท คำวิเศษณ์ 3-4 ที่	4
2.2.3 การใช้ไวยากรณ์มีข้อผิดพลาดในประโยคหลัก 1-2 ที่ และเป็นที่ไม่สำคัญนัก	3
2.2.4 การใช้ไวยากรณ์มีข้อผิดพลาดเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เข้าใจยาก มีข้อบกพร่องในการแต่งประโยค	2
2.2.5 การใช้ไวยากรณ์มีข้อผิดพลาดมาก ไม่สามารถแต่งประโยคได้ ทำให้ไม่สามารถเข้าใจเนื้อเรื่องได้	1
2.3 คำศัพท์ (Vocabulary)	
2.3.1 มีความรู้ในการใช้คำศัพท์อย่างกว้างขวางและถูกต้องเหมาะสม	5
2.3.2 มีการใช้คำศัพท์ใหม่ ๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ใช้คำที่มีความหมายเหมือนกัน ใช้คำตรงข้าม	4
2.3.3 ใช้คำศัพท์ถูกต้องเหมาะสมบ้าง บางครั้งใช้คำศัพท์อยู่ในวงจำกัด ใช้คำที่มีความหมายเหมือนกัน ใช้คำพูดอ้อมไปอ้อมมาในบางครั้ง	3
2.3.4 ใช้คำศัพท์อยู่ในวงจำกัด บางครั้งใช้ไม่เหมาะสม ไม่ถูกต้อง และได้ใจความเล็กน้อย	2
2.3.5 ใช้คำศัพท์อยู่ในวงจำกัดมาก ใช้คำได้ไม่เหมาะสม ไม่สามารถสื่อความหมายได้	1

ตาราง 5 (ต่อ)

รายการประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน
2.4 การสะกดคำ (Spelling)	
2.4.1 การสะกดคำถูกต้อง	5
2.4.2 การสะกดคำผิดพลาดเพียงเล็กน้อย 1-2 ที่	4
2.4.3 การสะกดคำผิดพลาด 3-4 ที่ แต่ไม่ทำให้ความหมายเปลี่ยน เข้าใจได้พอสมควร	3
2.4.4 การสะกดคำผิดพลาด 5-7 ที่ บางครั้งไม่สามารถสื่อความหมาย ให้เข้าใจได้	2
2.4.5 การสะกดคำผิดพลาด 8 ที่ขึ้นไป ไม่สามารถเข้าใจความหมาย หรือสื่อความยาก	1

3. วิธีการใช้ความรู้สึก (The Impression Method) วิธีนี้ไม่เน้น

รายละเอียดมากนัก จะดูเนื้อหาโดยรวม วิธีนี้ผู้ตรวจจะใช้ความรู้สึกส่วนตัวในการตรวจ ซึ่งถือว่าจะมีความลำเอียง เพื่อให้เกิดเที่ยงธรรมจึงควรใช้ผู้ตรวจ 3 คน แล้วนำผลการตรวจมาหาค่าเฉลี่ย แต่สำหรับในสถานศึกษาทั่ว ๆ ไป อาจใช้ผู้ตรวจเพียง 2 คน ก็เพียงพอแล้ว จากข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการตรวจและเกณฑ์ในการให้คะแนนงานเขียนเชิงสร้างสรรค์ที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความละเอียดอ่อนในการตรวจประเมินอย่างมาก ผู้สอนหรือผู้ตรวจจะต้องกำหนดเกณฑ์ให้เป็นระบบชัดเจน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเที่ยงธรรมในการให้คะแนน ทั้งนี้เพื่อให้ผลการประเมินมีความน่าเชื่อถือ และบ่งบอกถึงคุณภาพของงานเขียนชิ้นนั้น ๆ ด้วย ในการกำหนดเกณฑ์การตรวจให้คะแนนการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของผู้วิจัยในครั้งนี้ นอกจากจะนำวิธีการต่าง ๆ ดังกล่าวมาไปปรับใช้แล้ว ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระทั้งในส่วนที่เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์ และความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียน ตลอดจนจะต้องคำนึงถึงรูปแบบของการเขียนในแต่ละประเภทด้วย ซึ่งจะต้องกำหนดเกณฑ์ให้สอดคล้องเหมาะสมเป็นเรื่อง ๆ ไป พฤติกรรมของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ที่ต้องการวัดประกอบด้วย

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์ มีตัวบ่งชี้ดังนี้
 - 1.1 สามารถบอกและอธิบายรูปแบบหรือข้อบ่งชี้ของงานประพันธ์นั้น ๆ ได้ถูกต้อง
 - 1.2 สามารถวิเคราะห์และบอกได้ว่างานเขียนนั้น ๆ มีข้อดีและมีข้อบกพร่องในศิลปะการใช้ภาษาอย่างไร
 - 1.3 สามารถบอกกลวิธีการเขียนหรือการนำเสนอเรื่องของผู้เขียนได้
2. ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ มีตัวบ่งชี้ดังนี้
 - 2.1 ประเภทร้อยแก้ว
 - 2.1.1 เขียนได้ถูกต้องตามรูปแบบของร้อยแก้วประเภทนั้น ๆ
 - 2.1.2 มีศิลปะการใช้ภาษา ได้แก่ การสะกดการันต์ การเลือกใช้ถ้อยคำ สำนวน การเรียบเรียงประโยค การวางโครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหา
 - 2.1.3 เนื้อหามีสาระที่แสดงให้เห็นถึงคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์
 - 2.2 ประเภทร้อยกรอง
 - 2.2.1 เขียนได้ถูกต้องตามรูปแบบและข้อบ่งชี้ของร้อยกรองชนิดนั้น ๆ
 - 2.2.2 มีศิลปะในการใช้ภาษา ได้แก่ การสะกดการันต์และการใช้ถ้อยคำ
 - 2.2.3 การใช้โวหารเปรียบเทียบให้เกิดภาพพจน์
 - 2.2.4 การใช้สัมผัสในที่สละสลวย
 - 2.2.5 เนื้อหามีสาระที่แสดงให้เห็นถึงความคิดริเริ่มที่เป็นประโยชน์

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

1. ความหมายของรูปแบบ

“รูปแบบ” เป็นศัพท์บัญญัติที่แปลมาจากคำว่า Model ในภาษาอังกฤษ คำว่า Model มีคำแปลที่ใช้ในภาษาไทยหลายคำ เช่น ตัวแบบ แบบแผน แบบจำลอง หุ่นจำลอง แบบตุ๊กตา หรือใช้ทับศัพท์ว่า โมเดล

มีนักการศึกษาให้ความหมายของคำ “รูปแบบ” ไว้หลายท่าน อาทิ

อุทุมพร จามรมาน (2544, หน้า 22) ให้ความหมายว่า โมเดล หมายถึง โครงสร้างความเกี่ยวข้องกันระหว่างมิติต่าง ๆ หรือตัวแปรต่าง ๆ ดังนั้นโมเดลจึงน่าจะมีมากกว่า 1 มิติ หรือหลายตัวแปร และตัวแปรดังกล่าวนี้ต่างก็มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันเชิงความสัมพันธ์หรือตรรกะ

รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์ (2548, หน้า 14) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง แบบอย่างหรือแนวทางในการกระทำหรือดำเนินการใดที่แสดงหรืออธิบายให้เห็นถึงโครงสร้างทางความคิดหรือความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญของปรากฏการณ์ที่ศึกษาให้สามารถเข้าใจได้ง่าย โดยอาจเป็นรูปแบบเชิงกายภาพหรือเชิงคุณลักษณะ อาจเป็นแบบอย่างง่ายหรือซับซ้อนก็ได้

รุจิรั ภูสาระ (2551, หน้า 14) ให้ความหมายไว้ว่า รูปแบบเป็นความสัมพันธ์ทางตรรกวิทยาที่อาจเป็นทั้งเชิงคุณภาพหรือเชิงปริมาณ ซึ่งเชื่อมโยงกันกับสิ่งที่เป็นจริงที่เราต้องการ บทบาทของรูปแบบใช้เป็นตัวแทนของเหตุการณ์หรือความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ที่สามารถอธิบายออกมาเป็นภาพได้ ดังนั้น รูปแบบจึงไม่ใช่ความจริง แต่เป็นเพียงภาพ หรือเรื่องราวที่เขียนอธิบายความคิดที่คาดว่าจะจะเป็นจริง จุดมุ่งหมายของรูปแบบ คือ เพื่อช่วยให้สามารถจัดการกับสิ่งที่รู้แล้ว เพื่อให้มองเห็นความสัมพันธ์และไม่สับสนกับเนื้อหาที่ซับซ้อน

ราชบัณฑิตยสถาน (2556, หน้า 1011) ให้ความหมายว่า รูปแบบ หมายถึง รูปที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนวซึ่งเป็นที่ยอมรับ เช่น รูปแบบร้อยกรอง, (ศิลปะ) สิ่ง que แสดงให้เห็นว่าเป็นเช่นนั้น ๆ อย่างรูปคน รูปบ้าน รูปปลา รูปใบไม้ เช่น รูปแบบผู้หญิง รูปแบบเบ็ด รูปแบบวัด

ทิตนา แคมมณี (2558, หน้า 220) กล่าวว่า รูปแบบเป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย เป็นแผนผัง ไดอะแกรม หรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนมากขึ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า รูปแบบเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบเสาะหาคำตอบ ความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ทั้งหลายปกติในการศึกษาริวิจัยเรื่องใด ๆ ก็ตาม ผู้ศึกษาจะต้องตั้งคำถามที่ต้องการคำตอบ ซึ่งในกระบวนการวิจัยจะมีการตั้งสมมุติฐานหรือชุดของสมมุติฐานขึ้นมาซึ่งก็คือคำตอบที่คาดคะเนไว้ล่วงหน้า สมมุติฐานเหล่านี้มักจะไดมาจากข้อความรู้หรือข้อค้นพบที่ผ่านมา

หรืออาจจะเกิดจากประสบการณ์หรือการหยั่งรู้ (intuition) ของผู้ศึกษาวิจัย หรืออาจจะเกิดจากทฤษฎีหลักการต่าง ๆ สมมุติเป็นข้อความที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ของเรื่อง/สถานการณ์ปัญหานั้น ๆ ซึ่งจะยังคงเป็นเพียงเครื่องมือในการแสวงหาคำตอบเท่านั้น จนกว่าจะได้รับการนำไปพิสูจน์ทดสอบ หากสมมุติฐานเป็นจริง ข้อความนั้นก็สามารนำไปใช้ในการทำนาย หรืออธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ ได้ รูปแบบจึงเป็นเช่นเดียวกับสมมุติฐานที่บุคคลอาจสร้างขึ้นจากความคิด ประสบการณ์ การใช้อุปมาอุปไมย หรือจากทฤษฎีและหลักการต่าง ๆ ได้ แต่รูปแบบไม่ใช่ทฤษฎี

Good (1973, p. 370) ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ในพจนานุกรมการศึกษา 4 ความหมาย ได้แก่

1. เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ
2. เป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างในการออกเสียงภาษาต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ
3. เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติ ซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการหรือแนวคิด
4. เป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมตัวกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจจะเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์หรือบรรยายเป็นภาษาก็ได้

จากความเห็นของนักการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบ (Model) หมายถึง แบบจำลองหรือแบบแผนโครงสร้างที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันขององค์ประกอบต่าง ๆ เป็นรูปธรรมของความคิดที่เกิดจากความนึกคิด ประสบการณ์ หรือจากทฤษฎีและหลักการต่าง ๆ ซึ่งสามารถอธิบายหรือสื่อให้ตนเองและบุคคลอื่นเข้าใจได้ชัดเจนมากขึ้น

2. ลักษณะของรูปแบบ

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า มีนักการศึกษาอธิบายถึงลักษณะของรูปแบบไว้หลายท่าน อาทิ

Kaplan (1964, อ้างถึงใน ทิศนา แขมมณี, 2558, หน้า 220-221) กล่าวว่า รูปแบบที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไปมี 5 ลักษณะ ได้แก่

1. รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกในลักษณะของการเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ อย่างน้อย 2 สิ่งขึ้นไป รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ สังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์

2. รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกผ่านทางภาษา (พูดและเขียน) รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านศึกษาศาสตร์

3. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกผ่านทางสูตรคณิตศาสตร์ ซึ่งส่วนมากจะเกิดขึ้นหลังจากได้รูปแบบเชิงภาษาแล้ว

4. รูปแบบเชิงแผนผัง (Schematic Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกผ่านทางแผนผัง แผนภาพ ไดอะแกรม กราฟ เป็นต้น

5. รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ของสภาพการณ์/ปัญหาใด ๆ รูปแบบด้านศึกษาศาสตร์มักจะเป็นแบบนี้เป็นส่วนใหญ่

Steiner (1988, อ้างถึงใน เสรี ชัดแฉ่ม, 2538, หน้า 51) ได้กล่าวถึงการจำแนกลักษณะของรูปแบบว่าสามารถจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะกว้าง ๆ ได้แก่

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) ซึ่งจำแนกเป็นลักษณะย่อย ๆ ได้อีก ดังนี้

1.1 รูปแบบของสิ่งหนึ่งสิ่งใด (Model-of) หมายถึง รูปแบบหรือโมเดลที่จำลองมาจากโมเดลใหญ่ของอีกสิ่งหนึ่ง เช่น โมเดลของเครื่องบินเอฟ 16 เครื่องเล็ก ๆ ที่สร้างมาจากเครื่องบินเอฟ 16 เป็นต้น

1.2 รูปแบบเพื่อสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใด (Model-for) หมายถึง รูปแบบหรือโมเดลที่เราออกแบบเพื่อใช้เป็นต้นแบบในการผลิตสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ก่อนที่เราจะผลิตเครื่องบินเอฟ 16 ถ้าจริง เราจำเป็นต้องจัดทำโมเดลหรือแบบจำลองขึ้นมาก่อน เป็นต้น

2. รูปแบบเชิงแนวคิด (Conceptual Model) จำแนกเป็นลักษณะย่อย ๆ ได้อีก ดังนี้

2.1 รูปแบบเชิงแนวคิดของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Conceptual Selection) เป็นโมเดลที่จำลองขึ้นเพื่อนำไปใช้อธิบาย เช่น นำไปใช้อธิบายทฤษฎีการคงอยู่ของนักเรียนในโรงเรียน เป็นต้น

2.2 รูปแบบเชิงแนวคิดเพื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Concept Model for) คือ โมเดลหรือรูปแบบที่สร้างขึ้นเพื่อใช้อธิบายทฤษฎี เช่น โมเดลที่สร้างขึ้นจากการคัดสรรตามธรรมชาติ (Theory of Natural Selection) เพื่อนำไปใช้อธิบายทฤษฎีการคงอยู่ของนักเรียน ในโรงเรียน เป็นต้น

จากลักษณะของรูปแบบที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบหรือโมเดลที่เราสร้างขึ้นมีลักษณะที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเป้าหมายและปัจจัยหลายประการ ที่สำคัญจะต้องสามารถช่วยเสริมสร้างจินตนาการ ความคิดรวบยอด และช่วยขยายขอบเขตของการแสวงหาความรู้ ซึ่งอาจสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ลักษณะกว้าง ๆ คือ รูปแบบที่มีลักษณะเชิงกายภาพ ซึ่งเป็นรูปจำลองของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นวัตถุดิบของ สามารถสัมผัสหรือแตะต้องได้ และรูปแบบที่มีลักษณะเชิงแนวคิด มีลักษณะเป็นแผนภาพหรือแผนผังเพื่อใช้สื่อหรืออธิบายทฤษฎีต่าง ๆ

3. องค์ประกอบของรูปแบบ

เนื่องจากรูปแบบหรือโมเดลมีลักษณะการเป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้น ดังนั้นรูปแบบจึงจำเป็นต้องมีองค์ประกอบ เพื่อเชื่อมโยงให้เกิดภาพสำหรับการสื่อความหมาย

Brown and Moberg (1980, pp. 16–17 อ้างถึงใน พรทิพย์ สุพรรณกุล, 2553, หน้า 19) ได้ศึกษารูปแบบตามแนวคิดเชิงระบบองค์การ และได้กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบตามแนวคิดดังกล่าวไว้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. สภาพแวดล้อม
2. เทคโนโลยี
3. โครงสร้าง
4. กระบวนการบริหารจัดการ
5. การตัดสินใจสั่งการ

Keeves (1999, pp. 386–387 อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี, 2558, หน้า 220) กล่าวว่าโดยทั่วไปรูปแบบจะมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย (Prediction) ผลที่ตามมา ซึ่งสามารถพิสูจน์ทดสอบได้ กล่าวคือ สามารถนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อไปพิสูจน์ทดสอบได้
2. โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์/เรื่องนั้นได้

3. รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ (Imagination) ความคิดรวบยอด (Concept) และความสัมพันธ์ (Interrelations) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้

4. รูปแบบควรจะประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structural Relationships) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (Associative Relationships)

สรุปได้ว่าองค์ประกอบของรูปแบบแต่ละรูปแบบนั้นอาจมีมากน้อยแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเป้าหมายและเนื้อหาสาระในการนำเสนอของรูปแบบนั้น ๆ เป็นสำคัญ

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีมากมายหลายวิธี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้สอนและวัตถุประสงค์ของการสอน ซึ่งจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสม เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดกับผู้เรียน ดังนั้นการเลือกใช้เทคนิควิธีหรือรูปแบบการเรียนการสอนจึงเป็นเรื่องสำคัญ

1. ความหมายของรูปแบบการสอน

สุจิตรา เขียวศรี (2550, หน้า 112) ได้สรุปความหมายของรูปแบบการสอนไว้ว่า หมายถึง แบบแผนการดำเนินการสอนที่ได้รับการจัดเป็นระบบอย่างสัมพันธ์สอดคล้องกับทฤษฎี หลักการเรียนรู้ หรือการสอนที่รูปแบบนั้นยึดถือ และได้รับการพิสูจน์ทดสอบว่ามีประสิทธิภาพ สามารถช่วยผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของรูปแบบนั้น ๆ ได้

ทิตนา เข้มมณี (2558, หน้า 221) กล่าวว่า รูปแบบการสอนมีความหมายในลักษณะเดียวกับคำว่า ระบบการเรียนการสอน ทั้งนี้หากพิจารณาตามนัยของคุณสมบัติอันเป็นองค์ประกอบสำคัญ กล่าวคือ เป็นลักษณะของการเรียนการสอนที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบตามปรัชญา ทฤษฎี หลักการ หรือความเชื่อต่าง ๆ โดยมีความครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ของระบบนั้น และได้รับการยอมรับหรือพิสูจน์ ทดสอบถึงประสิทธิภาพของระบบนั้น ๆ มาแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม นักการศึกษาทั่วไปมักนิยมใช้คำว่า “ระบบ” ในความหมายที่เป็นระบบใหญ่ ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ๆ ของการศึกษา หรือการเรียนการสอนในภาพรวม และนิยมใช้คำว่า “รูปแบบ” กับระบบย่อยกว่า โดยเฉพาะกับ “วิธีการสอน”

Joyce & Weil (1996, pp. 2-4) ให้ความหมายไว้ว่า รูปแบบการสอน หมายถึง แผน หรือแบบ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ การสอนต่าง ๆ เช่น หนังสือ ฟลิ์ม แถบบันทึกเสียง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และรายวิชาไว้ อย่างชัดเจน ทั้งนี้เพื่อเพิ่มศักยภาพในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ดังนั้น รูปแบบการเรียน การสอนจึงนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน

Arend (1999, pp. 6-7) กล่าวว่า รูปแบบการสอนนั้นจะต้องหมาย รวมถึงวิธีการและทักษะการสอนแบบต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนด้วย เช่น การใช้คำถาม การทำงานกลุ่ม การอภิปราย การนำเสนอผลงาน ดังนั้น จึงมีความหมาย กว้างกว่ากลยุทธ์ หรือวิธีสอน เช่น รูปแบบการเรียนการสอนแบบแก้ปัญหา จะต้องมีการ แบ่งกลุ่มย่อย เพื่อให้ผู้เรียนได้ช่วยกันแก้ปัญหาที่ครูกำหนดขึ้น

จากข้อมูลที่รวบรวมมาข้างต้นทำให้สรุปความหมายของ “รูปแบบ การสอน” ได้ว่า หมายถึง สภาพหรือลักษณะของการเรียนการสอนที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ โดยมีการจัดกระบวนการ หรือขั้นตอนในการเรียนการสอน ซึ่งต้องอาศัยวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ เข้าไปช่วย เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดประเภทของรูปแบบการสอน

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดประเภทหรือจัดกลุ่มรูปแบบการสอนของ นักการศึกษาที่มีส่วนที่สอดคล้องกันและแตกต่างกัน อาทิ

ทิศนา แคมมณี (2558, หน้า 223-272) ได้จำแนกประเภทของรูปแบบ การสอนที่เป็นสากล ที่ได้รับการทดสอบประสิทธิภาพและมีผู้นิยมนำไปใช้ในการเรียน การสอนเอาไว้ 5 หมวด ดังนี้

1. รูปแบบการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) รูปแบบการสอนกลุ่มนี้เป็นรูปแบบการสอนที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระต่าง ๆ ซึ่งเนื้อหาสาระเหล่านั้นอาจอยู่ในรูปของข้อมูล ข้อเท็จจริง มโนทัศน์หรือความคิดรวบยอด รูปแบบการสอนที่จัดไว้ในกลุ่มนี้ เช่น รูปแบบการสอน มโนทัศน์ (Concept Attainment Model) รูปแบบการสอนตามแนวคิดของกานเย (Gagne's Instruction Model) รูปแบบการสอนโดยการนำเสนอโมโนทัศน์กว้างล่วงหน้า (Advance Organizer Model) รูปแบบการสอนเน้นความจำ (Memory Model) และรูปแบบการสอน โดยใช้ผังกราฟิก (Graphic Organizer Instructional Model) เป็นต้น

2. รูปแบบการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย (Affective Domain) รูปแบบการสอนกลุ่มนี้เป็นรูปแบบการสอนที่มุ่งช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากแก่การพัฒนาหรือปลูกฝัง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอาศัยหลักการและวิธีการอื่น ๆ เพิ่มเติม รูปแบบการสอนที่จัดไว้ในกลุ่มนี้ เช่น รูปแบบการสอนตามแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัยของแคทวอล บลูม และมาเซีย (Instructional Model Based on Affective Domain by Krathwohl, Bloom and Masia) รูปแบบการสอนโดยการชกค้ำ (Jurisprudential Model) และรูปแบบการสอนโดยใช้บทบาทสมมุติ (Role Playing Model) เป็นต้น

3. รูปแบบการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) รูปแบบการสอนในกลุ่มนี้เป็นรูปแบบการสอนที่มุ่งช่วยพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในด้านการปฏิบัติ การกระทำ หรือการแสดงออกต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องใช้หลักการวิธีการที่แตกต่างไปจากการพัฒนาทางด้านจิตพิสัยหรือพุทธิพิสัย รูปแบบการสอนที่สามารถช่วยให้พัฒนาทางด้านนี้ได้ เช่น รูปแบบการสอนตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมป์สัน (Instructional Model Based on Simpson's Processes for Psycho-Motor Skill Development) รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดฟ (Dave's Instructional Model for Psychomotor Domain) และรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติตามองค์ประกอบของทักษะ (Instructional Model for Psychomotor Domain Based on Skill Components) เป็นต้น

4. รูปแบบการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการ (Process Skill) ทักษะกระบวนการเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับวิธีดำเนินการต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นกระบวนการทางสติปัญญา เช่น กระบวนการสืบสอบแสวงหาความรู้ หรือกระบวนการคิดต่าง ๆ อาทิ การคิดวิเคราะห์ การอุปนัย การนิรนัย การใช้เหตุผล การสืบสอบ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น หรืออาจเป็นกระบวนการทางสังคม เช่น กระบวนการทำงานร่วมกัน เป็นต้น ปัจจุบันการศึกษาให้ความสำคัญในเรื่องนี้มาก เพราะถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำรงชีวิต รูปแบบการสอนที่จัดไว้ในกลุ่มนี้ เช่น รูปแบบการสอนกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม (Group Investigation Instructional Model) รูปแบบการสอนกระบวนการคิดอุปนัย (Inductive Thinking Instructional Model) รูปแบบการสอนกระบวนการคิดสร้างสรรค์ (Synectics Instructional Model) และรูปแบบการสอนกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดของทอร์แรนซ์ (Torrance's Future Problem Solving Instructional Model)

5. รูปแบบการสอนที่เน้นการบูรณาการ (Integration) รูปแบบการสอนกลุ่มนี้เป็นรูปแบบการสอนที่พยายามพัฒนาการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนไปพร้อม ๆ กัน โดยใช้การบูรณาการทั้งด้านเนื้อหาสาระและวิธีการ รูปแบบการสอนลักษณะนี้กำลังได้รับความนิยมอย่างมาก เพราะมีความสอดคล้องกับหลักทฤษฎีทางการศึกษาที่มุ่งเน้นพัฒนารอบด้าน หรือการพัฒนาแบบองค์รวม รูปแบบการสอนในกลุ่มนี้ เช่น รูปแบบการสอนทางตรง (Direct Instruction Model) รูปแบบการสอนโดยการสร้างเรื่อง (Storyline Model) รูปแบบการสอนตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT และรูปแบบการสอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Instructional Models of Cooperative Learning) เป็นต้น

Joyce & Weil (1996, pp. 195–197) ได้เสนอการจัดประเภทหรือจัดกลุ่มของรูปแบบการสอนเอาไว้ 4 กลุ่ม ได้แก่

1. รูปแบบการสอนที่เน้นการพัฒนาตน (The Personal Family) เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นการพัฒนาที่ตัวบุคคล กระบวนการสร้าง การพัฒนาเอกลักษณ์ และอารมณ์ของตนเอง มุ่งสอนให้รู้จักการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมเป็นสำคัญ เช่น การสอนแบบไม่สั่งการ (Non Directive Teaching) และการสอนเพื่อเพิ่มมโนทัศน์ในตนเอง (Enhancing Self-Concept) เป็นต้น

2. รูปแบบการสอนที่เน้นปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (The Social Family) เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น โดยใช้การประนีประนอมในการแก้ปัญหา การมีส่วนร่วมกับผู้อื่นตามหลักการประชาธิปไตย การทำงานร่วมกัน รูปแบบการสอนประเภทนี้ เช่น การสอนแบบค้นคว้าทำงานเป็นกลุ่ม (Group Investigation) การแสดงบทบาทสมมติ (Role Play) และการศึกษาสังคมด้วยคำถาม (Jurisprudential Inquiry) เป็นต้น

3. รูปแบบการสอนที่เน้นการจัดกระบวนการสาร หรือ กระบวนการคิด (The Information-Processing Family) เป็นรูปแบบการสอนที่มุ่งเน้นความสำคัญที่สมรรถภาพการคิดของผู้เรียน และวิธีการต่าง ๆ ในการพัฒนากระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล รูปแบบการสอนประเภทนี้ เช่น การสอนการคิดเชิงอนุมาน (Inductive Thinking) การสอนมโนทัศน์ (Concept Attainment) การสอนการฝึกการสืบสอบ (Inquiry Training) การสอนการจำ (Memorization) และการสอนโครงสร้างทางความคิด (Advance Organizers) เป็นต้น

4. รูปแบบการสอนที่เน้นพฤติกรรม (The Behavioral System Family) รูปแบบการสอนประเภทนี้ได้รับแนวคิดมาจากทฤษฎีการเรียนรู้เชิงพฤติกรรม เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน รูปแบบการสอนประเภทนี้ เช่น การสอนเพื่อควบคุมตนเอง (Learning Self-Control) การเรียนแบบรอบรู้ (Mastery Learning) การฝึกตนเอง (Training and Self-Control) และการเรียนรู้แบบมีเงื่อนไข (The Condition of Learning) เป็นต้น

Cole (1987, pp. 27-34) ได้เสนอรูปแบบการสอนโดยพิจารณาในแง่การสอนที่มีผลต่อผู้สอนและผู้เรียนในลักษณะต่าง ๆ กันได้ 6 ประเภท ดังนี้

1. รูปแบบที่เน้นบุคลิกลักษณะ (The Personality Characteristic Model) รูปแบบนี้เน้นว่า ในการสอนนั้นผู้สอนจะต้องมีบุคลิกลักษณะที่ดี เช่น มีความเมตตา มีคุณธรรม เป็นตัวอย่างให้กับผู้เรียนได้ มุ่งให้ผู้สอนพัฒนาบุคลิกภาพ

2. รูปแบบการสอนพฤติกรรมนิยม (The Behaviorist Model) เป็นรูปแบบที่นำแนวคิดเรื่องการวางเงื่อนไขตามแนวพฤติกรรมมาใช้ในการเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียน โดยผู้สอนเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น การจัดสภาพแวดล้อม การให้รางวัล การลงโทษ เป็นต้น ข้อดีของรูปแบบนี้คือจะใช้ได้ดีกับผู้เรียนที่มีความสามารถในระดับต่ำ ข้อจำกัดคือ มีลักษณะกำหนดตายตัวยืดหยุ่นได้น้อย ผู้สอนจะปรับให้เข้ากับลักษณะการสอนของตนเองได้ยาก และไม่เหมาะกับการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดในระดับสูง เช่น ความคิดเชิงวิจารณ์ ความคิดเชิงสร้างสรรค์

3. รูปแบบการสอนที่เน้นการฝึกทักษะการสอน (The Teaching Skills Model) บางครั้งเรียกว่า การสอนแบบจุลภาพ (Microteaching) เป็นการเน้นการฝึกทักษะการสอน เหมาะสำหรับการสอนนักศึกษาครู เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกและพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการสอน เช่น การอธิบาย การตั้งคำถาม และการจัดชั้นเรียน เป็นต้น

4. รูปแบบการสอนที่เน้นบทบาทของผู้สอน (The Roles Model) รูปแบบนี้มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีทางด้านจิตวิทยาและสังคมวิทยา เน้นเรื่องการรับบทบาทต่าง ๆ ในสังคมมาใช้ปรับบุคลิกลักษณะ ทัศนคติ และพฤติกรรมที่แสดงออกในการสอน ผู้สอนอาจต้องแสดงหลายบทบาท เช่น เป็นผู้ช่วยเหลือ ผู้แนะแนว ผู้นำกลุ่ม ผู้บริหาร ขึ้นอยู่กับสถานการณ์การสอน

5. รูปแบบการสอนที่เน้นกลวิธีหรือเทคนิควิธี (The Subject Methods or Techniques Model) รูปแบบนี้เชื่อว่า หัวข้อต่าง ๆ ของเนื้อหาวิชาแต่ละเนื้อหาจะต้องใช้เทคนิคเฉพาะ หรือมีวิธีการที่ลำดับขั้นตอนที่แน่นอน เป็นขั้นตอนเฉพาะวิชานั้น ๆ ทำให้มีข้อจำกัด คือ ผู้สอนจะมุ่งเน้นหรือติดอยู่กับลำดับขั้นตอนการสอน ไม่สามารถปรับใช้กับเนื้อหาได้ และมีกำลังใจมาสนใจในการสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียน

6. รูปแบบการสอนที่เน้นหลักการสอน (The Teaching Principle Model) รูปแบบนี้เชื่อว่าในการสอนเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพตามสถานการณ์ที่แตกต่างกันนั้น มีหลักการสอนที่จะช่วยกำหนดชี้แนะการสอน หลักการสอนเหล่านั้น จะช่วยให้ผู้สอนตัดสินใจเลือกวิธีการสอนและเทคนิคการสอนให้เหมาะกับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ได้

Saylor, et al. (1981, อ้างถึงใน สัจชัย พัฒนสิทธิ์, 2545, หน้า 16-47) ได้เสนอการจัดกลุ่มรูปแบบการสอนออกเป็น 5 กลุ่ม โดยพิจารณาความเกี่ยวข้องสอดคล้องของรูปแบบการสอนกับหลักสูตรแต่ละประเภท ดังนี้

1. รูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาวิชา (Subject Matter Discipline) รูปแบบการสอนประเภทนี้ เช่น รูปแบบการสอนที่ใช้การบรรยาย การอภิปราย การถามคำถาม เป็นต้น

2. รูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับหลักสูตรซึ่งเน้นสมรรถภาพ (Specific Competencies Technology)

3. รูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับหลักสูตรที่เน้นคุณลักษณะ (Human traits Processes) รูปแบบการสอนประเภทนี้ เช่น การค้นคว้าเป็นกลุ่ม การเรียนแบบสืบสวนสอบสวน เป็นต้น

4. รูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับหลักสูตรที่เน้นกิจกรรมและปัญหาสังคม (Social Function Activities) รูปแบบการสอนประเภทนี้ เช่น การร่วมกิจกรรมกับชุมชน

5. รูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับหลักสูตรที่เน้นความต้องการและความสนใจของผู้เรียน (Interests and Needs Activities) รูปแบบการสอนประเภทนี้ เช่น การเรียนแบบเอกเทศ หรือการเรียนด้วยตนเอง เป็นต้น

จากการศึกษาแนวคิดในการจัดประเภทของรูปแบบการสอนของนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศที่กล่าวมา จะเห็นว่ามีแนวคิดที่สอดคล้องหรือคล้ายคลึงกันทั้งในส่วนของจำนวนในการจำแนกประเภทและการอธิบายลักษณะของรูปแบบในแต่ละประเภท

3. องค์ประกอบของรูปแบบการสอน

มีนักการศึกษาหลายท่านได้ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการสอนไว้ อาทิ

ปรีชา ศรีเรืองฤทธิ์ (2549, หน้า 76) สรุปว่ารูปแบบการสอนควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 องค์ประกอบ คือ

1. หลักการ และเหตุผล
2. วัตถุประสงค์
3. เนื้อหา
4. ขั้นตอนการสอนหรือกระบวนการจัดการเรียนรู้
5. การจัดสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้
6. แนวทางการวัดผลประเมินผล

ทิพาพร สุจาณี (2553, หน้า 66) สรุปว่ารูปแบบการสอนมีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่

1. หลักการ
2. จุดประสงค์
3. เนื้อหา
4. กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนหรือกระบวนการเรียนการสอน
5. การวัดผลประเมินผล
6. กิจกรรมสนับสนุนอื่น ๆ

ทิตินา แคมมณี (2558, หน้า 222) กล่าวว่าองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการสอน ควรประกอบด้วย

1. มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักของรูปแบบการสอนนั้น ๆ

2. มีการบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ ซึ่งให้เห็นถึงความสำคัญของหลักการและความเป็นมา

3. มีการจัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้น ๆ

4. มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้น ๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

รูปแบบการสอนจะต้องได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ สามารถทำนายผลได้และมีศักยภาพในการสร้างความคิดรวบยอดและสัมพันธ์ใหม่ ๆ ได้

ศุภักษร พongจางวาง และกอบสุข คงมนัส (2559, หน้า 937-953) ได้ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการสอน ผลการศึกษาสรุปได้ว่าองค์ประกอบของรูปแบบการสอนที่สำคัญ มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักการ ความสำคัญและความเป็นมา
2. วัตถุประสงค์
3. เนื้อหา
4. กระบวนการจัดการเรียนการสอน
5. การวัดและประเมินผล

Joyce & Weil (1996, pp. 2-4) กล่าวว่า รูปแบบการเรียนการสอนต้องประกอบด้วย

1. เป้าหมายของรูปแบบ ซึ่งจะอธิบายถึงสิ่งที่มุ่งพัฒนาหรือคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน
2. หลักการ หรือแนวคิดที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบ
3. รายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการเรียนการสอนหรือการดำเนินการสอน
4. การประเมินผล ซึ่งจะชี้ให้เห็นถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบนั้น ๆ

Anderson (1997, p. 521) กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบไว้ ดังนี้

1. แนวคิดหรือทฤษฎีพื้นฐาน
2. วัตถุประสงค์
3. หลักการหรือเหตุผลและความเป็นมา
3. กิจกรรมการเรียนการสอนที่สนับสนุนให้การใช้รูปแบบ

เกิดผลสัมฤทธิ์

จากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่ารูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีองค์ประกอบ ซึ่งมีทั้งในส่วนที่เห็นสอดคล้องกันและแตกต่างกัน ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชื่อมโยงขององค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ ดังตาราง 6

ตาราง 6 การวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการสอนของนักการศึกษา จำนวน 6 ท่าน

องค์ประกอบ ของรูปแบบ การสอน	ปรีชา ศรีเรืองฤทธิ์ (2549)	ทิพาพร สุจาวรี (2553)	ทิตนา แชมมณี (2558)	ศุภกษร พองจางวาง (2559)	Joyce & Weil (1996)	Anderson (1997)	จำนวน นักการศึกษาที่ เห็นสอดคล้องกัน
ปรัชญา ทฤษฎี แนวคิด			/		/	/	3
หลักการ	/	/	/	/	/		5
วัตถุประสงค์	/	/	/	/	/	/	6
ความสำคัญและ ความเป็นมา			/	/		/	3
รายละเอียดของ กระบวนการสอน	/	/	/	/	/	/	6
เนื้อหา	/	/		/			3
การวัดผลและ ประเมินผล	/	/		/	/		4
กิจกรรมสนับสนุน	/	/				/	3
วิธีสอน เทคนิค การสอน			/			/	2

จากตาราง 6 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการสอนของนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า มีองค์ประกอบหลายองค์ประกอบที่สอดคล้องกัน และมีแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย ในส่วนที่เห็นว่าแตกต่างกันนั้น หากพิจารณาโดยนัยแล้วก็ล้วนเป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เพื่อนำผู้เรียนไปสู่วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอนด้วยกันทั้งสิ้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์มาเป็นองค์ประกอบของรูปแบบการสอนโดยภาพรวม ได้ 6 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบ
2. หลักการของรูปแบบ
3. จุดมุ่งหมายของรูปแบบ
4. เนื้อหาสาระของรูปแบบ
5. กระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ
6. การวัดและการประเมินผลของรูปแบบ

4. การสร้างและพัฒนารูปแบบการสอน

การสร้างและการพัฒนารูปแบบการสอน เป็นกระบวนการที่จะให้ได้มาซึ่งรูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพ มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงการสร้างและพัฒนารูปแบบการสอนเอาไว้หลายท่าน เช่น

ทิศนา ชัมมณี (2558, หน้า 219) และ Joyce & Weil (1996, p. 156) ได้กล่าวถึงขั้นตอนสำคัญในการสร้างและการพัฒนารูปแบบการสอน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และข้อค้นพบจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน จากเอกสารผลการวิจัย หรือจากการสังเกต และสอบถามผู้เกี่ยวข้อง
2. การกำหนดหลักการ เป้าหมาย และองค์ประกอบอื่น ๆ ของรูปแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน และสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบระเบียบ การกำหนดเป้าหมายของรูปแบบการสอนจะช่วยให้ผู้สอนสามารถเลือกรูปแบบการสอนไปใช้ได้ตรงกับจุดมุ่งหมาย เพื่อให้การสอนบรรลุผลสูงสุด

3. การกำหนดแนวทางในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ ประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับ วิธีการ และเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น ใช้กับผู้เรียนกลุ่มใหญ่ หรือกลุ่มย่อย ซึ่งผู้สอนจะต้องเตรียมงานหรือจัดสภาพการเรียนการสอนให้เหมาะสม เพื่อให้การใช้รูปแบบการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การประเมินรูปแบบการสอน เป็นการทดสอบความมีประสิทธิภาพของรูปแบบที่สร้างขึ้น โดยทั่วไปจะใช้วิธีการต่อไปนี้

4.1 ประเมินความเป็นไปได้เชิงทฤษฎีโดยคณะผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจะประเมินความสอดคล้องภายในระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ

4.2 ประเมินความเป็นไปได้เชิงปฏิบัติการ โดยการนำรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริง ในลักษณะของการวิจัยเชิงทดลอง หรือกึ่งทดลอง

5. การปรับปรุงรูปแบบการสอน มี 2 ระยะ ได้แก่ ก่อนนำรูปแบบไปทดลองใช้ การปรับปรุงรูปแบบการสอนในระยะนี้ จะใช้ผลจากการประเมินความเป็นไปได้เชิงทฤษฎีเป็นข้อมูลในการปรับปรุง และระยะหลังจากการนำรูปแบบการสอนไปทดลองใช้ ในระยะนี้จะใช้ข้อมูลจากการทดลองเป็นตัวนำในการปรับปรุง และอาจจะมีการนำรูปแบบการสอนไปทดลองและปรับปรุงซ้ำอีก จนกว่าจะได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

บุญชม ศรีสะอาด (2554, ออนไลน์) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างและการพัฒนารูปแบบการสอนเอาไว้ว่า จำแนกออกได้เป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยหรือผู้ศึกษาจะต้องสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อน เป็นรูปแบบสมมุติฐาน ด้วยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับทฤษฎี แนวคิด หรือหลักการ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ภายในรูปแบบ ตลอดจนสามารถจัดลำดับก่อนหลังขององค์ประกอบเหล่านั้นได้ ผู้วิจัยอาจคิดโครงสร้างของรูปแบบขึ้นมา ก่อนแล้วปรับปรุง โดยอาศัยข้อมูลหรือข้อสังเกตจากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวคิด หรือหลักการ พร้อมกับศึกษาและทำความเข้าใจขององค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรแต่ละตัว จากนั้นจึงค่อยคัดเลือกองค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรที่สำคัญ เพื่อนำมาใช้ในการสร้างรูปแบบการสอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ หลังจากได้สร้างและพัฒนาแบบในขั้นตอนแรกแล้ว ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว ทั้งนี้เพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนั้น แม้ว่าจะพัฒนาขึ้นมาจากรากฐานของทฤษฎี แนวคิด/หลักการ หรือจากรูปแบบของนักการศึกษาหรือของนักวิจัยคนอื่น ๆ ซึ่งผลการวิจัยเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางแล้วก็ตาม แต่รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมายังมิได้ผ่านการตรวจสอบด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริง หรือยังมิได้นำไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริง ดังนั้นจึงยังไม่อาจจะกล่าวได้ว่า เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่

การนำรูปแบบการสอนไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริง จะเป็นโอกาสที่ดีที่ผู้วิจัยจะได้ทราบว่า องค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรใดของรูปแบบ มีความสำคัญมากน้อยเพียงใดต่อรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยอาจปรับเปลี่ยนแก้ไขเพื่อให้ได้รูปแบบที่มีความเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องนั้น ๆ มากยิ่งขึ้น

5. การนำเสนอรูปแบบการสอน

Joyce & Weil (1996, p. 158) ได้กล่าวถึงการนำเสนอรูปแบบการสอนเอาไว้ 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ที่มาของรูปแบบการสอน (Orientation to the Model) ตอนนี้เป็นช่วงของการอธิบายถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่มาของรูปแบบการสอน ประกอบด้วย เป้าหมายของรูปแบบ ทฤษฎี หลักการ และแนวคิดสำคัญที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบการสอน

ตอนที่ 2 รูปแบบการสอน (The Model of Teaching) ช่วงตอนนี้จะเป็นการอธิบายถึงรายละเอียดในการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการสอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการสอนตามรูปแบบ เป็นการให้รายละเอียดเกี่ยวกับลำดับขั้นตอนการสอน หรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. ระบบการปฏิสัมพันธ์ เป็นการอธิบายถึงบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน อาจจะแตกต่างกันในแต่ละรูปแบบการสอน เช่น ผู้สอนอาจมีบทบาทในฐานะเป็นผู้นำในการทำกิจกรรม เป็นผู้อำนวยความสะดวก เป็นผู้แนะแนวทาง และเป็นแหล่งข้อมูล เป็นต้น

3. หลักการตอบสนอง เป็นการบอกถึงวิธีการแสดงออกของผู้สอนที่มีต่อผู้เรียน เช่น การเสริมแรงจูงใจด้วยการให้รางวัลแก่ผู้เรียน การให้อิสระในการแสดงความคิดเห็น และการไม่ตำหนิหรือไม่ประเมินว่าถูกหรือผิด เป็นต้น

4. ปัจจัยสนับสนุนการสอน เป็นการอธิบายถึงเงื่อนไขหรือสิ่งจำเป็นต่าง ๆ ที่จะทำให้การใช้รูปแบบการสอนนั้น ๆ ได้ผล เช่น รูปแบบการสอนแบบทดลองในห้องปฏิบัติการ ต้องใช้ผู้นำการทดลองที่ผ่านการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี รูปแบบการสอนแบบฝึกทักษะ ผู้เรียนจะต้องได้ฝึกการทำงานในสถานที่และใช้อุปกรณ์ที่ใกล้เคียงกับการทำงานจริงหรือสถานการณ์จริง

ตอนที่ 3 การนำรูปแบบการสอนไปใช้ (Application) เป็นการให้คำแนะนำและตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการนำรูปแบบการสอนไปใช้ให้ได้ผล เช่น ควรใช้กับเนื้อหาประเภทใด ควรใช้กับผู้เรียนระดับใด เป็นต้น

ตอนที่ 4 ผลที่ได้จากการใช้รูปแบบการสอน ทั้งผลทางตรงและผลทางอ้อม (Instructional and Nurturing Effects) เป็นการระบุถึงผลของการใช้รูปแบบการสอนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งผลทางตรง ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของรูปแบบการสอนนั้น ๆ และผลทางอ้อม ซึ่งเป็นผลพลอยได้จากการใช้รูปแบบการสอนนั้น ๆ ซึ่งจะ เป็นประโยชน์สำหรับผู้สอนในการที่จะพิจารณาและเลือกรูปแบบการสอนนั้น ๆ ไปใช้ต่อไป

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดของรูปแบบการสอนดังกล่าวมาข้างต้น ทำให้สรุปได้ว่า โครงสร้างของรูปแบบการสอนโดยทั่วไป ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ นั้น จะประกอบด้วย หลักการ แนวคิดหรือทฤษฎี วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัด และการประเมินผล ซึ่งจะต้องผ่านขั้นตอนการสร้างอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนั้น ผู้ที่จะสร้างและพัฒนาารูปแบบการสอน จึงจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าถึงกระบวนการและขั้นตอนในการสร้างให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อที่จะได้นำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาารูปแบบที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

1. ความหมายของความพึงพอใจ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะเกิดประสิทธิภาพสูงสุดหากผู้เรียนได้อยู่ในบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขจนเกิดเป็นความพึงพอใจ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกระดับชั้นจึงมีความจำเป็นที่ผู้สอนจะต้องตระหนักถึงการสร้างบรรยากาศดังกล่าวนี้ ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า มีนักการศึกษาให้ความหมายเอาไว้หลายท่าน เช่น

กิตติธัช อิมวัฒน์กุล (2553, หน้า 11) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ระดับความรู้สึกชอบ ยินดี ยอมรับและมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกของผู้ปฏิบัติงานในเชิงบวก เป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติงานทำให้เกิดความกระตือรือร้น มุ่งมั่นมีความคิดสร้างสรรค์ มีกำลังใจและแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้การปฏิบัติมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จในองค์กร

สนอง พรหมโนนศรี (2553, หน้า 43) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดหรือเจตคติของบุคคลที่มีต่อการทำงานหรือการปฏิบัติกิจกรรมในเชิงบวก ดังนั้นความพึงพอใจในการเรียนรู้ จึงหมายถึง ความรู้สึกพอใจ ชอบใจในการร่วมปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน และต้องการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ

เหมราช ธนะปัทม์ (2554, หน้า 31) กล่าวว่า ความพึงพอใจ คือ ความรู้สึกความคิดเห็นของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด อันเกิดจากการที่บุคคลนั้นได้เปรียบเทียบความต้องการของตนเองกับประสบการณ์หรือกับเหตุการณ์ที่ตนได้รับในขณะนั้นแล้ว ตัดสินว่าสิ่งที่ตนเองได้รับนั้นตอบสนองต่อความต้องการของตนหรือไม่และมากน้อยเพียงใด

ศักดิ์ศิริ นันตะสุข (2554, หน้า 19) กล่าวถึงความพึงพอใจไว้ว่า หมายถึง ทัศนคติหรือระดับความรู้สึกทางบวกของบุคคลที่มีต่อกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพของกิจกรรมนั้น ๆ โดยเกิดจากพื้นฐานการรับรู้ ค่านิยมและประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้รับ ระดับความรู้สึกทางบวกจะเกิดขึ้นเมื่อกิจกรรมนั้น ๆ สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลนั้นได้

ราชบัณฑิตยสถาน (2556, หน้า 823, 840) ให้ความหมายคำว่า พึงพอใจไว้ว่า “พอใจ” เป็นคำกริยาแปลว่า สมใจ, ชอบใจ ให้ความหมายคำว่า “พึงใจ” ว่า พพอใจ, ชอบใจ, เหมาะ และให้ความหมายของคำว่า “พึงพอใจ” ไว้ว่า รัก, ชอบใจ

Campbell, R. F. (1976, pp. 117–124) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกภายในที่แต่ละคนเปรียบเทียบระหว่างความคิดเห็นต่อสภาพการณ์ที่อยากให้เป็นหรือคาดหวังหรือรู้สึกว่าจะได้รับ ผลที่ได้จะเป็นความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ เป็นการตัดสินใจของแต่ละบุคคล

Arnold and Feldman (1986, p. 86) ให้ความหมาย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นความรู้สึกรวม ๆ ที่แต่ละบุคคลมีต่องานของตน เช่น ความชื่นชอบ ค่านิยม และความรู้สึกในทางบวก เป็นต้น

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในใจของแต่ละบุคคล เป็นความรู้สึกทางบวกซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการตอบสนองตรงตามความต้องการ หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ อาจเป็นความรู้สึกชอบ ภูมิใจ ประทับใจ สุขใจ เป็นต้น

2. หลักการเกี่ยวกับความพึงพอใจ

นักการศึกษาได้ศึกษาและพัฒนาหลักการเกี่ยวกับความพึงพอใจหรือแรงจูงใจ และอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจกับปัจจัยต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

Scott (1970, p. 124) ได้เสนอหลักการเพื่อให้เกิดความพึงพอใจต่อการทำงานที่จะเกิดผลเชิงปฏิบัติว่าควรมีลักษณะ ดังนี้

1. งานนั้นควรมีส่วนสัมพันธ์กับความสามารถส่วนตัว เพราะจะเป็นงานที่มีความหมายสำหรับผู้ทำ
2. งานนั้นต้องมีการวางแผนและวัดความสำเร็จ โดยใช้ระบบการทำงานและการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ

3. เพื่อให้ได้ผลในการจูงใจในการทำงาน ควรคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

- 3.1 คนทำงานมีส่วนในการกำหนดเป้าหมาย
- 3.2 คนทำงานได้รับทราบผลสำเร็จของการทำงานโดยตรง
- 3.3 งานนั้นสามารถทำให้สำเร็จได้

Mumford, E. (1972, p. 97 อ้างถึงใน สมศักดิ์ คงเที่ยง และอัญชลิ โปธิ์ทอง, 2542, หน้า 162) ได้จำแนกหลักการเกี่ยวกับความพึงพอใจงานออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มที่มองความพึงพอใจว่าเกิดจากความต้องการของบุคคลที่ต้องการความสำเร็จของงาน และความต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น นักการศึกษา

ในกลุ่มนี้ ได้แก่ Maslow, A.H.; Herberg, F. และ Likert R. อาจเรียกกลุ่มนี้ว่าเป็นกลุ่มความต้องการด้านจิตวิทยา

2. กลุ่มที่มองความพึงพอใจว่าเกิดจากรูปแบบและการปฏิบัติของผู้นำที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา นักการศึกษาในกลุ่มนี้ ได้แก่ Blake R.R., Mouton J.S. และ Fiedler R.R.

3. กลุ่มที่มองความพึงพอใจจากผลตอบแทน เช่น รางวัล รายได้ เงินเดือน และผลตอบแทนอื่น ๆ กลุ่มนี้ ได้แก่ กลุ่มบริหารธุรกิจของมหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์ (Manchester Business School)

4. กลุ่มที่มองความพึงพอใจจากพฤติกรรมกรรมการบริหารงานขององค์กร กลุ่มนี้จัดได้ว่าเป็นกลุ่มอุดมการณ์ทางการจัดการ นักการศึกษาในกลุ่มนี้ ได้แก่ Crozier M. และ Coulter G.M.

5. กลุ่มที่มองความพึงพอใจจากเนื้อหาของตัวงานและการออกแบบงาน กลุ่มนี้ได้แนวคิดมาจากสถาบันทวิสตอค (Tavistock Institute) มหาวิทยาลัยลอนดอน

นอกจากนี้ยังมีหลักการหรือแนวคิดจากกลุ่มนักจิตวิทยามานุษยนิยม ซึ่งได้แก่ Maslow (1970, pp. 69–80) หลักการของมาสโลว์มีพื้นฐานอยู่บนความคิดที่ว่า การตอบสนองแรงขับเป็นหลักการเพียงอย่างเดียวที่มีความสำคัญที่สุดที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์ โดยเน้นในเรื่องลำดับขั้นของความต้องการ มาสโลว์เชื่อว่า มนุษย์มีแนวโน้มที่จะมีความต้องการในสิ่งใหม่ที่สูงขึ้น มาสโลว์แบ่งความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1. มนุษย์มีความต้องการ และความต้องการนี้มีอยู่เสมอ ไม่มีที่สิ้นสุด
2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เป็นแรงจูงใจสำหรับพฤติกรรมต่อไป ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่เป็นแรงจูงใจของพฤติกรรม
3. ความต้องการของมนุษย์มีความซ้ำซ้อนกัน กล่าวคือ บางครั้งความต้องการหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้วแต่ยังไม่สิ้นสุดก็เกิดความต้องการด้านอื่นขึ้นอีก
4. ความต้องการของมนุษย์มีลำดับชั้นความสำคัญ กล่าวคือ เมื่อความต้องการในระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการในระดับสูงกว่าก็จะเรียกร้องให้มีการตอบสนองต่อไป
5. ความต้องการเป็นตัวตนที่แท้จริงของตนเองของมนุษย์

จากระดับความต้องการพื้นฐานของมาสโลว์ดังกล่าว นักจิตวิทยาเรียก ความต้องการเหล่านั้นว่า Hierarchy of Needs ซึ่งแบ่งลำดับความต้องการพื้นฐานออกเป็น 5 ลำดับ ได้แก่

1. ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการ ในปัจจัย 4 ของมนุษย์ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย ปัจจัยเหล่านี้ เป็นความต้องการพื้นฐานลำดับแรก เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ของมนุษย์

2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs) มนุษย์มีความต้องการ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อันได้แก่ ความปลอดภัยในปัจจัย 4 เช่น ต้องการ อาหารที่สะอาดปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง เป็นต้น

3. ความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ (Belonging and Love needs) หลังจากที่มนุษย์ได้รับการตอบสนองใน 2 ข้อข้างต้นแล้ว มนุษย์จะเริ่มมองหา ความรักจากคนอื่น หรือจากสิ่งอื่น และต้องการที่จะเป็นเจ้าของสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย

4. ความต้องการการยอมรับนับถือ (Esteem needs) เป็นความต้องการ ที่สูงขึ้นอีกลำดับหนึ่ง มนุษย์ทุกคนมีความต้องการให้เป็นที่ยอมรับนับถือ หรือได้รับ การยกย่องให้เกียรติจากคนอื่น ไม่ต้องการการกดขี่ข่มเหงจากใคร

5. ความต้องการความเป็นตัวตนที่แท้จริงของตนเอง (Self-actualization needs) ความต้องการข้อนี้ นับเป็นลำดับสุดท้าย ซึ่งเป็นความต้องการ ที่เกิดขึ้นได้ค่อนข้างยาก เพราะต้องผ่านความต้องการในข้ออื่น ๆ มาก่อนและต้องมีความ เข้าใจชีวิตอย่างแท้จริง จึงจะสามารถค้นหาความเป็นตัวตนที่แท้จริงของตนเองได้

จากข้อมูลทีกล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าความพึงพอใจเป็นความรู้สึกที่สลับ ซับซ้อน จึงทำให้มีหลักการหรือแนวคิดหลากหลายกลุ่มแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมุมมอง ของแต่ละกลุ่ม เช่น มองจากการตอบสนองความต้องการ มองจากภาวะความเป็นผู้นำ ของผู้บริหาร มองจากเนื้อหาของตัวงาน และมองจากความต้องการทางด้านจิตวิทยา ที่เชื่อว่าการตอบสนองแรงขับเป็นหลักการสำคัญเพียงหนึ่งเดียวที่ทำให้มนุษย์แสดง พฤติกรรมออกมา และความ ต้องการของมนุษย์มีแนวโน้มที่จะไม่หยุดนิ่ง

3. การวัดความพึงพอใจ

ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกที่มีลักษณะเป็นนามธรรม การวัดความพึงพอใจ จึงวัดได้โดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรม และแบบสอบถาม บุญชม ศรีสะอาด (2545, หน้า 63-71) กล่าวว่าแบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถาม

จะต้องประกอบด้วย ข้อคำถามที่ต้องการให้กลุ่มตัวอย่างตอบ ซึ่งเป็นการถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริง ความคิดเห็น หรือความพึงพอใจ โดยทั่วไปแบบสอบถามควรมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นส่วนบทนำ ซึ่งควรจะประกอบด้วย คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีกระบวนถึง วัตถุประสงค์ในการให้ตอบแบบสอบถาม คำอธิบายเกี่ยวกับลักษณะของแบบสอบถาม วิธีการตอบแบบสอบถามพร้อมตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น ชื่อ นามสกุล เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา เป็นต้น

ส่วนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริง หรือความคิดเห็น หรือความพึงพอใจ เป็นส่วนที่สำคัญที่สุดเพราะจะเป็นข้อมูลที่จะนำไปสู่ผลสรุปของความพึงพอใจที่ต้องการวัด

สมนึก ภักดิ์ทิยธนี (2546, หน้า 41) กล่าวว่า การวัดความพึงพอใจโดยใช้แบบสอบถามประมาณค่า (Rating Scale) เป็นเครื่องมือที่นิยมใช้กันมาก โดยเฉพาะการเก็บรวบรวมข้อมูลทางสังคมศาสตร์ เพราะเป็นวิธีที่สะดวกและสามารถวัดได้อย่างกว้างขวาง เช่น ใช้ในการประเมินพฤติกรรม กิจกรรม ทักษะการเรียนรู้ ตลอดจนพฤติกรรมด้านจิตพิสัย เช่น ความพึงพอใจ เจตคติ ความสนใจ แรงจูงใจ เป็นต้น โดยคำถามจะเป็นตัวกระตุ้นหรือปลุกเร้าให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา

การสร้างแบบสอบถามเพื่อวัดความพึงพอใจสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามประมาณค่า (Rating Scale) โดยกำหนดเกณฑ์ประมาณค่าไว้ 5 ระดับ คือ 5, 4, 3, 2 และ 1 และกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง พึงพอใจในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง พึงพอใจในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง พึงพอใจในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง พึงพอใจในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง พึงพอใจในน้อยที่สุด

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ. 5 ปี) สาขาวิชาภาษาไทย

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ. 5 ปี) สาขาวิชาภาษาไทย ที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ซึ่งปรับปรุงให้สอดคล้องตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี) พ.ศ. 2554 ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีหลักการและเหตุผลที่มุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการประกอบวิชาชีพครูภาษาไทยได้อย่างสมบูรณ์ โดยเป้าประสงค์หลักเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านภาษาไทย เน้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียน ตลอดจนผลิตบัณฑิตให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความรู้ มีทักษะในกระบวนการจัดการ และมีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกความเป็นครู มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดี มีประเด็นที่ควรนำมากล่าวไว้พอเป็นสังเขป ดังนี้

1. รหัสและชื่อหลักสูตร

ภาษาไทย : หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

ภาษาอังกฤษ : Bachelor of Education Program in Thai

2. ชื่อปริญญาและสาขาวิชา

ชื่อเต็มภาษาไทย : ครุศาสตรบัณฑิต (ภาษาไทย)

ชื่อเต็มภาษาอังกฤษ : Bachelor of Education (Thai)

ชื่อย่อภาษาไทย : ค.บ. (ภาษาไทย)

ชื่อย่อภาษาอังกฤษ : B.Ed. (Thai)

3. จำนวนหน่วยกิตที่เรียนตลอดหลักสูตร

ไม่น้อยกว่า 165 หน่วยกิต

4. รูปแบบของหลักสูตร

4.1 รูปแบบ

หลักสูตรระดับปริญญาตรี หลักสูตร 5 ปี

4.2 ภาษาที่ใช้

ภาษาไทย

4.3 การรับเข้าศึกษา

รับนักศึกษาไทยและนักศึกษาต่างชาติที่สามารถใช้ภาษาไทย
ได้เป็นอย่างดี

4.4 ความร่วมมือกับสถาบันอื่น

4.5 การให้ปริญญาแก่ผู้สำเร็จการศึกษา

ให้ปริญญาเพียงสาขาวิชาเดียว

5. สถานภาพของหลักสูตรและการพิจารณาอนุมัติ/เห็นชอบหลักสูตร

5.1 เป็นหลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560 (ปรับปรุงจากหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2554)

5.2 สภาวิชาการเห็นชอบในการนำเสนอหลักสูตรต่อสภามหาวิทยาลัย
ในการประชุมครั้งที่ 1/2560 วันที่ 13 เดือนมกราคม พ.ศ. 2560

5.3 สภามหาวิทยาลัยอนุมัติหลักสูตรในการประชุมครั้งที่ 2/2560
วันที่ 23 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560

5.4 เปิดสอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 เป็นต้นไป

6. คำอธิบายรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยที่มุ่งพัฒนารูปแบบการสอนรายวิชา 21542211
การสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับครูภาษาไทย (Creative Writing Teaching for the Thai
Language Teachers) จำนวนหน่วยกิต 3(2-2-5) ซึ่งเป็นรายวิชาที่อยู่ในกลุ่มวิชาเอกเลือก
มีคำอธิบายรายวิชา ดังนี้

*ศึกษาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ฝึกปฏิบัติ
การเขียนเชิงสร้างสรรค์เพื่อใช้ประกอบการสอนภาษาไทย วิเคราะห์งานเขียนเชิงสร้างสรรค์
ในด้านภาษา คุณค่าและการนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนภาษาไทย*

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา 21542211 ทั้งในด้านเนื้อหา
และจำนวนชั่วโมงในการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน เพื่อนำไปสู่การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้
ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่า มีเนื้อหา/สาระที่หลักสูตรต้องการให้ผู้เรียนได้ศึกษาและเรียนรู้
จำแนกได้เป็น 2 ส่วนกว้าง ๆ คือ ส่วนที่เป็นองค์ความรู้ และส่วนที่ต้องการให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ
เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และสามารถสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบแผนได้ทั้งหมด 16 แผน แผนละ 4 ชั่วโมง (4 คาบ ๆ ละ 50 นาที)
ใช้สอนแผนละ 1 สัปดาห์ ดังนี้

- แผนที่ 1 ปฐมนิเทศ
- แผนที่ 2 การเขียนสร้างสรรค์งานเขียนประเภทการเขียนบรรยาย
- แผนที่ 3 การเขียนสร้างสรรค์งานเขียนประเภทการเขียนแบบพรรณนา
- แผนที่ 4 การเขียนสร้างสรรค์งานเขียนประเภทคำกล่าวรายงาน

และเปิดงาน

- แผนที่ 5 การเขียนสร้างสรรค์งานเขียนประเภทนิทาน
- แผนที่ 6 การเขียนสร้างสรรค์งานเขียนประเภทเรื่องสั้น
- แผนที่ 7 การเขียนสร้างสรรค์งานเขียนประเภทกลอนสุภาพ
- แผนที่ 8 การเขียนสร้างสรรค์งานเขียนประเภทกลอนคอกสร้อย
- แผนที่ 9 การเขียนสร้างสรรค์งานเขียนประเภทโคลงสี่สุภาพ
- แผนที่ 10 การเขียนสร้างสรรค์งานเขียนประเภทโคลงสองสุภาพ

และโคลงสามสุภาพ

- แผนที่ 11 การเขียนสร้างสรรค์งานเขียนประเภทกาพย์ยานี 11
- แผนที่ 12 การเขียนสร้างสรรค์งานเขียนประเภทกาพย์ฉบัง 16
- แผนที่ 13 การเขียนสร้างสรรค์งานเขียนประเภทร่ายสุภาพ
- แผนที่ 14 การเขียนสร้างสรรค์งานเขียนประเภทอินทริเชียรฉันท
- แผนที่ 15 การเขียนสร้างสรรค์งานเขียนประเภททนต์ดิกลฉันท
- แผนที่ 16 สรุบบทเรียน

รวมจำนวนชั่วโมงทั้งภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติตลอด 1 ภาคเรียน เท่ากับ
64 ชั่วโมง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า ได้มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาความรู้และความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ เช่น การใช้สมองเป็นฐาน และการสอนแบบซินเนคติกส์ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและใคร่ครวญนำมาเสนอไว้ ดังนี้

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการสอน

1.1 งานวิจัยในประเทศ

ฐิติยา เนตรวงษ์ (2554, หน้า 1-10) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบ การเรียนการสอนเพื่อสร้างชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา เทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิต จำนวน 67 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการเรียนร่วมสร้างชุมชน การเรียนรู้ออนไลน์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับนักศึกษา ปริญญาบัณฑิต มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การจัดการเรียนร่วม (2) เทคโนโลยี (3) ชุมชน (4) การดำเนินกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ และ (5) เครือข่ายชุมชน 2) นักศึกษาปริญญาบัณฑิตที่เรียนตามรูปแบบการเรียนร่วมที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นชุมชน การเรียนรู้ออนไลน์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์และผลสัมฤทธิ์ การเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างสูง และนักศึกษามีความคิดเห็นต่อรูปแบบการเรียนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ทำการประเมินรับรองรูปแบบ การเรียนร่วมมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการเรียนร่วมที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด

ดอกไม้ บัวคำภี (2554, หน้า 164) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบ การสอนภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเขียนสะกดคำและการอ่านโดยใช้ สมมองเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 โรงเรียนหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 77 คน ได้มาโดยการเลือก แบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของรูปแบบการสอนภาษาไทยเพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการเขียนสะกดคำและการอ่านโดยใช้สมมองเป็นฐาน มี 6 องค์ประกอบ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ชั้นบริหารสมมอง (Brain Gym) (2) ชั้นเร้าความสนใจและใส่ใจ (Attention) (3) ชั้นจัดประสบการณ์ (Experience) (4) ชั้นค้นหาความหมาย (Brain Seeks) (5) ชั้นฝึกปฏิบัติ (Practice) และ (6) สะท้อน การเรียนรู้ 2) รูปแบบการสอนภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเขียนสะกดคำ และการอ่านโดยใช้สมมองเป็นฐาน มีประสิทธิภาพ 87.09/85.20 3) รูปแบบการสอนภาษาไทย เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเขียนสะกดคำและการอ่านโดยใช้สมมองเป็นฐาน มีประสิทธิผล เท่ากับ 0.5938 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าหลังจากการเรียนรู้ร้อยละ 59.38 4) ผลการใช้รูปแบบการสอนภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเขียน

สะกดคำและการอ่านโดยใช้สมองเป็นฐาน ด้านความรู้ความเข้าใจ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนสะกดคำและการอ่านเพิ่มขึ้น ด้านความคิด ความรู้สึก นักเรียนมีความรู้สึกนึกคิดและคุณลักษณะนิสัย ได้แก่ ความสนใจ กระตือรือร้น ความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน สังคม และด้านพฤติกรรม นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน

ญาณี ไชยวงศา (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานและแนวคิดการช่วยเหลือเด็กในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา วัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ 1) พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานและแนวคิดการช่วยเหลือเด็กในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา 2) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานและแนวคิดการช่วยเหลือเด็กในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา มีวิธีการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ทฤษฎีหลักการแนวคิด และเอกสารที่เกี่ยวข้อง 2) พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนาแกผดุงราชกิจเจริญ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ปีการศึกษา 2556 ระดับชั้นละ 1 ห้องเรียน จำนวน 32, 32, 33 คน ตามลำดับ ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความสามารถในการอ่านภาษาไทยและแบบประเมินความสามารถในการเขียนภาษาไทย สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ ทดสอบความแตกต่างโดยใช้ t-test Dependent Samples ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานและแนวคิดการช่วยเหลือเด็กในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา มีองค์ประกอบ 5 ประการ คือ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นสร้างความสนใจ

และประสบการณ์ (2) ชั้นปฏิบัติการกิจกรรมการฟัง การดูและการพูด (3) ชั้นปฏิบัติการกิจกรรมการอ่านและการเขียน (4) ชั้นเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ความรู้ (5) ชั้นสะท้อนผลการเรียนรู้ และ 5) การวัดและประเมินผล 2) ผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานและแนวคิดการช่วยเหลือเด็กในการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา มีดังนี้ 1) รูปแบบการจัดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพแยกตามระดับชั้น ดังนี้ 1.1) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เท่ากับ 84.90/82.44 1.2) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เท่ากับ 81.74/81.63 1.3) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เท่ากับ 83.30/8.39 2) นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น มีความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 2.3) นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น มีความคงทนในการอ่านและการเขียนภาษาไทย

นันทนา ลีลาชัย (2556, หน้า 240-241) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยผสมผสานแนวคิดอภิปัญญาการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และชุมชนการเรียนรู้แบบร่วมงานในชั้นเรียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลของการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบ ดังนี้ (1) หลักการ (2) จุดมุ่งหมาย (3) เนื้อหา (4) กระบวนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นกำหนดเป้าหมายและวางแผนการอ่านร่วมกัน ขั้นที่ 2 ขั้นสร้างประสบการณ์และปรับบริบทในการเรียนรู้ ขั้นที่ 3 ขั้นตรวจสอบความเข้าใจในการอ่าน ขั้นที่ 4 ขั้นไตร่ตรองสะท้อนประสบการณ์การเรียนรู้ ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล การเรียนรู้ ขั้นที่ 6 ขั้นทบทวน และบันทึกการถ่ายโอนการเรียนรู้ และ (5) การวัดและประเมินผล 2) ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนฯ พบว่า 2.1) นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ ร้อยละ 75 2.2) นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2.3) นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีความสามารถด้านอภิปัญญาสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอน

แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2.4) นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีความสามารถในการถ่ายโอนการเรียนรู้อยู่ในระดับสูงมาก และ 2.5) นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มอยู่ในระดับมากที่สุด

นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกต พฤติกรรมการเรียนรู้และแบบบันทึกความคิดเห็นในการเรียนรู้ของนักเรียนในกลุ่มทดลอง แสดงให้เห็นว่าการเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตัดสินและประเมินค่าบทอ่าน รู้จักวางแผนตรวจสอบ กำกับ การคิด ประเมินตนเองได้ สามารถเชื่อมโยงสิ่งเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และยังช่วยพัฒนา พฤติกรรมการทำงานให้ปฏิบัติตามกฎกติกาของกลุ่ม มีการตั้งเป้าหมายในการทำงาน รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง และให้ความช่วยเหลือกันในการทำงาน

วัชระ ป้านภูมิ (2557, หน้า 6) ได้พัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ การเล่นเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย มีการวิจัย 3 ระยะ คือ 1) ศึกษาเอกสารและบริบทในการจัดประสบการณ์ 2) พัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ การเล่น 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์การเล่น ได้รูปแบบการจัด ประสบการณ์การเล่นเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย หลักการตอบสนอง ระบบสนับสนุน และมีขั้นตอนการจัดประสบการณ์ 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเตรียมความพร้อม 2) ขั้นจัดประสบการณ์ 3) ขั้นสรุปและประเมินผล ซึ่งมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 81.07/80.87 และมีค่าประสิทธิผล เท่ากับ 0.6229 ผลการประเมินคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยโดยรวมและรายด้าน ครั้งที่ 1 โดยใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ การเล่นสูงกว่าก่อนจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยโดยรวมและรายด้าน ครั้งที่ 2 โดยใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ การเล่นสูงกว่าการจัดประสบการณ์ปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และครูผู้สอน เห็นด้วยกับการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์การเล่นเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่ พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับมากที่สุด

ปรีชมน กาลพัฒน์ (2558, หน้า 5) ได้พัฒนารูปแบบการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางภาษาแบบองค์รวม ด้วยการสร้างและ ทดลองใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะทางภาษาสำหรับ เด็กปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง

ทักษะทางภาษาแบบองค์รวม มีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ขั้นตอนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 4) การวัดและประเมินผล โดยมีขั้นตอนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นสร้างความสนใจ 2) ขั้นเผชิญปัญหา 3) ขั้นลงมือปฏิบัติ 4) ขั้นแลกเปลี่ยนและสรุปความรู้ และ 5) ขั้นประยุกต์ใช้และประเมินผล ส่วนผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก การศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ พบว่า 1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีทักษะทางภาษาทั้งองค์รวมและรายด้านเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามรูปแบบ มีความพึงพอใจต่อประสบการณ์การเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ความคิดเห็นของครูปฐมวัยที่มีต่อรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยรวมมีความเห็นว่าเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

อวยพร ออลละมาลี (2559) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบ การจัดประสบการณ์เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย และพหุสัมพันธ์ การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย และพหุสัมพันธ์ 2) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ โดยเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ระหว่างช่วงเวลาของการวัดความคิดสร้างสรรค์ที่แตกต่างกัน เปรียบเทียบทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นระหว่างช่วงเวลาของการวัดทักษะทางสังคมที่แตกต่างกัน เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม จำแนกตามช่วงเวลาของการวัดความคิดสร้างสรรค์ที่แตกต่างกัน เปรียบเทียบทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม จำแนกตามช่วงเวลาของการวัดทักษะทางสังคมที่แตกต่างกัน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ดำเนินการวิจัยในลักษณะการวิจัยและพัฒนา มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

2) การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ 3) การทดลองใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ และ 4) การประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการจัดประสบการณ์ ผลการวิจัยพบว่า

1) รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่พัฒนาขึ้น มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสำคัญและความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน หลักการ วัตถุประสงค์ สารการเรียนรู้ กระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โดยมีขั้นตอนของกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5P) คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นกำหนดโครงการ ขั้นวางแผนดำเนินการ ขั้นปฏิบัติ และขั้นสรุป 2) ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ พบว่า 2.1) คะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองก่อนจัดประสบการณ์ ระหว่างจัดประสบการณ์ หลังจัดประสบการณ์ และติดตามผลการจัดประสบการณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์แต่ละช่วงเวลาของการวัดมีค่าสูงขึ้นตามลำดับ 2.2) คะแนนเฉลี่ยทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองก่อนจัดประสบการณ์ ระหว่างจัดประสบการณ์ หลังจัดประสบการณ์ และติดตามผลการจัดประสบการณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคะแนนเฉลี่ยทักษะทางสังคมแต่ละช่วงเวลาของการวัดมีค่าสูงขึ้นตามลำดับ 2.3) คะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนจัดประสบการณ์ ไม่แตกต่างกัน ส่วนคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ระหว่างจัดประสบการณ์ หลังจัดประสบการณ์ ติดตามผลการจัดประสบการณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มควบคุม 2.4) คะแนนเฉลี่ยทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนจัดประสบการณ์ไม่แตกต่างกัน ส่วนคะแนนเฉลี่ยทักษะทางสังคมระหว่างจัดประสบการณ์ หลังจัดประสบการณ์ และติดตามผลการจัดประสบการณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทักษะทางสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุม 3) เด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบการจัดประสบการณ์เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย และพหุสัมผัส อยู่ในระดับมาก

1.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Rusinko Judith E. (2011, Abstract) ได้ศึกษารูปแบบทางทฤษฎีการนำเสนอการเรียนรู้การใช้ความรู้การเรียนรู้การเรียนการสอนภาษา multisensory การเรียนการสอนภาษาที่มีโครงสร้าง multisensory ใช้การบูรณาการของความรู้ลึก จินตภาพ

การได้ยิน และการเคลื่อนไหว/สัมผัสพร้อมกัน เพื่อที่จะสอนให้อ่านออกเขียนได้ สำหรับการเรียนการสอนภาษา multisensory มีโครงสร้างความแข็งแรง การเรียนการสอนภาษา multisensory ที่มีโครงสร้างรวมถึงทักษะการใช้ประสาทสัมผัสหลาย ๆ อย่าง ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาสมองให้อ่านและเขียน และวิธีการพัฒนาสมองแตกต่างกันไป ส่วนใหญ่เน้นองค์ประกอบภาพ และการได้ยิน การใช้กิริยาการเคลื่อนไหวที่เป็นประโยชน์ สำหรับผู้เรียนที่ขาดดุล ขาดพื้นฐานมีความยากลำบากในการอ่าน การใช้กิริยา การเคลื่อนไหว จะช่วยให้ผู้เรียนที่ขาดดุลได้รับประโยชน์รวดเร็วขึ้น

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน

2.1 งานวิจัยในประเทศ

รุ่งโรจน์ พงศ์กิจวิฑูร (2554) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน รายวิชา การผลิตและนำเสนอ มัลติมีเดียเพื่อการศึกษาสำหรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน รายวิชาการผลิตและนำเสนอ มัลติมีเดียเพื่อการศึกษาสำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา รวมถึงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ และความพึงพอใจของนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาครั้งนี้เป็นการทดลองแบบสุ่ม มีกลุ่มเปรียบเทียบแบบไขว้กัน ทำการศึกษาและเก็บข้อมูลจากนักศึกษาที่ลงทะเบียน รายวิชาการผลิตและนำเสนอ มัลติมีเดียเพื่อการศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา และยินดีเข้าร่วมทดลอง จำนวน 89 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 จำนวน 45 คน เรียนด้วยวิธีปกติก่อน แล้วจึงเรียนด้วยบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ และกลุ่มที่ 2 จำนวน 44 คน เรียนด้วยบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ก่อน แล้วจึงเรียนด้วยวิธีปกติ ผลการวิจัยพบว่า 1) บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 82.81/80.95 2) ในการทดลองช่วงที่ 1 และช่วงที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มที่เรียนด้วยบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลสัมฤทธิ์ในภาพรวมของกลุ่มที่เรียนด้วยบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ($\bar{X} = 13.08$, S.D. = 3.63) สูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีปกติ ($\bar{X} = 10.67$, S.D. = 2.59) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4X คะแนน

ความพึงพอใจในภาพรวมของกลุ่มที่เรียนด้วยบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ($\bar{X} = 6.12$, S.D. = 0.88) สูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีปกติ ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.81) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อังสนา ศรีสวนแดง (2555) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่องโจทย์ปัญหาหระคนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ร่วมกับเทคนิค KWDL โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่องโจทย์ปัญหาหระคนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ร่วมกับเทคนิค KWDL 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ร่วมกับเทคนิค KWDL กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิค KWDL 2) แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้เรื่อง โจทย์ปัญหาหระคน 3) แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ สมองเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิค KWDL การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t-test แบบ dependent) ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเรียนรู้เรื่องโจทย์ปัญหาหระคนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิค KWDL แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และ 2) นักเรียนพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องโจทย์ปัญหาหระคนโดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWDL ในระดับมาก

ฉวีวรรณ สีสม (2555) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการ การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานในหน่วยการเรียนรู้วิชาเคมีทั่วไปสำหรับนักศึกษาสถาบัน การพลศึกษา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาเคมี โดยใช้สมองเป็นฐาน (BRAISE Model) สำหรับนักศึกษาสถาบันการพลศึกษาและศึกษา ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาและความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เนื้อหาเคมี ที่ใช้ในการศึกษานี้ ประกอบด้วย 2 เรื่อง คือ ปฏิกิริยาเคมีและเคมีอาหาร โดยใช้นักศึกษา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา ชั้นปีที่ 1 คณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ สถาบัน การพลศึกษา วิทยาเขตมหาสารคาม ปีการศึกษา 2554 จำนวน 40 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ซึ่งได้มาจากการเลือกอย่างเจาะจงจากประชากร จำนวน 900 คน ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดสองครั้ง (One Group Pretest-Posttest Design) เวลาในการทดลองจำนวน 24 ชั่วโมง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน เปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียนด้วยการทดสอบค่าทีชนิด t-test for dependent samples ผลการวิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BRAISE Model) ที่เหมาะสมประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ชั้นบริหารสมอง (Brain-Gym) 2) ชั้นกระตุ้นสมอง (Rouse) 3) ชั้นจัดประสบการณ์ (Accessing to information) 4) ชั้นฝึกประสบการณ์ (Implementation) 5) ชั้นสรุปประสบการณ์ (Summary) และ 6) ชั้นขยายความรู้ (Extension) ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน พบว่า นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 และสูงกว่าคะแนนจุดตัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ นักศึกษามีจิตวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าคะแนนจุดตัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งมีคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานอยู่ในระดับมาก

อดิพันธ์ ประสิทธิ์ (2559) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบแผนการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีความมุ่งหมายเฉพาะเพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐาน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐานเท่ากับ 1.00 และ 0.60 และ 2) ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2 ห้องเรียน เป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้อง จำนวน 40 คน และกลุ่มควบคุม 1 ห้อง จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐาน และ 2) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านเจตคติ ด้านทักษะปฏิบัติ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และด้านสมรรถภาพทางกายวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 1) แผนการจัด การเรียนรู้ 9 แผน และการสอนพลศึกษา 5 ขั้นตอน ได้แก่ ชั้นเตรียม ชั้นสอนชั้นฝึกปฏิบัติ ชั้นนำไปใช้

และขั้นสรุป และ 2) หลักการจัดการเรียนรู้ที่ใช้สมองเป็นฐานตามแนวคิดทฤษฎีพหุปัญญา 12 ประการ ได้แก่ 1) สมองทำงานหลายหน้าที่พร้อมกันและรวดเร็ว 2) การเรียนรู้เกี่ยวข้องกับการทำงานของร่างกาย 3) การค้นหาความหมายเป็นการทำงานของสมองที่เป็นทักษะส่วนตัว 4) สมองถูกออกแบบมาเพื่อรับรู้และสร้างรูปแบบการเรียนรู้ 5) อารมณ์เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างรูปแบบ 6) สมองซีกซ้ายและขวาทำงานเกี่ยวข้องกัน 7) ความตั้งใจจากภายในมีความสัมพันธ์สูงต่อการเลือกตอบสนอง 8) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้โดยความตั้งใจและจิตใต้สำนึก 9) ความจำของมนุษย์เกิดจากการทำซ้ำและการเชื่อมโยง 10) การเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมสามารถพัฒนาสมองได้ 11) การเรียนรู้ได้ดีเกิดจากกิจกรรมที่ทำท่าย และ 12) สมองของแต่ละคนจะมีลักษณะเฉพาะตัว ผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ผลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนภายในกลุ่ม พบว่า กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนแตกต่างกับก่อนเรียนในด้านความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพทางกายด้านความเร็วพลัง และความอ่อนตัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างกลุ่ม พบว่ากลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 7 ด้าน และสมรรถภาพทางกายด้านความเร็วและความอ่อนตัวแตกต่างกับกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จिरารัตน์ บุญสงค์ (2559) ได้ทำวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน 2) เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 โรงเรียนกอบกุลวิทยาคม อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 32 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน จำนวน 8 แผน 16 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา มีค่าความเชื่อมั่น 0.78 และ 3) แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ มีค่าความเชื่อมั่น .61 ใช้แบบแผนการทดลองแบบทดสอบก่อนและหลังแบบกลุ่มเดียว (One Group Pre-test Post-test)

สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และ One-Way MANOVA ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานมีความคิดสร้างสรรค์หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีคะแนนสะสมวิชาสังคมศึกษาระดับสูง ปานกลาง และต่ำ หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แรกขวัญ นามสว่าง (2560) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่านชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 การวิจัยและการพัฒนาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร) ฝ่ายประถมศึกษาซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practice) เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำรูปแบบ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบกับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ระดับประถมศึกษาปีที่ 2-3 โรงเรียนอนุบาลรัตนบุรี ปีการศึกษา 2558 โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 คน 4) เพื่อประเมินผลรูปแบบกับกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 14 คน เครื่องมือการวิจัย คือ 1) การสังเกตและจดบันทึก 2) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง 3) แผนการจัดการศึกษาและแผนการสอนเฉพาะบุคคล 4) แบบฝึกทักษะการอ่านคำศัพท์ภาษาอังกฤษ 4 ชุด สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบที่ใช้เปรียบเทียบลำดับพหุคูณวิลคอกซัน ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัญหาพบว่า ผู้บริหารมีภาระงานค่อนข้างมากให้ความสำคัญกับการศึกษาพิเศษน้อย อีกทั้งให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนน้อย ภาระงานส่วนใหญ่อยู่ที่ครูการศึกษาพิเศษ ครูผู้สอนขาดทักษะในการจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ นักเรียนไม่มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน ผู้ปกครองไม่ให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้และดูแล

เอาใจใส่ลูกหลาน และด้านบริบทภายในห้องเรียนไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ สำหรับความต้องการพบว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรมอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนเงินงบประมาณในการจัดซื้อสื่ออุปกรณ์ให้มีความเหมาะสมและเพียงพอ มีนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ ครูผู้สอนศึกษาวิธีการจัดการกิจกรรมสอนภาษาอังกฤษและการวัดและประเมินผลที่ถูกต้อง นักเรียนต้องมีเจตคติที่ดีในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ผู้ปกครองต้องดูแลใส่ใจบุตรหลานเรื่องความเป็นอยู่และการเรียนรู้ ขณะอยู่ที่บ้าน บริบทห้องเรียนจัดให้เหมาะกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้โดยเฉพาะ 2) รูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 ชั้น ดังนี้ ชั้นที่ 1) ขั้นอุ่นเครื่องตึงความสนใจ (Attention) ด้วยการขยับกายขยายสมอง (Brain-Gym) ชั้นที่ 2) ขั้นนำเสนอความรู้ (Presentation) ชั้นที่ 3) ขั้นลงมือเรียนรู้ (Learning-Practice) ชั้นที่ 4) ขั้นสรุปความรู้และบูรณาการเพื่อนำไปใช้ (Summary-Apply) ชั้นที่ 5) ชั้นประเมินผล (Evaluation) ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.72 ความสามารถในการอ่านออกเสียงคำ และการเข้าใจความหมายของคำ หลังเรียนสูงกว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อีกทั้งส่งผลให้มีความคงทนจดจำคำศัพท์ในด้านการอ่านและแปลความหมายหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สมองเป็นฐานผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.60

2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Daman (2006, Online) ได้ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-based Learning: BBL) โดยการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแรงจูงใจของผู้เรียน ระหว่างการใช้รูปแบบการสอนแบบ BBL กับการสอนที่ยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (Teacher-centered) กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เรียนในระดับชั้นเกรด 6 จากโรงเรียน Turdu 100th year Primary School ในรายวิชาสังคมศึกษา จำนวน 113 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Sampling) แล้วจัดแบ่งเป็นกลุ่มทดลองโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดสมองเป็นฐาน (BBL) จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องละ 39 คน และ 38 คน และจัดเป็นกลุ่มควบคุมที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง

อีก 1 ห้องเรียน จำนวน 36 คน ผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนตามแนวคิดสมองเป็นฐานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนแบบยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลางอย่างมีนัยสำคัญ และผู้เรียนรู้สึกมีความสุข มีความคิดเชิงบวก ในการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน

Selma (2007, Abstract) ได้ทำการศึกษาโดยใช้การระดมสมอง ในการสอนชั้นเตรียมการเขียนแก่นักเรียนเกรดสาม ใช้เวลาในการศึกษา 12 วัน กลุ่มทดลอง ประกอบด้วย นักเรียนชาย หญิง อย่างละ 15 คน ในกลุ่มนี้ได้รับการสอน โดยใช้ศิลปะการอธิบาย ประกอบภาพ และการคิดออกเสียง ส่วนกลุ่มควบคุม ประกอบด้วย นักเรียนชาย หญิง อย่าง 15 คน เช่นเดียวกัน กลุ่มควบคุมนี้ได้รับการสอนโดยใช้มาตรฐาน กระบวนการเขียนที่ประกอบด้วยการระดมสมอง การเขียนแผนที่ และแผนผัง แสดงความคิด และการปะติดปะต่อของเรื่องสำหรับชั้นเตรียมเขียน ซึ่งทั้งสองกลุ่มได้รับบทเรียนสำหรับการฝึกเหมือน ๆ กัน โดยการกำหนดหัวข้อเรื่องให้ เช่น สุนัขหายไปใน (The lost dog) อัตชีวประวัติ (Autobiography) วันหยุดสุดสัปดาห์ (Holiday weekend) เมื่อฉันโตขึ้น (When I grow up) เป็นต้น ผลการศึกษาพบว่า เด็กผู้หญิงสามารถใช้เหตุผลในการเขียนได้ดีกว่า เด็กผู้ชาย ในขณะที่เด็กผู้ชายสามารถกระจายความคิดได้มากกว่า การศึกษายังพบอีกว่า กลุ่มทดลองสามารถใช้เหตุผลในการเขียนได้ดีกว่า ส่วนกลุ่มควบคุมสามารถกระจาย และสร้างแนวคิดได้หลากหลายกว่า ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่า ผลของการศึกษาครั้งนี้ มีความใกล้เคียงกันของทั้งสองกลุ่ม นั่นก็คือ ในชั้นเตรียมการเขียนนั้น นักเรียนสามารถใช้เหตุผลและกระจายความคิดได้อย่างหลากหลาย

Ozden and Gultekin (2008, pp. 1-17) ได้ศึกษาผลของการใช้รูปแบบ การเรียนการสอนตามแนวคิดสมองเป็นฐานด้วยการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการเรียนของผู้เรียน เกรด 5 ปีการศึกษา 2004-2005 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 22 คน จากโรงเรียน Kutahya Abdurrahman Pasa Primary School ในรายวิชา วิทยาศาสตร์ โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดสมอง เป็นฐาน ที่มีกระบวนการเรียนการสอน 3 ขั้นตอน คือ ชั้นเรียนรู้อย่างมุ่งมั่น (Orchestrated Immersion) ชั้นเรียนรู้อย่างผ่อนคลาย (Relaxed Alertness) และชั้นเรียนรู้อย่างตื่นตัว (Active Processing) และห้องควบคุมที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบปกติ ใช้เวลา ในการทดลอง 18 ชั่วโมง และทดสอบความคงทนในการเรียนรู้หลังจากการทดลอง 3 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียนที่เรียนตามแนวคิดโดยใช้สมองเป็นฐาน

มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดกลวิธีชินเนตติคส์

3.1 งานวิจัยในประเทศ

จริยา แก้วศรีนวม (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรม การเรียนการสอนตามรูปแบบการสอนแบบชินเนตติคส์ เพื่อพัฒนาความสามารถ ในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า

1) ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยตามรูปแบบการเรียน การสอนแบบชินเนตติคส์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.13/82.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ ที่ตั้งไว้ที่ 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียน ด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยตามรูปแบบการเรียนการสอน แบบชินเนตติคส์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ที่พัฒนาขึ้นสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ภาษาไทยตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบชินเนตติคส์ เพื่อพัฒนาความสามารถ ในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนด้วยแผนการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบชินเนตติคส์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ที่พัฒนาขึ้นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

จิรวัดณ์ วัฒนาพงษ์ศิริ (2559) ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคชินเนตติคส์ร่วมกับแรงเสริมทางสังคมด้วยสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อพัฒนาทักษะ การสื่อความหมายด้วยภาพถ่ายของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยเทคนิคชินเนตติคส์ร่วมกับแรงเสริมทางสังคมด้วยสื่อ สังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อความหมายด้วยภาพถ่ายของนักศึกษาปริญญาตรี และ

2) เปรียบเทียบคะแนนสื่อความหมายด้วยภาพถ่ายก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือนิสิตระดับปริญญาบัณฑิตที่ลงทะเบียนเรียนวิชาถ่ายภาพเบื้องต้น ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2558 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 12 คน ผลวิจัยพบว่า

1) รูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ เทคนิคชินเนตติคส์

สื่อการเรียนรู้ แรงเสริมทางสังคม อุปกรณ์การถ่ายภาพ และเครื่องมือการค้นคว้า ขั้นตอนการเรียนรู้มี 6 ขั้นตอน คือ ความรู้พื้นฐานด้านองค์ประกอบศิลป์ ชั้นวิเคราะห์ ชั้นขยายความ ชั้นปฏิบัติ และชั้นกระจายผลงาน 2) คะแนนสื่อความหมายด้วยภาพถ่ายของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ปริยากร ธนาภาวราโชติ (2560) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในงานทัศนศิลป์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในงานทัศนศิลป์ 2) ส่งเสริมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ในงานทัศนศิลป์ของนักเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์ และ 3) ศึกษาความพึงพอใจทางทัศนศิลป์ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสตรีวิทยา 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 ที่เรียนวิชาทัศนศิลป์ จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์ 2) แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์มีประสิทธิภาพเท่ากับ 93.54/80.00 2) นักเรียนมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ในงานทัศนศิลป์ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จากแบบทดสอบมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 และไม่ผ่านเกณฑ์ 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และผลงานศิลปะผ่านเกณฑ์ทุกคน ร้อยละ 100 3) นักเรียนมีความพึงพอใจในงานทัศนศิลป์โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.50)

จงกล วจนะเสถียร (2560) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์ และหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์ 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตลอออุทิศมหาวิทยาลัยสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 มีจำนวน

2 ห้อง จำนวนนักเรียน 71 คน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม จากนั้นสุ่มจับฉลากได้ห้อง ป.3/1 มีจำนวนนักเรียน 36 คน ใช้เวลาในการทดลอง 3 สัปดาห์ โดยสอนสัปดาห์ละ 3 คาบ คาบเรียนละ 50 นาที รวมทั้งสิ้น 9 คาบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์ จำนวน 3 แผน แบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นข้อสอบแบบอัตนัยจำนวน 2 ข้อที่เป็นคู่ขนานกัน และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสถิติทดสอบทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent) ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) ความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 2.54 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ระดับ 0.17

ปรียา สมพีช (2560) ได้ศึกษาผลการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้เทคนิคซินเนคติกส์ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนและศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนการสอนแบบผสมผสาน โดยใช้การเรียนรู้ร่วมกันและเทคนิคซินเนคติกส์ ของนักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา เป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาสื่อประชาสัมพันธ์ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 1 หมู่เรียน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ 2) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียน และ 3) เว็บไซต์สำหรับการเรียนการสอน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้เรียนที่เรียนด้วยการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้การเรียนรู้ร่วมกันและเทคนิคซินเนคติกส์ ในรายวิชาสื่อประชาสัมพันธ์ มีระดับความคิดสร้างสรรค์ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ความละเอียดลออ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดริเริ่ม และความคิดยืดหยุ่น ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 2) ระดับความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนรายบุคคล พบว่า ผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ด้านความคิดละเอียดลออ คิดเป็นร้อยละ 52.17 ด้านความคิดคล่องแคล่ว คิดเป็นร้อยละ 100 ด้านความคิดริเริ่ม คิดเป็นร้อยละ 95.65 และด้านความคิดยืดหยุ่น

คิดเป็นร้อยละ 86.96 และ 3) ผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมากต่อการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้การเรียนรู้ร่วมกันและเทคนิคซินเนคติกส์

นิติพร ประสบพิชัย (2560) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เรื่ององค์ประกอบศิลป์ตามรูปแบบการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานด้วยเทคนิคซินเนคติกส์ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เรื่ององค์ประกอบศิลป์ ตามรูปแบบการเรียนรู้แบบเบรนเบสต์ ด้วยเทคนิคซินเนคติกส์ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 2) เปรียบเทียบผลต่างของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อน และหลังเรียนของกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลอง 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนาครประสิทธิ์ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้เรื่ององค์ประกอบศิลป์ ตามรูปแบบการเรียนรู้แบบเบรนเบสต์ด้วยเทคนิคซินเนคติกส์ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของทอแรนซ์ แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์จากผลงานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่ององค์ประกอบศิลป์ จากผลงานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพ E_1/E_2 ของแผนการจัดการเรียนรู้ เท่ากับ 78.87/96.03 จากเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 70/70 2) ผลการเปรียบเทียบผลต่างของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียน และหลังเรียนตามการประเมินด้วยแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของทอแรนซ์ และการประเมินด้วยแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์จากชิ้นงานสอดคล้องกัน พบว่า กลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง มีผลต่างของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง พบว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Kleiner (1991, p. 92) ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการฝึกใช้การสอนแบบซินเนคติกส์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับ 4 และระดับ 5 จำนวน 58 คน ผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ของการเรียนของทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน แต่กลุ่มทดลองที่ใช้การสอนแบบซินเนคติกส์

ในการเรียนเนื้อหา สามารถอธิบายมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ได้ดีกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนตามคู่มือครู

Hart (1994, Abstract) ได้ศึกษาการแก้ปัญหาที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving) และใช้การเปรียบเทียบที่ไกลตัว (Remote Analogs) ด้วยวิธีซินเนคติกส์ โดยทดลองสอนกับผู้ใหญ่ (Adult Students) จำนวน 4 กลุ่ม โดยใช้วิธีแก้ปัญหา และใช้วิธีซินเนคติกส์ ผลการศึกษาพบว่า การเรียนแบบใช้การแก้ปัญหานั้นจะเกิดผลดีหากใช้วิธีซินเนคติกส์

Meador (1994, Abstract) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของการฝึกแบบซินเนคติกส์ที่มีต่อความสามารถของนักเรียนอนุบาล ในการศึกษาใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 107 คน การศึกษาจะพัฒนาทางด้านความคิดสร้างสรรค์ การรับรู้ตนเองและทักษะทางด้านภาษา ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์

4.1 งานวิจัยในประเทศ

สมพร ตอยยีปี (2554) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์วิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์เทเรซา หนองจอก กรุงเทพฯ การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์วิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์เทเรซา หนองจอก กรุงเทพฯ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์เทเรซา หนองจอก กรุงเทพฯ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 1 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียน 44 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ใช้ระยะเวลาในการทดลอง 16 คาบ คาบละ 50 นาที ดำเนินการทดลองโดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ Randomized One Group Pretest-Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบฝึกการเขียนเชิงสร้างสรรค์วิชาภาษาไทย และแบบทดสอบวัดความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าทดสอบทางสถิติ t-test Dependent Samples ผลการวิจัย พบว่า 1) แบบฝึกทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์วิชาภาษาไทยมีประสิทธิภาพ 82.09/82.58 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์วิชาภาษาไทย

มีความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อาจิยา หลิมกุล (2556) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่จัดการเรียนการสอนตามรูปแบบซินเนคติกส์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา THA 1303 การพัฒนาทักษะทางการเขียน (Writing Skills Development) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด จำนวน 40 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ใช้เวลาในการทดลอง 7 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 คาบ คาบละ 50 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดการเรียนการสอนตามรูปแบบซินเนคติกส์ แบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบซินเนคติกส์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสถิติทดสอบที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent) และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่จัดการเรียนการสอนตามรูปแบบซินเนคติกส์ก่อนเรียนและความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียน เมื่อตรวจสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) พบว่าความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พิจารณาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์บนเชิงคดี พบว่า นักศึกษามีความสามารถในการเขียนนิทานมากที่สุด และมีความสามารถด้านการเชื่อมโยงความคิดมากที่สุด และ 2) ความคิดเห็นของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีต่อการเรียนการสอนตามรูปแบบซินเนคติกส์ โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน เห็นด้วยมาก

จริยา แก้วศรีนวม (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบซินเนคติกส์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.13/82.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ที่ 80/80 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียน

ด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบซินเนคติกส์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบซินเนคติกส์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบซินเนคติกส์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ที่พัฒนาขึ้นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

เพชรรัตน์ ยุรี (2557) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 โรงเรียนวัดแสงดำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 32 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้การเขียนเชิงสร้างสรรค์ที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC 2) แบบทดสอบความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ และ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC สูงกว่าก่อนจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC โดยภาพรวมพบว่า นักเรียนเห็นด้วยในระดับมาก

ทศพล ชาวอุทัย (2559) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาและหาคุณภาพของรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบางขุนเทียนศึกษา เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 40 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ใช้เวลาในการทดลอง 14 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ และแบบวัดความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest-Posttest และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ t-test (Dependent Samples) ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่พัฒนาขึ้นจากรูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปา และรูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 กระตุ้นจินตนาการและสร้างบรรยากาศ ขั้นที่ 2 จัดประสบการณ์แบบหลากหลาย ขั้นที่ 3 สร้างความรู้ความเข้าใจ ขั้นที่ 4 เขียนฉบับร่าง และแลกเปลี่ยนความคิด และขั้นที่ 5 แก้ไขปรับปรุงและนำเสนอผลงาน โดยผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่า รูปแบบการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 2) ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Keyes (2006, อ้างถึงใน จงกล วจนะเสถียร, 2559, หน้า 41-42) ได้ศึกษาเปรียบเทียบมุมมองหลายมิติในวรรณคดีและการเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้รูปแบบซินเนคติคส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในห้องเรียนที่เรียนศิลปะการใช้ภาษาอังกฤษ

ใช้รูปแบบชินเนตติคส์วิเคราะห์วรรณคดีและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์เปรียบเทียบจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคลเขียนเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบการบรรยาย การเล่าเรื่อง โดยมุ่งเน้นการคิดเชิงอุปมาที่แปลกใหม่ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนและครูมีทัศนคติที่ดีต่อรูปแบบชินเนตติคส์ เป็นกลยุทธ์ในการคิด การอุปมาส่งผลต่อความก้าวหน้าในการเรียนการสอน โดยเฉพาะห้องเรียนที่เรียนศิลปะการใช้ภาษาอังกฤษ และกระตุ้นให้ครูตระหนักถึงการสร้างความรู้ใหม่จากบริบทของการเล่าเรื่อง คำนึงถึงการสร้างสิ่งใหม่กับถ้อยคำเดิม การแข่งขันประสบการณ์ สามารถนำไปพัฒนาด้านวิชาชีพ และเป็นแนวทางให้ครูนำไปวิเคราะห์เนื้อหา พัฒนาการเรียนการสอน และผู้ผลิตหลักสูตรสามารถนำไปวิเคราะห์เพื่อพัฒนาหลักสูตรได้

Harris (2008) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการสอนเรื่อง การเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับวัยรุ่นขึ้นที่สถาบันประวัติศาสตร์โรเมสัน ซึ่งตั้งอยู่ในตัวเมืองฝั่งตะวันตกของเมืองฟิลาเดลเฟีย มลรัฐเพนซิลเวเนีย โดยเริ่มจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในสถาบันที่ไนโรเทอร์ แบบเข้มข้นเป็นเวลา 5 วัน ในช่วงฤดูร้อน และจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการจำนวน 10 วัน ในทุกวันเสาร์ ของฤดูใบไม้ร่วง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของวัยรุ่น ด้วยการจัดหาวิธีการและแบบฝึกหัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น การศึกษาครั้งนี้ได้นำไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์แล้วทำแบบสอบถามตามหลักจิตวิทยาว่า การพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์เป็นเรื่องภายในของแต่ละบุคคลหรือไม่ จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้สถาบันที่ไนโรเทอร์ ได้วิธีการต่าง ๆ ที่นำมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเขียนเชิงสร้างสรรค์ได้ดียิ่งขึ้น

Mayers (2015) ได้ศึกษาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ใช้การเขียนเชิงสร้างสรรค์ร่วมในการเรียนการสอน พบว่า มีความเสี่ยงบางประการที่ปรากฏเด่นชัด เพราะการเขียนเชิงสร้างสรรค์จะเป็นการเขียนที่หยิบยกเอาประเด็นที่มีความคาบเกี่ยวกับเรื่องบางเรื่องมาเขียน และการเขียนเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นงานเขียนเชิงวิชาการจำเป็นต้องการตรวจสอบก่อนตีพิมพ์ในวารสารทุกครั้งโดยบรรณาธิการ บางครั้งงานเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาในวิทยาลัยก็ไม่สามารถแยกแยะอารมณ์ส่วนตัว ฉะนั้นบางครั้งการเขียนเชิงสร้างสรรค์จึงไม่สามารถทำให้ผู้อ่านเห็นภาพที่แท้จริงได้

Sewell (2017) ได้ศึกษาการเขียนเชิงสร้างสรรค์กับการปฏิสัมพันธ์ภายในสังคม ภาษาเป็นสมบัติของสังคม และภาษาที่ใช้ในสังคมก็มีใช้เป็นเพียงการสื่อสารกันแค่คนสอง คนเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงความรู้สึกของผู้อื่นด้วย การเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างสรรค์การปฏิสัมพันธ์ภายในของสังคม สร้างภาพแห่งความรู้สึกไปกับผู้อ่านและคนในสังคม แลกเปลี่ยนความคิด และสะท้อนงานเขียนที่ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพได้

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน แนวคิดกลวิธีซินเนคติกส์ ตลอดจนแนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์และการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ดังกล่าวพบว่าสามารถนำมาผสมผสานเพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพได้ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา การพัฒนาแบบการสอนรายวิชาการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับครูภาษาไทย ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ผสมผสานกลวิธีซินเนคติกส์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย เพราะเห็นว่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับนักศึกษาในการนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นพื้นฐานในการศึกษาในรายวิชาอื่น ๆ และการประกอบวิชาชีพครูภาษาไทยในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ